

ПОЛИТИКИ

Немачка 3.00 DEM, САД 1.25 USD, Швајцарска 2.50 CHF,
Шведска 16.00 SEK, Аустрија 20.00 ATS, Грчка 600 GRD,
Енглеска 1.00 GBP, Словенија 150 SLT, Македонија 70
ДЕН. Р.С.А. 9 Р.



ЗАБАВНИК

15. XII 1995 • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LVII • ЦЕНА 5 ДИНАРА • БРОЈ 2288

ИЗНОГУД **ОТАКИ**
РАСТВОРАЧ

3a cbe og **7** go **107**

ЦИНОВСКИ ПЛАТ

ПОКЛОЊЕН РИМСКОМ ИМПЕРАТОРУ ДОМИЦИЈАНУ (81 - 96) ИЗАЗВАО ЈЕ ХИТНУ СЕДНИЦУ СЕНАТА НА КОЈОЈ ЈЕ СВИХ 90 СЕНАТОРА ЦЕЛУ НОГ РАСПРАВЉАЛО КАКО ДА СЕ РИБА ПРИПРЕМИ: ДА ЛИ ДА СЕ ИСЕЧЕ ИЛИ ИСПЕЧЕ УЦЕЛО. ИЗГЛАСАНО ЈЕ ОВО ДРУГО ИАКО ЈЕ ПРЕТХОДНО ТРЕБАЛО НАПРАВИТИ ОГРОМНУ ТЕПСИЈУ.



Орхидеја САЛОРОГОН

ЗБАКИ НА ТЛО СВАКОГ ИНСЕКТА КОЈИ СЛЕТИ НА ЊЕН ЦВЕТ, ПА ГА ОНДА ЗАСПЕ ПОЛЕНОМ.



У ГРОБУ ФРАНЧЕСКА ПЕТРАРКЕ (1304 - 1374)

У АРКВИ (ИТАЛИЈА) ОТВОРЕНОМ 1883. ГОДИНЕ, ОТКРИВЕН ЈЕ РОЈ ПЧЕЛА КОЈЕ СУ СЕ УВУКЛЕ У КОВЧЕГ И НАЧИНИЛЕ КОШНИКУ БАШ КРАЈ ПЕСНИКОВОГ СРЦА.



ПЕЧУРКА КИШОБРАЊ

НЕМА САМО ГОРЊИ ДЕО У ОБЛИКУ КИШОБРАЊА НЕГО И "ПРСТЕН" НА ДРШКИ КОЈИ СЕ ПОМЕРА ГОРЕ - ДОЛЕ, БАШ КАО НА ПРАВОМ КИШОБРАЊУ.

ДЕТЛИЋ

СА ГАЛАПАГОСА ИМА ДУГАЧАК КЛОУН, АЛИ КРАТАК ЈЕЗИК, ПА ИНСЕКТЕ ИЗ ШУПЉИНА НА СТАБЛУ ИЗВЛАЧИ ПОМОЋУ ГРАНИЦЕ.



НАСЛЕДНИЦЕ У ЦРВЕНОМ



ДЕВОЈКЕ ИЗ ДОЛИНЕ РЕКЕ ОСС У ФРАНЦУСКОЈ НЕКАДА СУ СМЕЛЕ ДА НОСЕ ЦРВЕНЕ ХАЉИНЕ САМО АКО СУ БИЛЕ НАСЛЕДНИЦЕ ИМАЊА. ОНЕ КОЈЕ СУ ИМАЛЕ СТАРИЈУ БРАЋУ И СЕСТРЕ НОСИЛЕ СУ КРНИНУ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

●●● Антарктик је једини континент који није шири на северу него на југу.



●●● циновска сипа може да порасте до двадесет метара у дужину.



●●● људски скелет има 206 костију.



●●● садашња британска краљица Елизабета II једини је британски монарх у историји рођен у приватној кући са уличним бројем.



●●● дворца Виндзор код Лондона највећи је настањени дворца на свету.

●●● острву Малти додељен је орден Џорџов крст за храброст испољену током Другог светског рата.

●●● лик краљице у шпилу енглеских карата за играње носи лик Елизабете од Јорка, супруге Хенрија VII, која је била краљица Енглеске кад је тамо картање постало популарно.



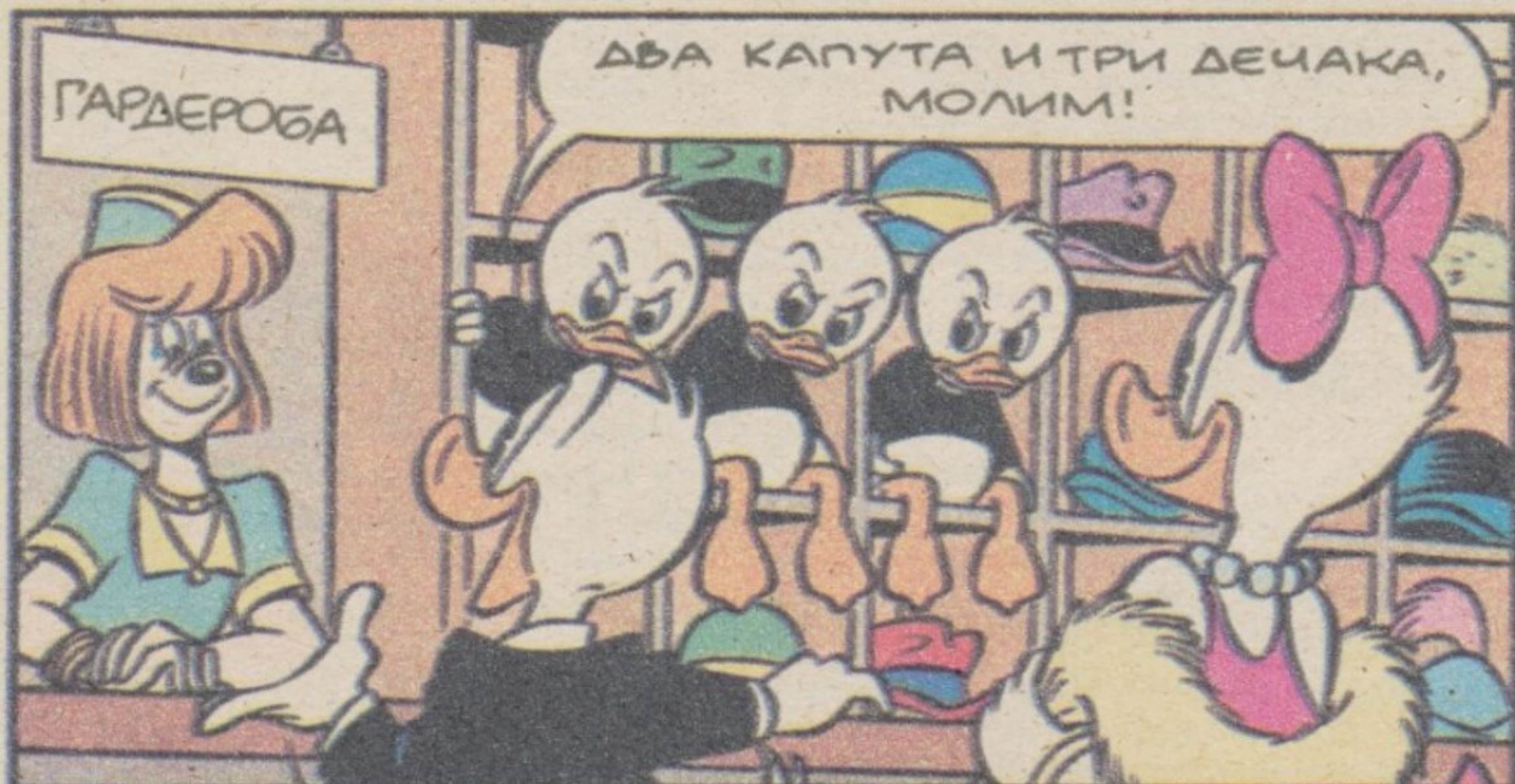
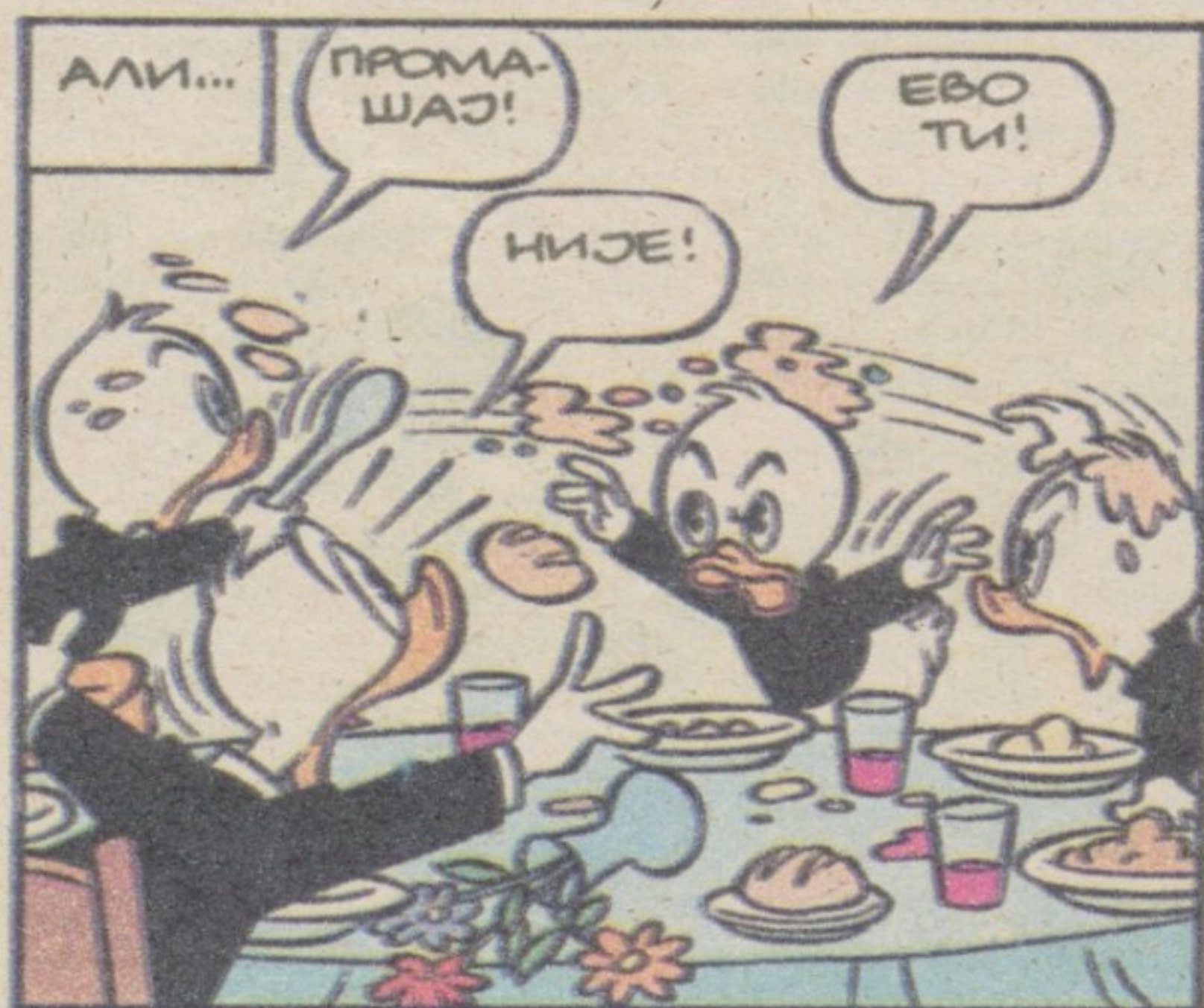
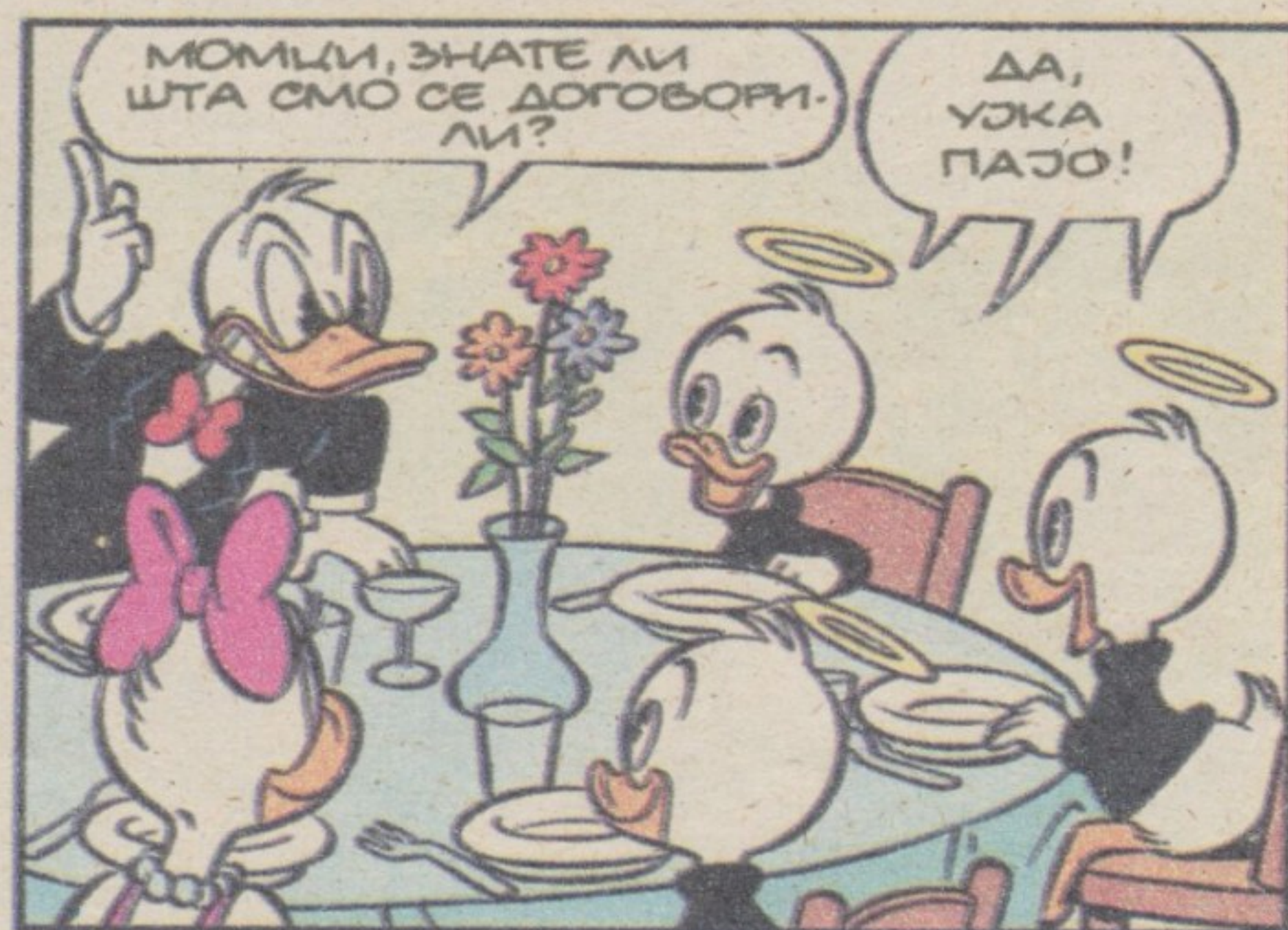
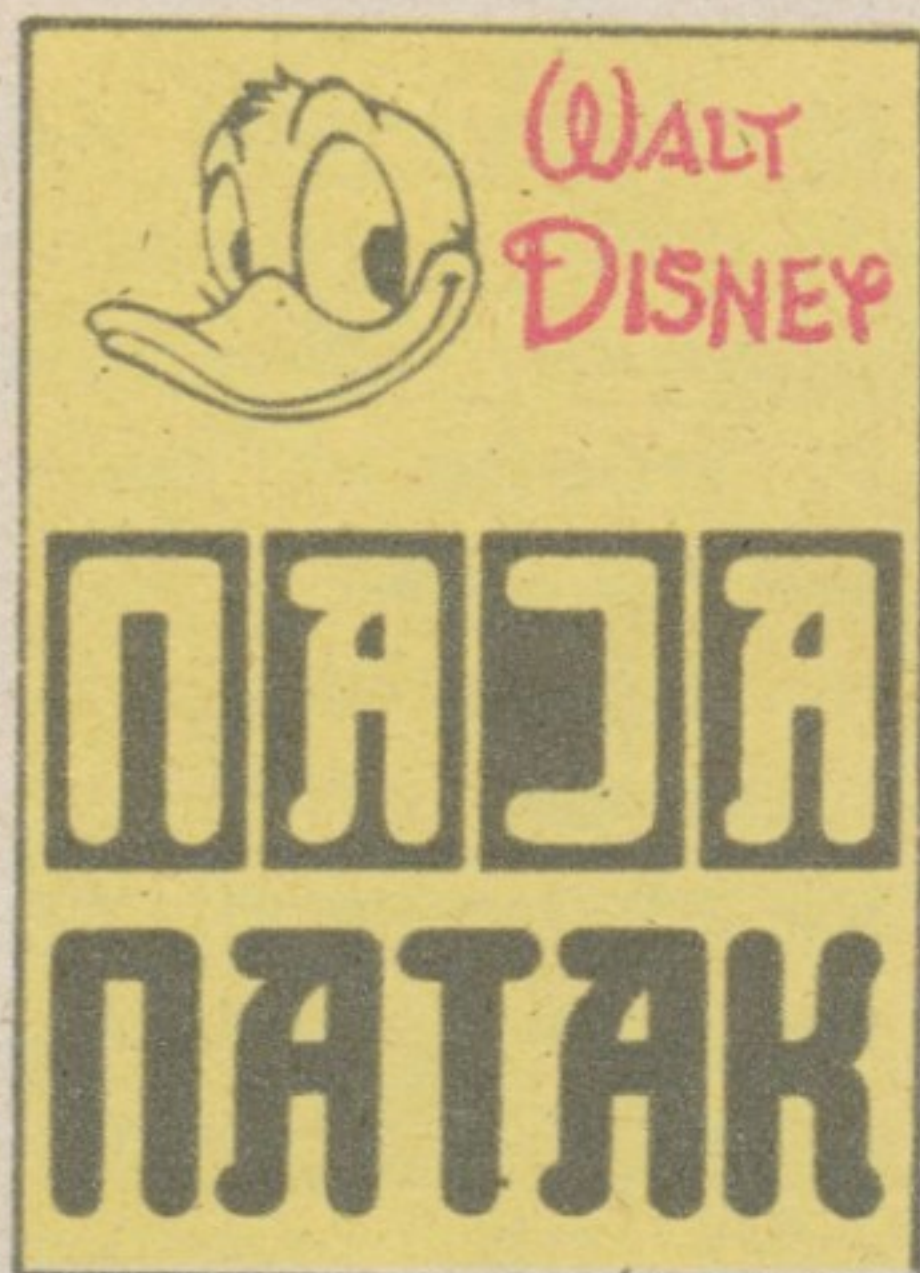
●●● највише људи на свету, њих око 700 милиона, говори стандардним северно-кинеским гуоју језиком.



●●● свака особа знојењем губи око пола литра воде дневно, чак и више, ако је активна по топлом времену.



●●● једина природно плаво обојена храна је ирска боровница.



КАКО ЈЕ
УХВАЋЕН
ХАЈДУК БРКИЋ

ЗЛИКОВАЦ ИЗ ПОЖЕШКИХ ШУМА



Фотографија Милана Бркића објављена је у „Полицијском гласнику“. Сликан је у хајдучком оделу да би касније, ако каквим случајем измакне из руку полиције, свако могао да га препозна

На сам дан Ускрса 1895. године механа у селу Душковци, у пожешком срезу, била је пуна света: мушког, наравно, јер жене се у то време нису могле лако видети по механама. Дајући себи одушка у славу Христовог васкрсења, Душковчани су – побожно – испијали чашицу за чашицом и уз обавезно мезе водили доконе разговоре.

Међу људима који су до тада бучно разговарали и довикивали се одједном је настао тајац. Сви погледи били су упрти у врата на којима се појавио висок и крупан младић обучен као и остали посетиоци механе, али наоружан и нимало богоугодног изгледа. Они којима је, барем по чуве-

њу, његова појава била позната, а таквих је било много, следише се. Милан Бркић, тако је придошлице било име, закорачи у механу, а за њим остали чланови његове дружине: Кондовић, Бркићева десна рука, Војко Тимотијевић и Илија Павловић.

И сама помисао на ову злогласну четворку ширила је страх по селима чачанског и ужичког округа. Нико није желео да им се нађе на путу. Није да се међу посетиоцима душковачке механе не би нашао онај који би се усудио да се овој дружини супротстави, али, био је свечан. Ускршњи дан, и нико од сељака није имао оружје са собом. На то је Милан Бркић и рачунао. Охрабрен убедљивошћу сво-

је пушке „маузерке“, наредио је председнику општине и двојици општинских чиновника да изађу напоље, а осталима да се не мичу са својих места. Шта је грех председника општине? То што је упорно, додуше безуспешно, организовао потере за хајдучком дружином. Тај грех платила су сва тројица главама, а хајдуци су се, не претерано журно, повукли у шуму.

Спасоносна ракија

Наредних месец дана од Бркићеве банде није било ни трага ни гласа. И поред тога, страх се ширио невероватном брзином захваљујући причама којима је свако по нешто додавао и које нису престајале. Људи су се са првим мраком повлачили у куће, а на удаљене њиве или пашњаке нико није полазио без оружја. Желећи да Бркићевим злочинима учини крај, власт је уценила његову главу и обећала 15.000 динара награде ономе ко га ухвати или ода место где се хајдук крије.

Припремљена је велика потеря коју је предводио практикант Милоје Ђоковић са четири жандара и два пандура. У ишчекивању да однекуд стигне глас о томе где се Бркић налази, потеря је мировала. Али, не задуго: једног дана на измаку маја, око пет сати ујутру, Бркић и дружина изненадили су на њиви Илију Нешовановића, имућног сељака из Пухова. Натеравши Нешовановића да их води

Награду од 15.000 динара српска држава је обећала ономе ко ухвати или поткаже опасног и свирепог хајдука Милана Бркића који је крајем прошлог века харао по селима пожешког среза

својој кући, и надајући се богатом плену, Бркић је, држећи пушку на готовс, ишао из несрећног сељака описујући му шта га чека ако разбојници не буду задовољни пленом.

Већ прилично застрашеног Нешовановића није требало двапут опомињати да разбојницима преда сав новац из куће. Уштеђевина од 1600 динара (министарска плата била је око 800) променила је тако власника и док је Бркић задовољно бројао новац, његови компаноци вршљали су по Нешовановићевој кући. Али, у њој није било више ничег занимљивог за разбојнике. Захваљујући Богу што се хајдучки вођа тог јутра пробудио добро расположен, Илија Нешовановић је имао јединствену прилику да својим очима гледа хајдучку банду како се, задовољна, удаљава од његове куће и, замичући ка реци Бјелици, наглас пева и пуца у ваздух.

У таквом расположењу банда је стигла у село Крстац. Решена да настави успешно



ца, али и сасвим нову пушку коју је, као најбољи део пле-на, одмах приграбио Бркић.

Већ прилично поднапито, друштво се таман спремало да крене из куће Вучка Карића, све једнако шенлучећи, кад се на путу са њиве поја-вио домаћин. Чим је приме-тио Бркића, застао је као уко-пан, свестан да му је пушка остала у кући. Бркић спази Вучка, нанишани, али му је мета, захваљујући попијеној ракији, стално лелујала.

Меци почеше да праште око сељака, а он, решен да више не доводи у искушење оштро око Милана Бркића, брзо замаче путем којим је и дошао. Привучени пуцњавом и виком, сељаци из околних кућа покупише своје пушке, па пожуре према кући Вуч-ка Карића пуцајући успут у ваздух. Уплашени од помисли на велику потеру, хајдуци се повукоше у шуму.

Бег преко Мораве

По селима у околини Чачка и Пожеге страх је царовао све до октобра следеће, 1896. године. У међувремену се Бркићева дружина „про-славила“ и по свирепим уби-ствима Јована Стевовића и његове жене и по бесконач-ном низу пљачки, злоставља-ња и најразличитијих свирепости. Потера коју је органи-зовао Милоје Ђоковић само је једном успела да стигне до разбојника.

Окршај се догодио код се-ла Тучкова у пожешком сре-

зу. Али, после много испаље-них метака са обе стране, хај-дуци су успели да побегну преко Мораве, а гониоци су се повукли да видају задоби-јене ране. У знак одмазде хај-дучка банда убила је „грађа-нина одличног“ Јеврема Сре-теновића, а затим умакла у правцу планине Мађен где се и сакрила. Престрашени се-љаци наставили су да шире приче о злоделима Бркићеве банде. А приче су, и без преу-величавања, биле језиве.

Полиција је повремено до-бијала „поуздана“ обавеште-ња о томе где је Бркић виђен или где се крије. Међутим, ка-да би потера стигла, испоста-вило би се да су хајдуци одат-ле давно отишли, а много чешће да на том месту нису ни били. И поред тога, потера је кретала на сваки добијени знак.

Почетком октобра 1896. по-лицији је јављено да су непоз-нати мушкарци, који би могли бити Бркићева банда, виђени у близини речице Трешњеви-це, југоисточно од Пожеге. Двојица учесника потере упу-тила су се у овај крај да, без велике буке, испитају ову вест. Стигавши у село Миро-саљце, набасали су на човека који им је потврдио да се баш у његовој кући један непозна-ти мушкарац’ распитивао за кућу Владимира Савића из истог села. Пре него што га је упутио ка Савићевој кући, се-љак је придошлицу послужио кафом и ракијом јер му је чо-век деловао уморно.

Опис придошлице подуда-рао се са описом једног од чланова Бркићеве дружине. Још исте ноћи, 11. октобра потера се слегла у близини села Миросаљца. Ни Бркић ни његови другари сасвим сигурни у свог јатака, и у то да их баш нико није видео на путу до села, нису били на оп-резу. Сачекавши ноћ, потера је окружила Савићеву кућу и, уверена да ће Бркићу овог пута доћи главе, позвала бан-ду да се преда.

Из куће су, после кратког комешања, запуцали. Људи из потере вишеструко су уз-вратили. Како хајдучка дру-жина није рачунала на дугот-рајне окршаје, брзо јој је по-нестало муниције. Сељаци и жандари који су учествовали у потери нису могли да верују својим очима када се злог-ласни хајдук Милан Бркић по-јавио на вратима куће. За Бркићем су изашла и остала тројица разбојника. Сви су ухапшени, укључујући и јатака Владимира Савића, и спрове-дени у затвор при чачанском суду. Сељаци из пожешког краја могли су да одахну.

Љиљана Бољановић

Владимир Савић из Миросаљца – озлоглашени хајдук ухваћен је у његовој кући

започет дан, упутила се према кући Вучка Карића. На своју срећу, Вучко у том тренутку није био код куће, већ на об-лижњој њиви. И док су Кон-

довић и Бркић, засевши ис-пред куће, потезали ракију из својих чутурица, преостала двојица претресала су Вучко-ву кућу. Нашли су нешто нов-



Илустровао Брана Јовановић

ЛУТКЕ
У СЛУЖБИ

ПИНОКИЈЕВИ РОЂАЦИ

сигурније **ВОЖЊЕ**

Изгледају као да би их мајстор Ђепето сигурно оживео. Овако, беживотно седе, загладане у замишљену тачку. Послушно чекају свој ред да, у намештеној саобраћајној несрећи, по ко зна који пут преживе удес с тешким телесним повредама

Док му тим стручних шминкера додаје још који тон црвенила на лице, СИД послушно седи за воланом аутомобила који ће, за неколико тренутака, огромном снагом ударити у зид. Не зна се које ће све повреде СИД доживети у тренутку судара. Што је највероватније, СИДа као да све то много и не узбуђује.

Да се све не одиграва у „Џенерал Моторсовом“ Центру за истраживања и развој, сцена би била као из филма.

СИД је, у ствари, скраћеница за тест-лутку предвиђену за сударе (сајд импект дами). У тренутку судара каблови повезани са сензорима уграђеним у лутку преносе податке на компјутер. Иако удес траје док трепнеш, односно две петине секунде, у рачунар се за то време слије око 4000 података. Сасвим довољно за каснија проучавања ефикасности ваздушних јастука који се тренутно надувају кад СИД колима удари у зид или нека друга кола.

У лутколенд свету

Још четрдесетих година, са појавом турбомлазног мотора, а посебно после Другог светског рата и наглог развоја авиона са овим моторима, јавила се потреба за луткама које ће се, између осталог, користити и за испробавање седишта за катапултирање. Тако се у том лутколенд свету први појавио Падобранац.

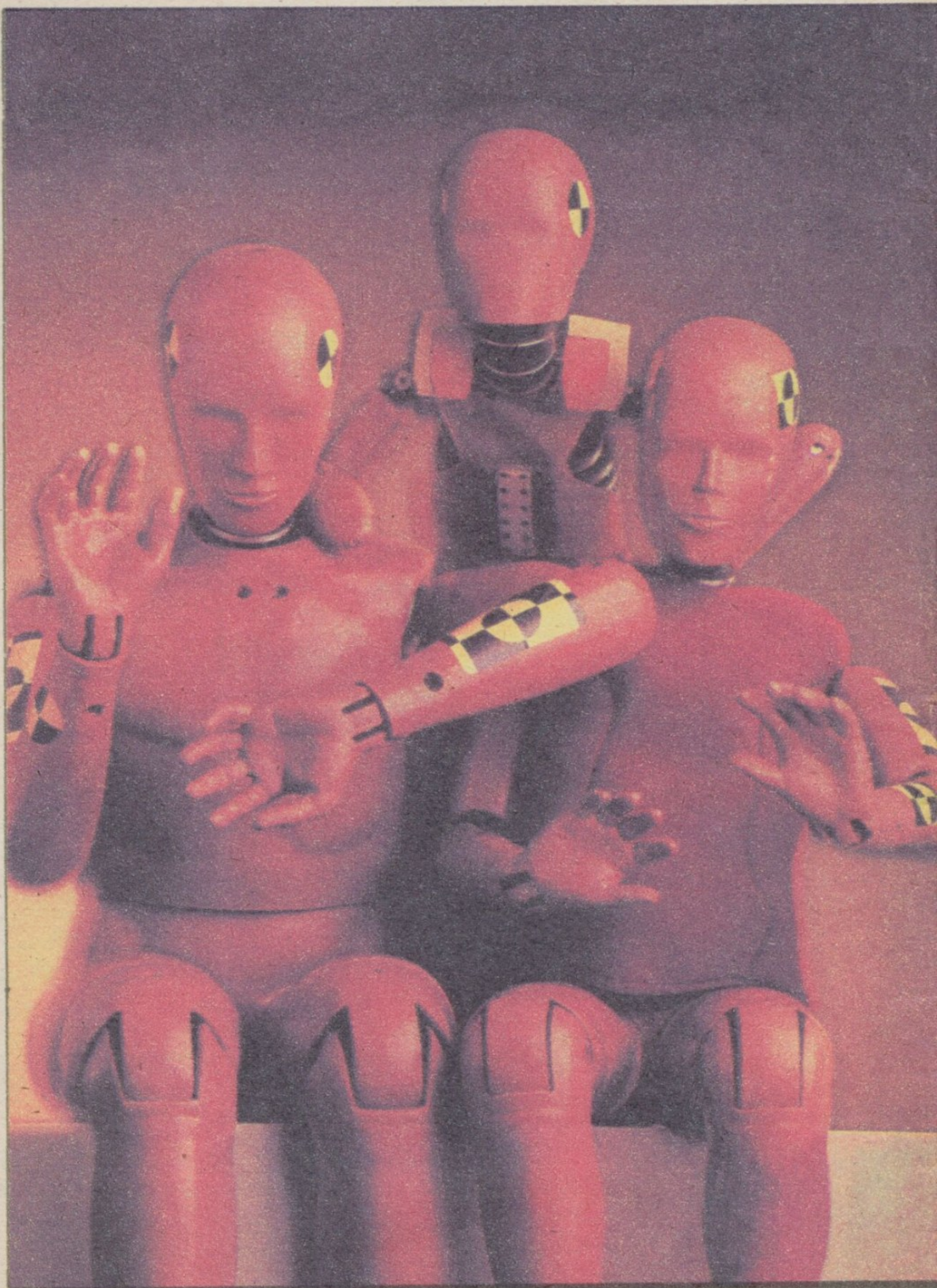
На почетку, није се уопште знало како би требало да изгледа копија човека. По речима Бада Мерца из „Џенерал Моторсовог“ тима, рани истраживачи и дизајнери ишли су уокло и насумице мерили људе око себе. Настојали су да добију просечне мере за израду ових човеколиких лутака. Али, док се није стигло до технолошки савршено израђених „бића“, лутке су биле врло примитивног изгледа. Радило се, рецимо, како каже Мерц, о лименој буради на коју би се накалемила лопта уместо главе и нечега што је требало да подсећа на руке и ноге.

Иако се те тест-лутке и даље користе и за потребе авио-индустрије или за испро-

бавање сигурности војних возила, камиона, хеликоптера, Пинокијеви рођаци оживели су тек педесетих година, с развојем ауто-индустрије. Кола су најчешћи превоз и зато се највише саобраћајних несрећа и дешава људима који се возе аутомобилима.

Кад су шездесетих година многе земље почеле да доносе законе о безбедности у саобраћају, требало је учинити све да се возимо што сигурније. Јесте да су поједини конструктори и сами били спремни да седну за волан и испитају безбедност возила које су израдили, али ипак нису желели да се подвргну испитивањима опасним по живот.

Из „Џенерал Моторсове“ лабораторије 1971. ишетала је лутка под називом „хиприд 1“ коју су – пракса се задржала до данас – могли да наручују и други произвођачи аутомобила.



Породица лутака чека свој ред за вожњу

С наглим развојем технологије лутке су све више личиле на људе. Слободно се може рећи да су оне, за само две деценије, преживеле убрзану еволуцију. Од питекантропа, неандерталца и кромањонца стигло се до савременог човека.

Електронска душа

Поред „Џенерал Моторса“, највише „хибрида“ (стигло се до „хибрида III“, лутке која ће бити стандард за аутотестирање после септембра 1997) израђује се у Фабрици технолошких сигурносних система у Плимуту, држава Мичиген. Око 90 радника годишње направи 300 човеколиких-лутака и небројено делова, очију, руку, глава.

Јесте да се ради о машинама, али оне и по спољашњим и унутрашњим особинама толико подсећају на нас да је то запањујуће.

Кожа им је, на пример, израђена од течне поливинил-хлорид пластике, али је материјал доведен до таквог савршенства да се та пластика заиста „понаша“ као наша кожа. Кад лутка удари главом о јастук за надувавање, треба видети какве ће се посекотине појавити и до којих других повреда ће доћи.

Кости јесу од лаког алуминујума, али су њихова величина и отпорност компјутерски испробане и иста је као код костију човечјег тела.

Можда те лутке ипак не би биле толико скупе, а свака кошта најмање 100.000 долара, да у њих нису уграђени пријемници који опонашају наш нервни систем, да не кажемо и нашу душу. Уз помоћ њих истраживачи, путем компјутера, сазнају до каквих унутрашњих повреда долази приликом судара, а електронски „хибриди“ обавештавају нас чак и о томе какве су болове преживели у тренутку удеса.

Ова биомеханичка бића нису сва иста. Међу њима је мушкарац који, са висином од 175 центиметара и тежином од 85 килограма, треба да буде просечан представник „јачег пола“. Постоји и знатно развијенији мушкарац, веће и висине и тежине, али и они ситнији, који могу да „послуже“ и као тинејџери.

Слична је прича и са представницама „слабијег пола“. Међу хибридикама има мање и више развијених жена. Однедавно, тачније од 1992. године, испитивања укључују и даме у другом стању. Жена у седмом месецу носи „дете“ неодређеног облика од пластике. Ту су и деца, од 6 месеци до 6 година.

Друштво за заштиту човеколиких

Иако се и даље, и то само у САД, годишње деси до 20 милиона саобраћајних удеса, смртност по километру смањена је за 90 одсто у односу на 1922. годину. Поред поштрених владиних прописа, сигурнијих путева и бољих возила, људи мање страдају захваљујући и нашој пластичној сабраћи која спремно умире уместо нас.

Испитивања се изводе са луткама смештеним у праве аутомобиле (само „Џенерал Моторс“ годишње наменски уништи око 500 различитих типова својих аутомобила), али се много више испитивања изводи на симулираним возилима.

У истраживачким центрима електронска „кола“, која подсећају на санке, јуре по металним шинама. Кад СИД седне за



Инжењер
Неди
Дејвис
носи
Кети
на
„лечење“.
Иначе,
она каже
да често
остаје
на послу
до дуга
у ноћ.
„Мислим
да се
никад
нећу
навићи
да се
са њима
суочим
без
узбуђења.
Тако
поређане,
замрзнутих
погледа,
увек
ће ми
деловати
помало
језиво“

волан, испитује се до којих ће повреда доћи (и да ли ће их уопште бити) уколико се, поред ваздушног јастука који се надува над воланом, појави додатни, са бочне стране.

Статистички је већ доказано да сигурносни појасеви (један око струка, други од рамена, преко груди, до струка) приликом судара смањују смртност чак за 42 одсто. Ваздушни јастуци том приликом учествују у већој безбедности за још 9 одсто.

— Тест-лутке заиста свашта преживљавају да бисмо се ми возили са мање страха да ће нам се нешто догодити — каже Том Тери, директор Центра за истраживања и развој при „Џенерал Моторсу“. — Ми их излажемо свим могућим сударима, испитујемо како ће се цело тело понашати приликом удеса, али и сваки појединачни део. Истраживања, рецимо, усмеримо само да бисмо открили до којих ће повреда доћи на глави. А глава, као уосталом и читаво наше тело, од силе ударца може да буде „тежа“ и до 20 пута.

Назвали их ми хибридикама, хуманоидима, антропоморфним или биомеханичким луткама, БиоСидом или СИДом, у сваком

случају говоримо о луткама које нису изложене само повредама, оне заиста знају и да погину у саобраћајном удесу. Једина срећна околност је што, и кад се то догоди, може да им се помогне. Лутке се оживљавају у посебним болницама мењањем уништених делова, лечењем „болесних“ сензора, намештањем оног што је ишчашено.

Али, док се не врате у живот, лутке понекад делују тако тужно да вам дође да одмах оснујете друштво за њихову заштиту. Јер, сетимо се само СИДа. Електронске санке удариле су о (вештачки) зид, ваздушни јастуци „искочили“ су на време, црвена боја размазана по лицу и телу показала је којим је делом СИД ударио о те „заштитнике“ на надувавање, компјутери и видео-камере све су забележили.

Судар је прошао по плану, истраживачи су се сјатили да виде до којих су резултата дошли, опит је окончан. А СИД? Беспомоћно лежи на поду аутомобила. Нико на њега не обраћа пажњу. Чак и његова сабраћа, лутке које седе и чекају да учествују у новом испитивању, равнодушна су. Нема мајстора Ђепета који би му удахнуо душу.

Припремила: В. Софреновић

ПОЛИТИКНИ

**ЗАБАВНИК
НА ТРАГУ
ПАМЕТИ**

ГЕНИЈЕ У 10 ТАЧАКА

Свим генијалним људима заједничко је да се не прилагођавају другима, да мисле својом главом и иду својим путем без обзира на цену коју за то морају да плате. Они стварају будућност, а како неко рече „Будућност постоји најпре у машти, онда у вољи, па тек на крају у стварности. Само још не знамо откуд неке воља да оствари своју машту док други на том путу посустају

По чему се то генијалци разликују од обичних људи, као прилог размишљању о томе упоредили смо биографије и особине ових првих да видимо имају ли нешто заједничко. Између **Т. А. Едисона** – човека са највише (1300) проналазака у историји, међу којима су најпознатији електрична сијалица, фонограф, **Алберта Ајнштајна**, највећег физичара нове епохе, творца теорије релативности, и **Пабла Пикаса**, једног од највећих сликара 20. века, запазили смо следеће сличности:

1. Били су прворођена деца!

Ајнштајн и Пикасо били су најстарија деца у породици (податак нађен и у другим истраживањима о изузетним људима). Едисон је, додуше, био седмо дете, али рођен 14 година после претходно рођеног.

Редослед рођења значајан је због тога што се, изгледа, прворођена деца и јединчад подижу са већом пажњом и родитељи од њих више очекују и захтевају.

2. Мајке су их обожавале и подржавале!

Младом Пикасу мајка је једном рекла: „Ако се определиш за каријеру војника, постаћеш генерал, ако одеш у свештенике, завршићеш као папа!“

Едисона је мајка исписала из школе три месеца пошто се уписао и сама га описмевала.

Касније је рекао: „Она ме је разумела и допустила ми да развијам своје склоности.“

Ајнштајна су његове сестре и мајка уздизале у небеса.

3. Често су се селили у детињству!

Овај биографски податак нађен је код многих других успешних људи. Претпоставља се да средина која се не мења укалупљује мисли и да зато честе селидбе стварају код деце отворенији и критичкији дух, она се више окрећу себи, сопственој машти и истраживањима, а постају мање зависна од околине и друштва.

4. Имали су тешкоћа приликом школовања и необичан интелектуални развој!



Пикасо са сестром Лолом када је имао седам година

Едисон је кренуо у први разред тек са осам година. Три месеца касније мајка га је исписала из школе јер је учитељ рекао да је њен син заостао и да није за школу. Она се с тим није сложила и одлучила је да га сама подучава. Едисон је касније рекао: „Зар мислите да бих могао оволико ствари да урадим да сам ишао у школу? Школовани научници гледају на ствари онако како су их научили и зато пропуштају да запазе велике тајне природе.“ Али, Едисон је зато био страсни читач. Говорио је: „Ја нисам читао књиге, ја сам читао библиотеке! Започео бих са првом књигом у првом реду на дну полице, и завршио

Шестогодишњи Ајнштајн са сестром Мајом



са последњом књигом у последњем реду.“

Пикасо није могао да заврши један разред у основној школи, па је његов отац молио школске власти да дозволе његовом сину наставак школовања. Међутим, читање и писање било је за малог Пабла недокучива тајна.

Ајнштајн је проговорио веома касно, а у деветој години још није течно говорио. У основној школи био је ћутљив дечак који је прелазио из разреда у разред не истичући се. Наставници су једва подносили спорост његових одговора не запажајући при том њихову дубоку мисаоност. Из гимназије је избачен уз објашњење да „његово присуство руши код ученика осећање поштовања према школи“. Забринути Ајнштајнов отац пи-

тао је тада наставника која би професија била најприкладнија за његовог сина, а овај је одговорио: „Било шта да изабере, ни у чему неће имати успеха.“

Ајнштајн је једном рекао: „Зашто сам баш ја створио теорију релативности? Можда зато што обичан одрастао човек уопште не размишља озбиљно о простору и времену сматрајући да је о томе довољно мислио у детињству. А ја сам се интелектуално развијао тако споро да су простор и време окупирали моје мисли када сам већ одрастао. Разуме се онда да сам ја могао много дубље да продрем у ту област него дете са уобичајеним склоностима“.



5. Нису имали материјалну сигурност у детињству!

И Едисонов и Ајнштајнов отац били су трговци који су у послу пропадали бар неколико пута. Пикасов отац био је уметник, али се бавио и другим занимањима у којима је такође имао успона и падова.

6. Рано су испољили предузимљивост и посебне способности!

Едисон је већ са девет година имао малу хемијску лабораторију у подруму своје куће. Пошто су му биле по-



Томас Алва Едисон

ребне хемикалије за рад, са дванаест година је развио посао: продавао је путницима на железничкој станици новине, дуван и намирнице радећи и по десет сати на дан. Када је 1861. избио Грађански рат у Америци, сам је штампао новине и продавао их путницима у возу. То му је доносило приход потребан за рад у лабораторији коју је сместио у један теретни вагон. После експлозије у овој лабораторији, забрањен му је рад, па је постао телеграфиста и тако се издржавао.

Пикасо је почео да црта пре него што је проговорио. Прва реч коју је изговорио била је „оловка“. Са седам година нацртао је луку у Малаги, а у осмој години борбу бикова и то у уљу. Његови цртежи никада нису личили на дечије.

Ајнштајн је са пет година размишљао како ради очев компас. Једном је рекао: „Ја немам никакав посебан талент, ја сам само одувек био бескрајно радознао.“

7. Били су бунтовници!

Ајнштајн није поштовао ауторитете. Зато се, ваљда, и дрзнуо да посумња у Њутнову физику и све друге научне тврдње тога доба. Никада га није занимало „шта ће други да кажу“, није робовао већини. Чудио се Галилеју о коме је једном рекао: „Он се страшно борио да дође до истине, али не могу да верујем

да зрео човек види смисао у томе да нађене истине измири са површним мислима гомиле коју занимају само ситни интереси.“

Пикасо је презирао ауторитет. Имао је неодољиву жељу да изазива, шокира и „конструктивно уништава“. У основној школи намерно је био неваљао да би га послали у ћошак где је могао да ради оно што је највише волео – да црта.

Едисон је увек био свој и званични научни кругови никада га нису прихватили (а ни он њих). Новинари су га називали ексцентриком. Волео је да даје изјаве које изненађују, шокирају или провоцирају слушаоце.

8. Потпуно посвећени послу!

Едисон је радио 18 сати на дан све до своје 75. године. Често је спавао у лабораторији у коју је једном закључао себе и своје запослене, без хране и воде, све док нису разрешили тежак задатак. Он никада није био уморан, па није могао да схвати како се то другима дешава. Рад је био његов чудотворни лек.

И Пикасо је сликао 18 сати дневно до 80. године. И он је говорио „Никада нисам уморан“.

У деведесетој је још стварао и због тога је одбио једног репортера речима: „Затрпан сам послом. Немам ни секунду за бацање и не могу сада да мислим ни на шта друго.“

Ајнштајну никада није било довољно времена за рад па је избегавао све што није у вези са послом. Љутили су га захтеви професорског бонтона о којима је писао свом пријатељу из Берлина: „Мој душевни мир нарушен је тиме што ме муштрају у погледу свакојаким глупости, као што је одећа коју морам да навлачим на себе јер ће ме у противном неке чикице сарстати у друштвени олош.“

9. Оптимисти, самопоуздани!

Велики светски проналазачи били су толико самопоуздани да је то често тумачено као безобразлук.

Ајнштајн је, рецимо, толико веровао у себе да је посумњао у сва научна достигнућа свих времена.

Едисон је исто тако веровао у своје проналаске. Сазивао би конференцију за новинаре чим би му синула нека нова идеја, па тек онда одлазио у лабораторију да је провери.

Пикасо је био убеђен да је отелотворење суперчовека у уметности (веровао је у Ничеовог натчовека). У осамнаестој години нацртао је аутопортрет и назвао га „Ја сам краљ“.

10. Шарм и харизму!

Тешко је замислити да су тако затворене особе као што су Едисон, Пикасо и Ајнштајн имале шарм и харизму, али имали су.

Ајнштајн је био омиљен професор.

Пикасова харизма већ је легендарна – унутрашња ватра која је из њега зрачила давала му је привлачност којој није могло да се одоли. Жене су лудовале за њим. Његова самопоузданост била је застрашујућа. Коко Шанел је признала да се тресла када је била близу њега.

Едисон је имао заразни ентузијазам којим је подстицао штампу да навија за његове пројекте. Својом харизмом наметнуо се као човек који решава технолошка питања света. Публика је улазила у Едисонове лабораторије да би осетила чаролију његовог рада.

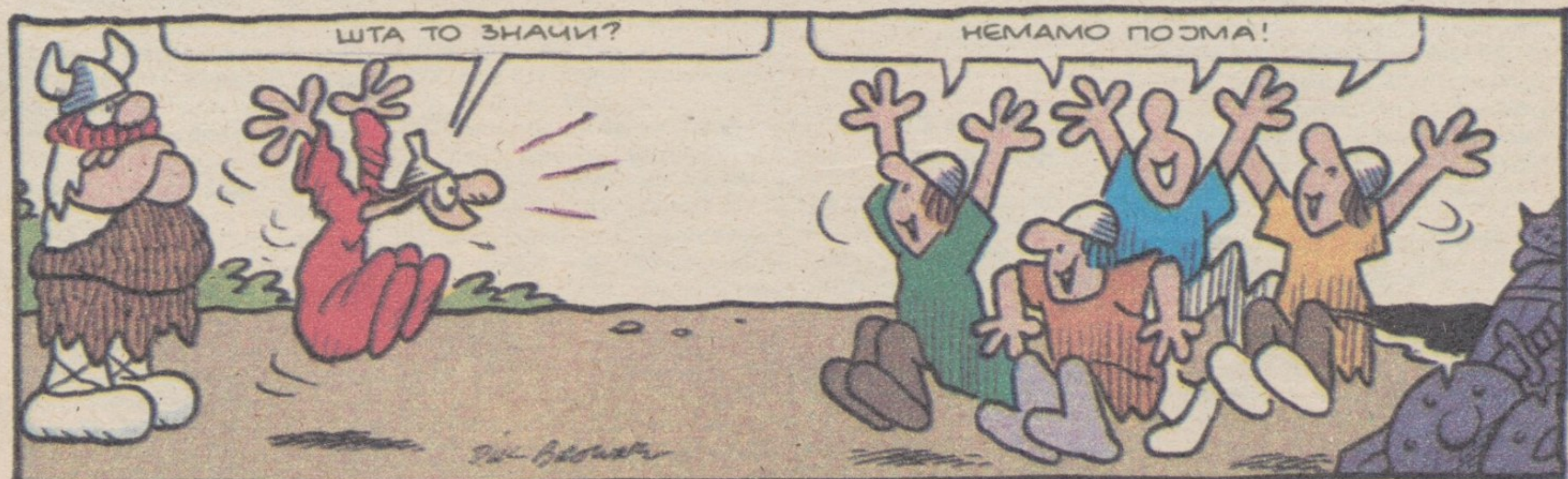
Јесмо ли рекли све о тројци генија?

Нипошто. Нисмо дубље истраживали оно што око генија није баш за похвалу, а то је првенствено њихова веза са најближима. Али, врхунска дела од свог творца захтевају сву енергију и посвећеност коју прати слепило за све друго.

Слободанка Лазаревић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ



МА ШТА КАЖЕШ

СВЕДОК С ОНОГ СВЕТА

У једном суду у Аризони недавно је саслушан више него необичан сведок. Наиме, посредством медијума у судницу је „доведен“ Шкотланђанин који је живео у 15. веку да би сведочио у корист секте Цркве несвесних бесмртника која је своје противнике тужила због клевете. Судија Даг Ричардсон прихватио је захтев тужиоца и дозволио да се у судници угаси светлост и пусти плоча с музиком „Битлса“ како би вођа секте Трина Кемп могла да призове поменутог Шкотланђанина. С господином који је живео пре 500 година Трина Кемп је први пут ступила у ве-



зу још пре 38 година и од тада су „у сталној вези“. Елем, врло брзо пошто су сијалице угашене а музика пуштена, Ленор се одазвао с оног света и, кроз Трина устa, изјавио дубоким гласом са изра-

зитим шкотским нагласком: „Ја сам Палвон Дјуран. Није тачно оно што говоре наши противници да рађамо децу зато да бисмо их продавали, да приносимо животиње на жртву и да у обредима учес-

твујемо голи.“

Судија Ричардсон је оценио ово „сведочење“ као врло занимљиво, али недо-вољно да би на основу њега донео пресуду у корист секте. ■

МУКЕ С МАШТОМ

Продуценти кратке телевизијске серије коју на карибској обали Колумбије снимају британски BBC и италијански RAI били су немало изненађени када им је од власти стигао захтев да хитно поднесу план за пошумљавање око 700 квадратних метара једне ботаничке баште у близини Картагене. Разлог није то што, како би у први мах могло да се помисли, Колумбијци хоће да на туђи рачун посаде које дрвце, таман посла. Они само желе да им се врати што им је узето, односно оно што је екипа, зарад потреба снимања, посекала. Да је то дрвеће, жртва редитељских



БОЉЕ ДА ЈЕ ЋУТАО

На избору самца месеца за календар женског часописа „Космополитен“ у њујоршком „Модном кафеу“ температура је била прилично висока упркос томе што су клима уређаји беспрекорно радили. Како и не би кад је подијумом прошетало 500 лепотана који су пред жиријем, састављеним искључиво од уредница часописа, морали да се разголите и одговоре на понеко питање. Ово друго је за многе, како се показало, било већа мука.

Испоставило се, наиме, да има више мишића него памети упркос чињеници да се међу кандидатима нашло и неколико студената, па чак и један протестантски свештеник: „Ја сам следећи Метрополитен момак године“, изјавио је он самоуверено, а онда га је једна од чланица жирија исправила: „Ваљда си мислио Космополитен момак године!“ На то је мишићави пастор Рејмонд Седлер упитао каква је разлика између Метрополитена и Космополитена и тако коначно испао из конкуренције. ■

МАЛО, А МОЖДА НИ ТОЛИКО

Недавно је у тахићанским новинама објављен оглас у коме се на продају нуди мало вулканско острво усред Пацифика за само шест милиона долара. Острво се зове Хиураи, што на тахићанском значи „онај који додирује облаке“ и удаљено је стотинак километара од Тахитија. Могући купци обавештавају се у огласу да не треба да страхују од ерупције вулкана јер је последња била пре 2.000 година, те је мало изгледа да би до нове могло скоро доћи. А што се осталих података тиче,



ствари стоје овако: Хиураи је дивно место упркос томе што се већ на самој обали уздижу високе, стрме стене по којима је острво и добило име. На њему, за сада, живе углавном дивље козе. Што се људи тиче, зна се да је на њему, до сада, боравио само један човек, мада ни то није баш поуздано. Дакле, ако неко пожели да живи живот Робинзона и придружи се козама, Хиураи га чека за поменути сумицу од шест милиона долара. ■



замисли, посечено на неком другом месту, до захтева о надокнади не би ни дошло, али пошто је реч о ботаничкој башти, гледања кроз прсте нема. Снимање може да се настави тек пошто свако дрво буде надокнађено. Невоља је једино у томе што нико жив не зна колико је стабала посечено јер је корење уредно извађено. ■

НАСЛЕДНИК

Енглески теријер по имену Висо постао је најбогатији пас у Глочестеру пошто је наследио 50.000 фунти које му је оставио власник Џон Џонсон. „Очекујем да ће сада почети да се понаша као богаташ и ићи у шетњу таксијем“ заједљиво је рекао Џонсонов нећак кога се ујак изгледа није сетио. Висп, наравно, није у

стању да каже нешто о својим намерама, али су то уместо њега учинили људи који се после Џонсонове смрти старају о њему. За почетак, добиће целу собу, а биће му обезбеђена и најбоља могућа храна и медицинска нега како би живео што дуже а и боље од пензионера у локалном старачком дому коме је његов газда великодушно поклонио целих 20.000 фунти. ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ



У јутро 23. новембра 1994. авион компаније TWA на лету број 265 из Њујорка за Орlando само што је ухватио висину када се тридесет-петогодишња Тереза де Бара из 28. реда пресамитила од оштрог бола у стомаку. „Шта ти је, драга?“, брижно је упитао њен муж Сенди док ју је њихова трогодишња кћеркица Аманда уплашено гледала. „Као да ми неко ножем кида утробу“, простињала је Тереза.

Сенди де Бара је устао и похитао до главне стјуардесе Мег Сомервил. „Мојој жени треба помоћ!“, рекао је усплахирено. Стјуардеса је пришла реду број 28 и на седишту угледала витку жену у широкој хаљини. Жена се превијала од болова. „Да не чекате бебу?“, учтиво је питала стјуардеса мада се по женином изгледу то није дало наслутити.

Тереза је потврдно климнула главом и кроз стиснуте зубе рекла: „Шест месеци. Прерано је и не личи на порођајне болове“, и поново се згрчила. Чини ми се да се она ипак порађа, помислила је Мег Сомервил и поновила у себи правила у случају хитног порођаја наведена у њеном приручнику.

Већина од двеста десет осталих путника у „локиду L-1011“ није имала појма шта се у авиону догађа. „Биће нам потребна сва ова седишта“, рекла је стјуардеса изводећи Сендија, Аманду и још два путника из 28. реда. Затим је, пошто је подигла наслоне за руке, помогла Терези да се испружи преко пет седишта.

У авиону нема опреме ни за обичан, а камоли за превремени прођај, размишљала је стјуардеса, али је успела да се савршено мирним гласом преко микрофона обрати путницима: „Ако у авиону има лекара, молим да дође до 28. реда.“

Лажни трудови

Четрдесетшестогодишњег доктора Стивена Реклина, интернисту из Њујорка кога су жена и кћерка натерале да с њима пође у Дизниленд, из дремежа је трагао позив стјуардесе. Журећи према 28. реду, он јој је рекао: „Ја сам лекар, о чему се ради?“ Мег Сомервил га је ухватила за руку и прошаптала: „Чини ми се да ова госпођа има порођајне болове.“

Неколико редова из породице Де Бара седели су Џен и Џим Мицли, обоје високошколовани медицински техничари запослени на дечијем одељењу болнице у Челисфорду, држава Масачусетс. Џен се,

РОЂЕН У АВИОНУ

Дечак је био сасвим модар, с пупчаном врпцом чврсто обмотаном око сићушног врата. Није се ни праћкао ни заплакао јер није могао да дише. Ближио се граници када, због недостатка кисеоника, долази до трајног оштећења мозга и смрти

чим је чула позив преко микрофона, обратила стјуардеси. „И муж и ја смо медицинско особље и радо ћемо помоћи“, рекла је. „Хвала вам, већ се јавио лекар“, одговорила је Мег Сомервил. Њих двоје су ипак будно мотрили на оно што се догађало у 28. реду.

Када се „локид L-1011“ попео на висину од 35.000 фита, главни пилот капетан Џери Мекферен укључио је аутоматског пилота и прихватио се доручка. Преко интеркома чуо је глас Мег Сомервил: „Жена у 28. реду има болове у стомаку“. „Хвала“, одговорио је капетан, „учини све да јој се помогне и обавештавај ме. Вероватно је покварила стомак.“

Сместивши се поред Терезе, др Реклин јој је постављао питања у вези с њеном трудноћом. „Да ли сте имали некаквих сметњи? „Јуче су ме хватали грчеви. Мој гинеколог ме је прегледао и рекао да то није ништа и да смем да путујем. Подсетио ме је да сам сличне симптоме, без икаквих последица, имала у првој трудноћи. Рекао је да су то лажни трудови.“

Она има побачај!

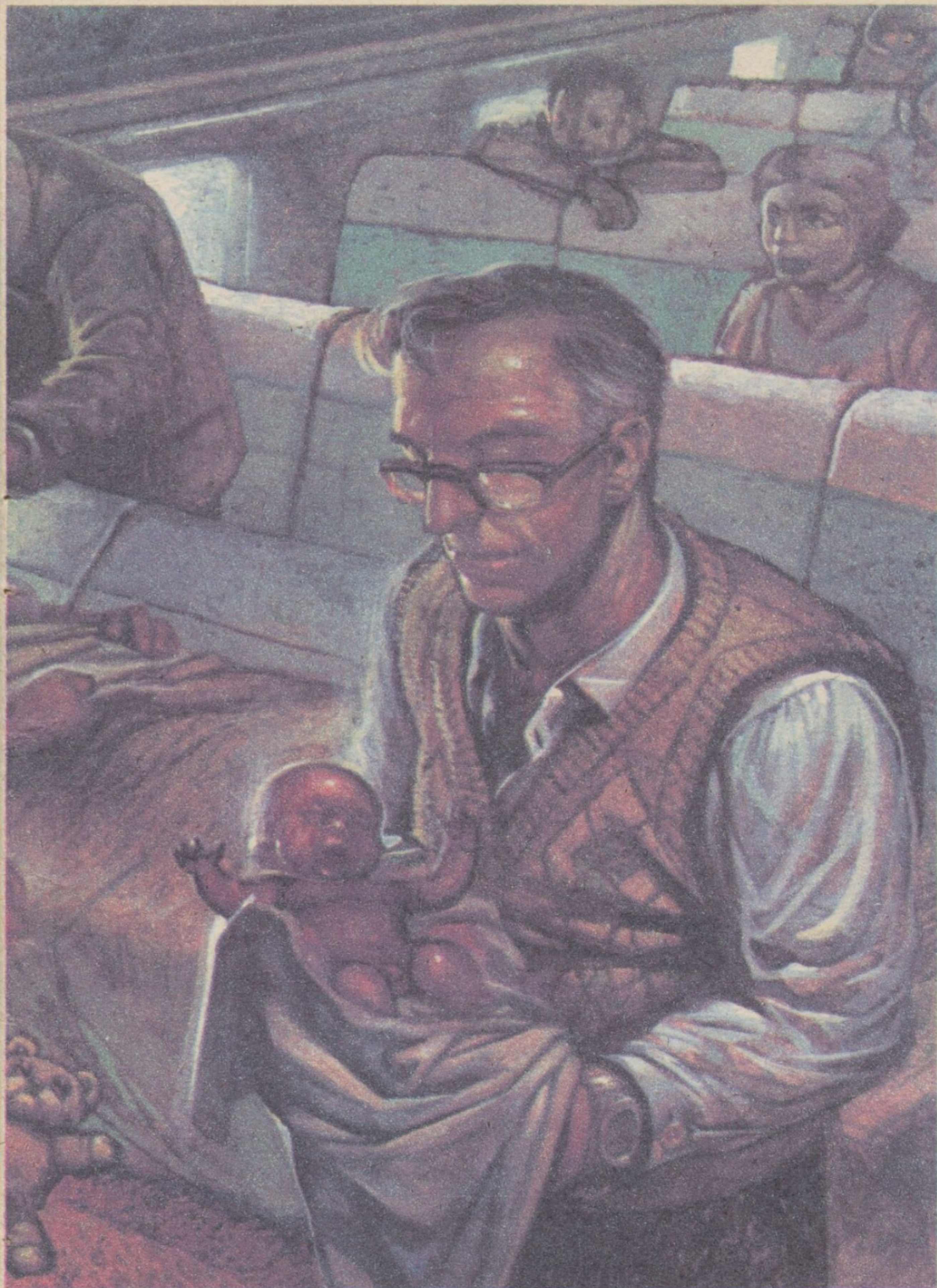
Др Реклин је прегледао Терезу и дошао до истог закључка као и њен гинеколог у Њујорку. „Сасвим сам сигуран да су у питању лажни трудови и да ће све бити у реду“. Само што је доктор то рекао, на седишту испод Терезе направила се лок-



ва крви. Господе, она има побачај!, помислио је др Реклин.

„Ситуација је више него озбиљна“, рекао је лекар стјуардеси. „Кажите, молим вас, капетану да је случај хитан. Мораће што пре да слети да бисмо госпођу сместили у болницу!“ „Хоће ли мама да умре?“, питала је мала Аманда стјуардесу. „Неће, душо, све ће бити у најбољем реду“, одговорила је Мег Сомервил, ни сама не верујући у своје речи.

Обавештен о хитном случају, капетан Мекферен је окренуо авион с јужног на северозападни курс према интернационалном аеродрому Далису код Вашингтона знајући да тамо болничка служба ради двадесет четири сата. Копилот је јавио да им се ослободе писте за слетање и да их чекају кола хитне помоћи. Лет до Далиса трајао би у нормалним околностима око пола сата. Капетан је нагазио на близу 960 километара на час, брзину на самој граници коју произвођачи предвиђају за тај тип авиона.



„Донесите чаршаве, ћебад и чисте пешкире, морамо да зауставимо ово крварење“, наредио је др Реклин стјуардесама. Оне су брзо од путника купиле ћебад и из мале кабине донеле гомилу чистих ланених столњака. Др Реклина је за трен ухватила паника. *Да ли ће се сетити како се то ради*, питао се.

Један од десет поена

„Морам да видим шта се догађа унутра. Имате ли пар чистих хируршких рукавица?“, затражио је од стјуардесе. Мег Сомервил му је дала кутију с прибором за прву помоћ. Доктор је навукао рукавице и, чим је почео да прегледа Терезу, уплашено се тргао. „Она се порађа!“, викнуо је. „Напицао сам врх бебине главе“.

„Напни се!“, наредио је Терези. „Полако и дубоко удахни и напни се!“ И мајушна беба лако је клизнула напоље. Био је дечак с пупчаном врпцом чврсто обмота-

ном око сићушног врата. Није се ни пражакнуо ни заплакао. Груди му се нису померале. Доктор му је благо скинуо пупчану врпцу с вратића, подигао га за ноге с главом надолe и плеснуо по задњици. „Диши!“, говорио је, „Диши!“.

Медицинари Џен и Џим Миџли будно су са својих места пратили шта се дешава. „Не чујем да беба плаче“, рекла је Џен мужу. „Ми имамо искуства с превременим порођајима и оживљавањем беба“, понудила је Џен стјуардеси по други пут своју и мужевљево помоћ. Сада је њихова услуга била добродошла.

Док се авион стрмо спуштао, др Реклин је још увек покушавао да стимулише новорођенче губећи наду да ће у томе и успети. „Не верујем да ће се извући“, шапнуо је Џиму Миџлију. Овај је погледао недоношче модро услед недостатка кисеоника. Узевши у обзир његов изглед, понашање, пулс, дисање и остало, дао му је само један од десет могућих поена. *Малишан, ипак, има неку шансу*, помислио је.

Беба је већ два или три минута била без кисеоника и приближавала се граници када долази до трајног оштећења мозга и смрти. „Има ли у авиону гинеколошког прибора?“, питао је Џим у нади да ће тамо наћи лоптасти шприц и њиме из бебиног носа исисати слуз и тако ослободити дисајне путеве. „Такав прибор не држимо“, одговорила је помоћна стјуардеса.

„Сламчицу!“, викнула је Џен. „Брзо сламчицу за сок!“ Неко од путника је прискочио и тутнуо јој у руке савитљиву пластичну сламчицу којом је она из новорођенчевих ноздрва извукла слуз. Оно се тек тада први пут огласило нејаким цвиљењем. Али, свима је било јасно да је прерано рођеном малишану неопходна хитна помоћ, и то у специјалној болници.

Молим вашу пертлу

Док је Џен покушавала да оживи бебу вештачким дисањем уста на уста, а др Реклин јој благо и ритмично притискао сићушни грудни кош да би убрзао рад срца, капетан Мекферен спустио је авион на писту у Далису тачно петнаест минута од часа када га је окренуо према овом аеродрому. Авион је рулао пистом када се Џен сетила да новорођенчету треба пресећи пупчану врпцу. „Хитно ми је потребан јак конач“, саопштила је стјуардеси.

Знајући да у авиону нема таквог конца, стјуардеса је четвороношке кренула по поду авиона тражећи најчистије пертле. Угледала је пар сјајних, нових, кожных ципела и обратила се згранутом путнику: „Господине, хитно ми је потребна једна ваша пертла.“ Том пертлом чврсто је везана пупчана врпца коју је затим доктор пресекао оштрим маказама. Беба је једва чујно заплакала.

„Дише! Жив је! Није више модар!“, узвикнула је Џен. Мег Сомервил је тек тада пришла микрофону и обавестила путнике: „У авиону се родио дечак!“ У авиону је завладало одушевљење. Сенди де Бара узео је своју кћерку у крило. „Сада ми је јасно одакле долазе бебе“, изјавила је девојчица. „Не доносе их роде него авиони!“

Чим се велики млазни авион зауставио, у кабину су улетели болничари с носилима. И беба и њена мајка брзо су се нашле у колима хитне помоћи која су, са укљученим сиренама, јурила према оближњем болничком центру Рестон.

„Локид L-1011“ на лету број 265 за Орландо узлетео је са аеродрома Далис сат касније и са четири путника мање – породицом Де Бара. Док се, након два сата лета, приближавао Орланду, капетану Мекферену је јављено да су беба и мајка добро. Капетан је лепу вест пренео путницима и у авиону је настало весеље. Стјуардесе су поделиле шампањац којим је наздрављено новорођеном малишану.

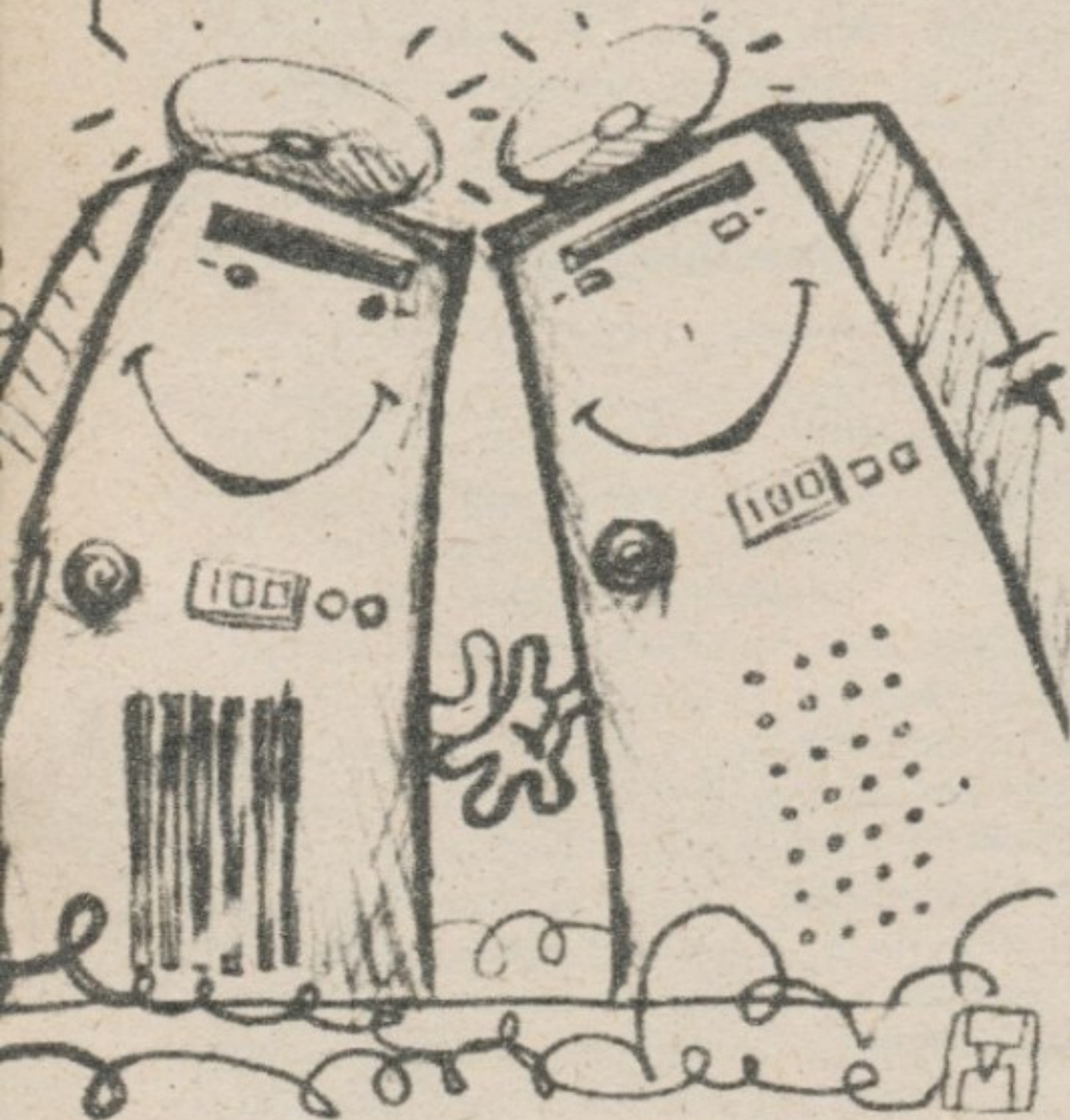
Дечачић рођен у авиону, тежак 1985 грама, провео је у болничком инкубатору десет дана због тешкоћа с дисајним органима. Узроци прераног порођаја Терезе де Бара никада нису утврђени. Превремено рођење није оставило никаквих последица на бебу која је прошлог новембра прославила свој први рођендан. Малишан је на крштењу добио име Метју Далис за успомену на место где се спустио на земљу.

Бојана Дожић

Илустровао Бобан Савић

КИБЕР-ЕТИКА

Неки би рекли: било је крајње време. Углавном, на све већем броју америчких колица уводи се нови предмет који се зове кибер-етика. – Очекујемо да ћемо до 1996. године широм земље имати најмање шест стотина курсева из компјутерске етике – изјавио је недавно Тери Бирнам, директор истраживачког центра при Универзитету Јужног Конектиката који се ба-



ви проучавањем односа између компјутера и друштва уопште.

Курсеве по правилу воде професори и доценти филозофије и стручњаци водећих компјутерских компанија. И, шта се на њима учи? Правила игре која важе у свету електронске комуникације: докле сеже оно што се зове право на приватност сваког корисника мреже, питања цензуре и ауторских права...

– Кибер-етика је у повоју. Могло би се рећи да се ми данас налазимо тамо где је седамдесетих година била биоетика када су искрсле прве моралне и правне недоумице везане за генетски инжењеринг – каже Бирнам.

КАД СОФТВЕР КРЕНЕ ДА КЛЕВЕЋЕ...

Правници су пресудили: и компјутери клевету, а клевета је, као што се зна, кривично дело... Да је враг однео шалу открила је управа мреже „Продици“ из састава „Интернета“ када јој је почетком године уручен судски позив у коме је, црно на бело, стајало да мрежа, односно њени руководећи људи имају да се појаве на суду тог и тог датума, а по тужби једне америчке комерцијалне банке.

За шта је „Продици“ оптужен? За кривично дело клевете.

Мрежа се, како стоји у оптужници, у незакониту радњу клеветања упустила онога тренутка када се њеним посредством на „Интернету“ појавила порука у којој је продаја пакета обвезница које је емито-

МОЈА ЛИЧНА (РС) ЗЕЧИЦА

С „Плејбојем“ и осталим светом овако стоје ствари: најпре су биле обичне „Плејбој“ зечице, сад (таква су времена) имамо да добијемо и електронску варијанту оскудно одевених лепотица на чије фотографије искључиво ауторско и остала права држи овај познати амерички часопис за мушке и женске очи.

„Плејбој“ је, наиме, има томе неколико месеци, отворио јавни конкурс за „Интернет девојку године“. Све је, у ствари, исто као што је некад било. И даље се, као што каже Ајлин Кент, директор одељења у „Плејбоју“ задуженог за нове медије, трага за „девојком из комшилука“, само што се данас читава ствар одвија електронским путем.

Општа паника почела је оног тренутка када је „Плејбој“ у компјутерску мрежу лансирао вест да отвара конкурс лепоте на коме право учешћа имају девојке до 18 година старости. Одзив је био фантастичан.

Већ првог дана преко 50 кандидаткиња одаслало је у електронски етар своје фотографије и остало што се у условима конкурса од њих захтевало: између осталог, што свежије фотографија читаве фигуре у купаћем костиму, а затим и један крупни план лепог лица.

У условима конкурса такође се каже како би било пожељно да кандидаткиње наведу кућну адресу, шифру на коју им се шаље електронска пошта, број телефона, године, телесне мере, Интернет-програме које најчешће користе и све остале личне податке који би организаторима могли да буду занимљиви.

Остаје још да се види за коју ће се од њих „Плејбој“ одлучити. То ће се знати тек на пролеће следеће године. Дотле ће кибер-лепотице морати да живе у ишчекивању. Све док једног пролећног дана нека од њих не притисне оно дугменце и на екрану свог РС-а не угледа своје победничко плејбој-лице.

ДРЖ'ТЕ ПОРНОГРАФЕ!

Током операције назване „Старбаст“ у којој су, поред енглеске, учествовале и полиције Хонгконга, САД, Канаде, Јужне Африке и Немачке, у Великој Британији недавно је ухапшено девет особа. Циљ акције био је да разбије ланац растурача порнографског материјала који је за своје послове незаконито користио Интернет.

Клупко је почело да се одмотава када је у Бирмингему ухапшено седморо људи који су, уз одговарајућу надокнаду, заинтересованој клијентели преко Интернета слали порнографски материјал најчешће везан за децу.

– Није било лако – каже Дејвис, шеф полицијске екипе из Бирмингема – али нам је наруку ипак ишла чињеница да Интернет повезује тако много људи широм планете.

Једном речју, ко Мрежу злоупотреби, може да очекује да ће му Мрежа на крају доћи главе.



вала оштећена банка описана као „стопостотна превара“. Јуна ове године тужени и тужилац сазнали су на чему су. Надлежни суд донео је пресуду по којој је тужени крив, а туженоме нанета штета чија праведна накнада износи 200 милиона долара!

Сума је огромна и за Америку, али је вест дана ипак нешто друго. Чињеница да је суд проценио како руководећи људи једне компјутерске мреже имају иста права, али, богами, и дужности, као и уредни-

ци сваког штампаног листа. Тачније, на њима је да контролишу све што се објављује и да, сходно томе, одбију да у електронску мрежу пусте све што спада у одржаној законом санкционисане ствари као што су: неистине, клевете, опсцености, ма који вид величања злочина и тако даље.

Још није све речено, али се „Продицију“, кажу упућени, не пише добро. Спор сада иде на апелациони суд који треба да потврди или одбаци пресуду нижестепеног суда.

М. И.



Престонице света

ТРИ РАВНИЦЕ И ПЕТ БАРА

Приредила Весна Минић
Илустровао Ђубомир
Милојевић Ђубац

Светске престонице углавном носе имена владара, племена, река, али најчешће се везују за равницу и, помало невероватно – бару



КАБУЛ, Авганистан

Основан на реци Кабул пре више од 3000 година. Главни град постао је 1774. године. Име „кабул“ на персијском значи „складиште“.



ТИРАНА, Албанија

Основао је почетком 17. века генерал Сулејман. Верује се да је добила име по родном граду генерала Техерану. Главни град постала 1920.

АЛЖИР, Алжир

Подигли су га Феничани око 2000. године пре наше ере. Лежи на четири острва, а име потиче од арапског „аљазаир“ што значи острва.



АНДОРА ЛА ВЕЉА, Андора

По свој прилици основана у 8. веку у време владавине Карла Великог, а име највероватније потиче од баскијске речи „андуриал“ што значи „топлота“.



ЛУАНДА, Ангола

Град основан 1576. године кад су дошли португалски досељеници. Главни град постала 1627. године.



БУЕНОС АЈРЕС, Аргентина

Основали су га шпански досељеници 1535. године и назвали га Сиудад де ла сантисима тринидад и пуерто де ла нуестра сењора вирхен Марија де лос буенос ајрес (Ciudad de la Santissima Trinidad i Puerto de Nuestra Señora la Virgen Maria de los



buenos aires) што на шпанском значи Град пресветог Тројства и Лука наше богородице Девике Марије добрих ветрова. Ово име је изабрано зато што је град основан у недељу Свете Тројице и што је Девица Марија заштитник морнара којима је за пловидбу потребан добар ветар. У 19. веку име је скраћено на последње две речи.

КАМБЕРА, Аустралија

Грађен наменски, као главни град, да би 1913. био проглашен престоницом уместо дотадашњег Мелбурна. Име потиче од речи „канбери“ што на језику Аборицина значи „место за састанке“.





БЕЧ, Аустрија (Аустријанци га зову Вин)

Основали су га Келти као утврђено насеље на реци Вин у првом миленијуму пре наше ере. Бечом га поред нас зову још и Мађари, ми смо име преузели од њих.



ДАКА, Бангладеш

Град основан у 1. веку пре наше ере, а име је добио по Дурги, богињи плодности и жени хинду божанства Шиве.



БРИСЕЛ, Белгија

Развио се 580. године наше ере на мочварном острву на реци Сени. Име потиче од фламанског „broek“, што значи мочвара, и „sali“ – зграда.



ЛА ПАЗ, Боливија

Основали су га шпански освајачи 1548, а првобитни назив био је Пуебло Нуево де Нуестра Сењора де ла Паз (Pueblo Nuevo de la Nuestra Señora de la Paz) што значи „Нови град наше Богородице мира“.

БРАЗИЛИЈА, Бразил

Подигнута 1957. године, а главни град постала 1960. Бразилија је, као и земља, име добила од латинске речи „брасилиум“, како се звало црвено дрво које се са истока довозило у Рим. Богата налазишта сличног дрвета нашли су у Бразилу европски досељеници и земља је постала позната као „тера де брасил“ што значи земља црвеног дрвета.

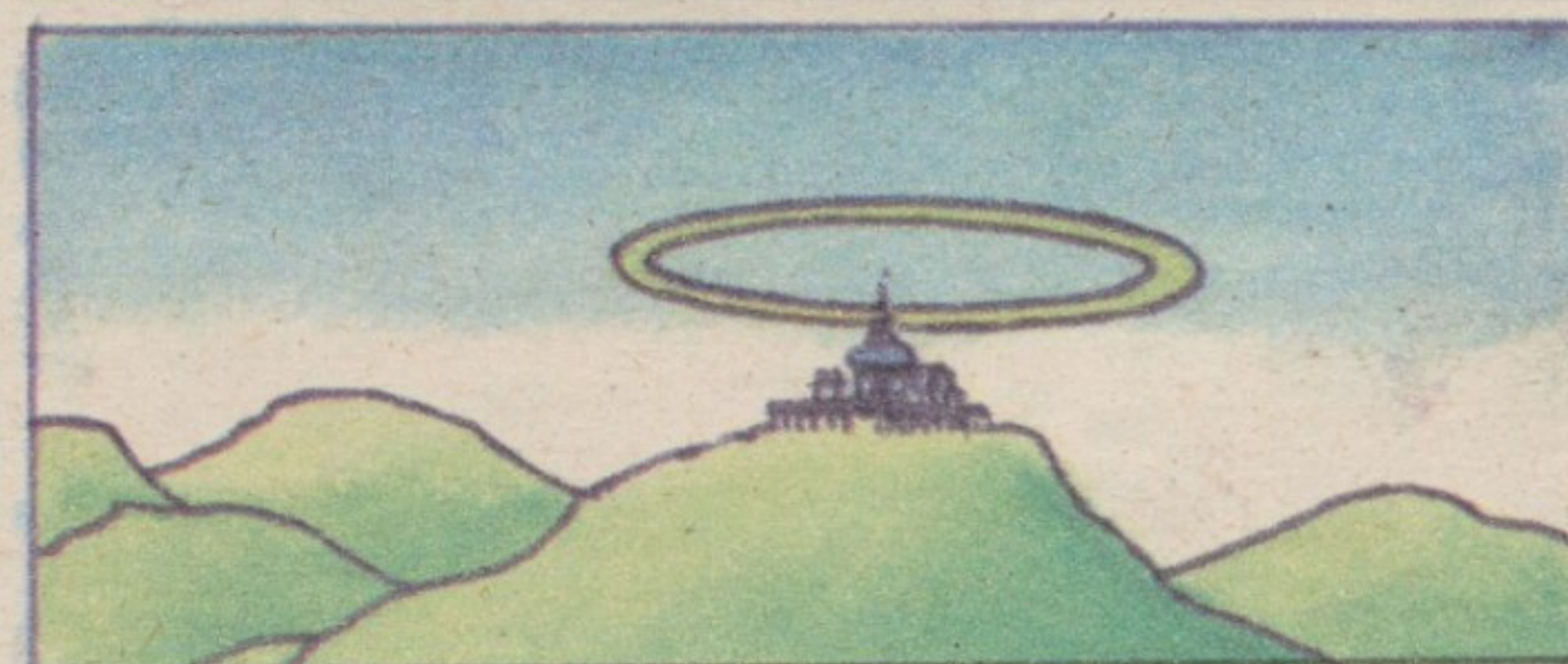


СОФИЈА, Бугарска

Основали је Римљани у 2. веку пре наше ере на месту где се налазило трачанско насеље. „Софија“ на грчкоом значи „мудрост“, како је град и назван у 14. веку највероватније по цркви Свете Софије из 6. века. Главни град је постала 1879. године.

РАНГУН, Бурма

Развио се као лука у 18. веку. Изградио га је бурмански владар краљ Алаунгпаја. Проглашен престоницом 1755. године. Име вероватно потиче од бурманске речи „јангун“, што значи „тих“. Неки, опет, име повезују са Дагоном, божанством чија златна пагода надвисује град.



ВАТИКАН, Ватикан

Папско седиште од 5. века. Град добио име по „Mons Vaticanus“, римском брежуљку на коме се простире. Име брега највероватније потиче од латинског „vaticania“ што значи „место прорицања“ јер се тамо налазило светилиште из претхришћанског доба.

КАРАКАС, Венецуела

Основали су га шпански истраживачи 1567. године. Име је добио по „каракусу“, домородачком индијанском племену. Првобитно име било му је Сантијаго де Каракус, Свети Јаков од Каракуса.

ХАНОЈ, Вијетнам

Основали су га Кинези 43. године, а име потиче од кинеске речи која означава речни завој.

ЛИБРВИЛ, Габон

Основан 1848. године као насебина ослобођених робова. Име на француском значи „слободан град“.

БАНЏУЛ, Гамбија

Према предању, име града је настало кад су португалски досељеници, који су открили ову земљу у 15. веку, запитали како се место зове. Домороци су мислили да их питају „Шта радите?“ па су одговорили „банџуло“ што значи „правимо ужад“.



АКРА, Гана

У 17. веку основали су је Енглези и Холанђани. Име највероватније долази од „Акан укран“ што значи „црни мрав“, како су названа црначка племена која су населила ову област у 16. веку.



ГИБРАЛТАР, Гибралтар

Име долази од арапског „Јебел-ал-Тарик“, што значи „Тарикова планина“ која је опет названа по арапском генералу Тарик-ибн-Заиду који је 711. године освојио Гибралтар.



АТИНА, Грчка

Име добила по грчкој богињи мудрости, праведног рата, покровитељици уметности и заната, Зевсовој кћери Атени. По легенди, Зевса је заболела глава и када му је син Хефест (бог ватре и ковачког заната) по његовом наређењу секиром располутио главу, из ње је, под пуном ратном опремом, искочила Атина. Она се са Посејдоном надметала за превласт над Атиком, што је требало да припадне оном ко земљу боље дарује. Посејдон је понудио коња, а Атина маслину. После тога град је назван њеним именом и стављен под њену заштиту.

ГОДТАБ, Гренланд

Град основан 1721. Име долази од скандинавских речи које значе „добра нада“. Домороци овај град још зову Нуук.

ЏОРЏТАУН, Гвајана

Енглези су га основали 1781. године. Од 1784. до 1812. био под влашћу Холанђана и звао се Стаброк (стајаћа вода), али је променио име у част Џорџа III (1760–1820) када су га 1812. припојили Енглези.

КОПЕНХАГЕН, Данска

Основан у 12. веку. Име потиче од данског „киопман“, што значи „трговац“ (води порекло од старонордијског „каупмана“, трговчева) и „хавн“, лука.

САНТО ДОМИНГО, Доминиканска Република

Брат Кристифора Колумба Бартоломео основао је град у недељу 1496. године. Назван је Света Недеља (Santo Domingo) 1697.

КАИРО, Египат

Основали су га 969. чланови владарске династије Фатимида. Првобитно име је Ал Кахира што значи „онај који побеђује“. То се односи на планету Марс (Кахир) која је била у надмоћи када је постављен камен темељац.

КИТО, Еквадор

Име су му дали шпански освајачи 1533. по домородачком индијанском племену Киту. До 1830. цела земља се такође звала Кито.

КИНШАСА, Заир

Овај град некада се звао Леополдвил, по Леополду II белгијском. Постао је престоница белгијске колоније Конго 1920. а независне државе 1960. Име му је промењено 1966.

ХАРАРЕ, Зимбабве

Град је основан 1890. под именом Форт Солсбери (касније Солсбери) по британском премијеру, лорду Солсберију. Име промењено у Хараре 1982.

РЕЈКЈАВИК, Исланд

Прва насеобина на том месту настала 870. Име потиче од старонордијског „рејкр“ што значи „дим“, а односи се на пару из топлих извора и „вик“ – затон, увала. Главни град постао 1786.

ЊУ ДЕЛХИ, Индија

Основан 1922. да би заменио Калкуту, престоницу у време британског колонијализма. Лежи уз Стари Делхи који потиче још из 15. века пре наше ере. Делхи је име древног града из хинду легенде.

ЏАКАРТА, Индонезија

Холанђани су га основали 1619. Главни град је постао 1949. Име вероватно настало од речи „Јаја-керта“ што на санскриту значи „место победе“ или од персијске речи „керт“, место.

ТЕХЕРАН, Иран

Постао престоница око 1795, а име вероватно значи „равница“.



БАГДАД, Ирак

Подигао га је исламски вођа Мансур у 8. веку на месту некадашњег насеља. Име вероватно од персијског што значи „божји дар“.

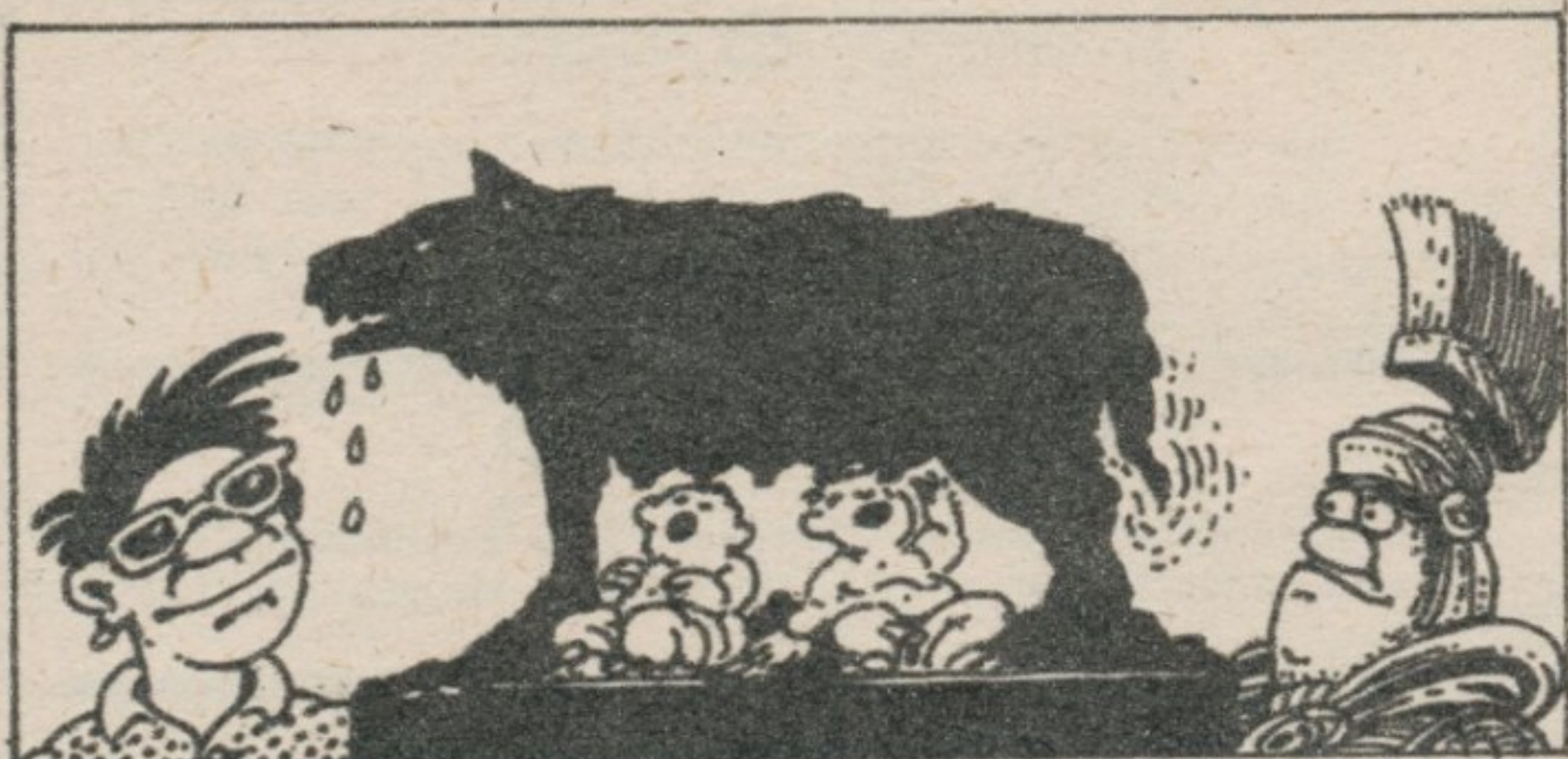
ДАБЛИН, Ирска

У 9. веку су га основали Скандинавци. Име од галског „дубх лин“ што значи „црна бара“.

ЈЕРУСАЛИМ, Израел

Постоји још од 14. века пре наше ере. Име вероватно долази од старохебрејског „јеру“ и „шалом“, а значи „град мира“.





РИМ, Италија

Према традицији, основао га Ромул 753. године пре наше ере по коме носи име. Али, оно вероватно потиче од речи Рома, то јест античког назива за реку Тибар на којој град и лежи.

КИНГСТОН, Јамајка

Основао 1692. када су му Британци и дали име у част Вилијама III (енгл. King's town – краљев град).

ТОКИО, Јапан

Основао 1456. Име на јапанском значи „источна престоница“.

АМАН, Јордан

Библијска престоница Амонитес названа по египатском божанству Амону.



ОТАВА, Канада

Почела да израста двадесетих година прошлог века, а средином овог постао главни град. Име добила по речи „адаве“ што на језику Алгонкин Индијанаца значи „велика река“.



ПНОМ ПЕН, Кампучија

Град је настао у 14. веку, а име му на језику Кмера значи „планина изобиља“.

НАЈРОБИ, Кенија

Око седишта градилишта железнице Момбаса – Уганда настао је 1899. године, а на језику свахили значи „бара“.

СЕУЛ, Јужна Кореја

Име долази од корејске речи „сиеур“ што значи престоница, а главни град постао августа 1948. године.

ПЈОНГЈАНГ, Северна Кореја

Никао око кинеске колоније из 2. века. На корејском „пјон“ значи „равница“.

КУВАЈТ, Кувајт

Арапско име му је Ал Куваит, а значи „утврђен“. То се можда односи на португалску тврђаву подигнуту у 16. веку.

ПЕКИНГ, Кина

Град је основан пре око 3000 година на месту некадашње кинеске престонице Чи. Име му долази од речи „беи“ и „кин“ што значи „северна престоница“.

БОГОТА, Колумбија

Подигнута 1538. Име су јој наденули шпански оснивачи и звала се Санта Фе де Богота, по поглавици Чибче Индијанаца Боготи који је некад владао у тој области.

БРАЗАВИЛ, Конго

Основао га француски истраживач Пјер Саворњан де Бреза по коме и носи име.

САН ХОЗЕ, Костарика

Шпански досељеници подигли су га 1736. године, а име је добио по Светом Јосипу (на шпанском Сан Хозе). Главни град постаје 1823.

ХАВАНА, Куба

Шпански освајач Диего Веласкез основао га 1619. године. Првобитно се звао Сан Кристобал де Хабана у част Кристифора Колумба. (Колумбо је на шпанском Кристобал.)

НИКОЗИЈА, Кипар

Град настао пре 7. века пре наше ере. Име добио по грчкој богињи победе Нике.



БЕЈРУТ, Либан

Изникао на старом феничанском насељу, а име долази од грчке речи „беритос“ што значи „извор“.

ТРИПОЛИ, Либија

Име долази од грчке речи „триполис“ односно „Три града“, а мисли се на античке градове Осу, Сабрату и Лептис.

ЛУКСЕМБУРГ, Луксембург

Име потиче од старе саксонске речи „лител“ и „бирх“, што значи „мали град“. Војводство је добило име по граду.

КУАЛА ЛУМПУР, Малезија

Настала 1857. године као рударско насеље. Име града на малајском значи „муљ естуара“.

ВАЛЕТА, Малта

Основана 1565. године, а престоница постала пет година касније. Име је добила по Јану де ла Валери, Великом заповеднику Малтешких витезова.

ПОРТ ЛУИЗ, Маурицијус

Французи су га основали 1736. године и вероватно је тако назван у част француског краља Луја 15.



МЕКСИКО, Мексико

Подигли су га Шпанци на острву, усред језера, на месту Теночитлана астешког града из 14. века. Име је добио, као и сама земља, по граду који се ту раније налазио Метзхику што значи „У средишту месечевих вода”.

МОНАКО, Монако

Највероватније су га основали Феничани. Име долази од грчке речи моноикос што значи монах или пустињак. Стена на којој лежи некада је била место на коме се издизао храм Херкулеса, пустињака из 7. века пре наше ере.

УЛАН БАТОР, Монголија

Основан у 17. веку и првобитно се звао Урга, али је име променио 1924. у част Суке Батора (1893–1923) који је основао модерну републику Монголију.

РАБАТ, Мароко

Подигнут је 1306. године на насељу из 12. века. Име је вероватно арапског порекла и значи „мали град” или „место вере”.

ВИНДХУК, Намибија

Име потиче од холандских речи које значе „ветровити рт”, по јужним ветровима који тамо дувају.



КАТМАНДУ, Непал

Основан је 723. године и име вероватно значи „гранично место” или је град назван по старом светилишту катамандап што значи „дрвени храм”.

АМСТЕРДАМ, Холандија

Почео да се развија у 13. веку као рибарско село. Име је добио по насипу (дам) који је 1240. године подигнут на ушћу реке Амстер.

ВЕЛИНГТОН, Нови Зеланд

Град је настао 1840. године, а име је добио по војводи Веллингтону (1769–1852) победнику у бици код Ватерлоа (1815).

ЛАГОС, Нигерија

Име су му дали Португалци по острву на коме лежи. „Лagos” на португалском значи језеро.

ОСЛО, Норвешка

Године 1050. основао га је краљ Харалд III на улазу у фјорд Осло. Главни град постао је 1299. Име вероватно потиче од норвешког „ос” што значи „ушће” и имена реке Ло.

ИСЛАМАБАД, Пакистан

Подигнут је у раним шездесетим годинама нашег века, а главни град постао је 1967. Име на персијском значи „град ислама”.

АСУНСИОН, Парагвај

На месту данашњег Асунсиона шпански освајачи подигли су утврђење 15. августа 1536. године и дали му име „Наше блажене Госпе” (Nuestra Señora de la Asuncion).

ЛИМА, Перу

Град је 1535. основао шпански освајач Франсиско Пизаро. Назвао га је „Сиудад де лос рејес”, то јест Град краљева. Садашње име потиче од реке Апуримак близу које лежи.

МАНИЛА, Филипини

Основана 1571. године. Име највероватније потиче од језика тагалог – главног језика на Филипинима – и значи „место на коме има индига”.



ВАРШАВА, Пољска

Прво насеље никло је у 11. веку, а град је основан око 1300. године. Назван је према чешкој породици, оснивачима, Варсев. Према другој верзији, име града потиче од пољске речи „вар”, што значи замак који је у тој области подигнут у 9. веку.

ЛИСАБОН, Португалија

Град никао на месту где се налазило насеље Феничана и Картагињана. Име вероватно потиче од феничанске речи „ипо”, што значи утврђење или „алисубо”, весели залив.

САН ХУАН, Порто Рико

Основао га је 1521. године шпански освајач Хуан Понсе де Леон, а име добио по Светом Јовану (на шпанском Сан Хуан).

БУКУРЕШТ, Румунија

Основан у 15. веку, а име добио, како предање каже, по оснивачу, пастиру Букуру.

САН МАРИНО, Сан Марино

По легенди, основао га је у 4. веку Марин са острва Раба, каменорезац, по коме су и град и државица добили име.

ДАКАР, Сенегал

Подигнут је 1857. на вулканским стенама. Име вероватно долази из афричког језика волоф и значи „без воде”.

ВИКТОРИЈА, Сејшели

Основан у 19. веку и име добио по енглеској краљици Викторији.

ФРИТАУН, Сијера Леоне

Подигли су га 1787. Британци да би ту населили ослобођене робове и тако је и добио име (на енглеском значи „слободан град“).

СИНГАПУР, Сингапур

Био је још у 13. веку веома важно седиште, а име потиче од санскритске речи „синга“ што значи лав и „пура“, град.

ПРЕТОРИЈА, Јужноафричка Република

Град основан 1855. године. Име је добио по Андриесу Преториусу (1799–1853), бурском вођи.

МАДРИД, Шпанија

На месту данашњег Мадрида налазило се морско утврђење које је 1083. године освојио Алфонсо Ви. Престоница постао 1561. Име вероватно потиче од арапске речи Мадсхрид, а ова опет од речи „материа“ што значи дрвена грађа. Област данашњег Мадрида обилазила је густим шумама у време арапске власти.

КАРТУМ, Судан

Године 1823. на месту данашњег града подигнут је египатски војнички логор. Име долази од арапског Рас-ал-хартум што значи крај слоновске сурле, а односи се на изглед земљишта на коме се град диже, на месту спајања Белог и Плавог Нила.

КОЛОМБО, Шри Ланка

Град подигнут у 8. веку. Основали су га арапски трговци а име потиче од речи „коламба“ што на језику синхалесе значи лука.

ПАРАМАРИБО, Суринам

Основали су га Французи 1640. године на месту где се дизало индијанско село. Име добио од индијанских речи „пара“ – вода или море и – „марибо“ – становници.

СТОКХОЛМ, Шведска

Према легенди, основао га шведски барон Биргер Јарл око 1250. године, али је насеље на том месту вероватно постојало и раније. Име потиче од речи „стак“ што на шведском значи залив и „холм“, острво.

БЕРН, Швајцарска

Године 1911. основала га породица Царинген. Главни град је постао 1848. Према легенди, гроф који није могао да смисли име за град једном је у лову наишао на медведа, па је одлучио да га назове по овој животињи. (Bär на немачком значи медвед.) На грбу Берна је медвед.

ДАМАСК, Сирија

Име града сеже најмање три хиљаде година уназад и вероватно значи „место где се нешто прави“.

БАНГКОК, Тајланд

Главни град је постао 1782. Име је вероватно настало од бенгалских речи „баунгуанг“ што значи шумско село или „маслинов гај“.

ТУНИС, Тунис

Град је познат још из времена Феничана. И земља је добила име по граду који је постао престоница још у 9. веку.

АНКАРА, Турска

Главни град Турске постала је 1923. године. Име вуче корен из индоевропског „анк“ што значи удица односно лангер.

КАМПАЛА, Уганда

Име града по свој прилици потиче из језика банту и значи „антилопа“ или „корпа“.

МОСКВА, Русија

Име добила по реци Москви на којој лежи, основана у 12. веку.



ЛОНДОН, Велика Британија

Град је основан још у 1. веку пре наше ере. Име су му дали Римљани – Londinium, вероватно по имену келтског племена.

ВАШИНГТОН, САД

Настао је 1791, а име добио по Џорџу Вашингтону (1732–1799), првом председнику САД.

МОНТЕВИДЕО, Уругвај

Име му је вероватно наденуо португалски морепловац Фердинанд Магелан 1520. године. Шпанци су га подигли 1726. Име града на португалском значи „видео сам планину“ (монте видеу).

ПОРТ СТЕНЛИ, Фокландска острва

Основан је 1833. године. Име је добио 1842. по лорду Стенлију, у то време британском министру за кодоније.

ХЕЛСИНКИ, Финска

Швеђани су га основали 1550. Назвали су га Хелсингфорс, по имену племена Хелсинги, и речи „форс“ што значи водопад. Име Хелсинки је финска верзија шведског имена.

ПАРИЗ, Француска

Настао је око 5. века пре наше ере. Основало га је галско племе Париси, по коме је град и добио име.

ПОРТ-О-ПРЕНС, Хаити

Име је добио по француском или британском броду који се тамо склонио, тако да име града значи „Лука за принца“. Главни град Хаитија постао је 1749.

ВИКТОРИЈА, Хонгконг

Име територије коју су Кинези 1842. уступили Британцима долази од кинеских речи „хианг“ и „кианг“ што значи „добре воде“ или „добра лука“. Главни град Викторија назван је по енглеској краљици.

Какво име да ти дам

ИЛИРСКА КРАЉИЦА И АЛИЈИН БУНАР

Приредила: Љиљана Бољановић

Насељена места у Југославији добијала су имена по краљевима, свецима, рекама и планинама. Један град, тако легенда каже, добио је „неславно” име по турском злоделу

АРАНЂЕЛОВАЦ

Првобитно се звао Врбица, по селу на чијој се територији развио. Оснивање варошице почело је 1837. године када је кнез Милош наредио да се села Врбица и Орашац „ушоре” крај друма. Место носи данашњи назив од 1860. године. У основи назива је лично име Аранђел.

АРИЉЕ

У 18. веку звало се Моравица и било је седиште епископије, а касније митрополије. Данашњи назив добило је по цркви Св. Архилија (Ахилиха) која је зидана и живописана по налогу краља Драгутина 1296. године.

АЛИБУНАР

Подигнут у доба Турака. На његовом месту налазио се бунар неког Алије.



БАЊА КОВИЉАЧА

Раније се, захваљујући сопственим миомирисима, звала Смрдан бања или Смрдан бара. За време Првог српског устанка у њој се налазило турско бањско купатило. Данашњи назив потиче од словенске речи ковиље (stipa pennata) која означава врсту дуговечне траве.



БЕОГРАД

Променио је много имена: од античког Singidunuma преко Alba Bulgarice, Nandor Albe и Alba Graese до данашњег имена које се први пут помиње 878. године у писму папе Јована VIII бугарском кнезу (хану) Борису. У писму се Београд помиње као седиште епископа (Episkopus Belgradensis).

БРУС

Добио је име по брису – камену који служи за оштрење, брушење. Брус се често појављује као назив места: Брус код Задра, Брусје на Хвару, Брушани у Лици.

ВАЉЕВО

Раније име Градац, које је место добило по планини, први пут се помиње 1019. године. Име Ваљево први помињу Дубровчани у писму кнегињи Милици 1398. године.

ВАРВАРИН

Први траг о граду потиче из времена Кочине крајине (крај 18. века). Легенда каже да је назив настао као последица варварског понашања Турака према Иконији, жени војводе Пријезде.

ВРБАС

Године 1213. поменут је феудални посед Orbaszpalotaja, а касније се назив мења у Orbacz или Orbaz. У 16. веку, за време турске владавине, место је добило име Горњи Врбас.

ЈАГОДИНА

Под именом Јагодина помиње се у писму једног Дубровчанина из 1399. године. После Другог светског рата добија име по Светозару Марковићу који је у Јагодини живео дуже време. Од 1992. граду је враћен назив Јагодина.

КЛАДОВО

Град је 1542. године основао Сулејман Величанствени да би из њега напао Турн Северин. Тада је место носило назив Фетислам. Касније турско упориште на истом месту названо је Кладово.

КЊАЖЕВАЦ

У 18. веку звао се Гургусовац. Турци су га звали Тимочка Паланка. Име Књажевац добија 1859. и тиме бива почашћен именом „књаз серпског”.

КОЛАШИН

Првобитно турска тврђава којом је управљао колази (педесетар); по њему је место названо Колашиновићи.

КРАГУЈЕВАЦ

Град је основан у 15. веку. У 17. га помиње турски географ Хаџи Калфа под именом Караџорџа. Реч крагуј је словенског порекла и означава врсту сокола, односно птицу за лов.



КРУШЕВАЦ

Престоница за време владавине кнеза Лазара. Као турски град, 1455. године добија назив Алаџа Хисар (Шарен град). Словенски назив потиче од речи круша (крушка).



КУРШУМЛИЈА

У повељи византијског цара Василија II из 1019. године помиње се као град Топлице. Касније је добила назив Беле Цркве по задужбинама Стефана Немање: цркви Св. Богородице и цркви Св. Николе. Данашњи назив потиче од турске речи куршум, што значи олово (њиме су задужбине биле покривене).

МАЈДАНПЕК

Реч мајдан значи рудник и потиче из арапског језика из којег је пренета у турски. Златна руда вађена је на подурчју Мајданпека још у време Римљана.

НИШ

Основали су га Келти при крају 3. века пре н.е. Античко име Na-issus потиче од имена реке.

НИКШИЋ

У средњем веку на месту данашњег Никшића био је град Оно-гошт који су Дубровчани звали Анагастум. Данашње име добио је по имену племена које га је населило.

НОВИ ПАЗАР

На простору данашњег Новог Пазара налазила се римска стражара Азинос, а од 10. до 12. века византијска погранична тврђава Рас, касније престоница Стефана Немање. Између 1346. и 1459. Рас се помиње под називом Трговиште, а од краја 15. века као Ново Трговиште или Нови Пазар кога Есе-бег Исаковић оснива седам километара североисточно од старог Раса, усред поља на раскрсници путева. Реч потиче од персијске речи базар која је пренета у турски језик и означава место за трговину, пијацу.

ПАНЧЕВО

У 9. веку звало се Панука, а у 15. веку Рописеа. Назив Панчево помиње се почетком 18. века.

ПАРАЋИН

У римско доба ту се налазила станица за измену коња под именом Mutati o Sarmatorum. Године 1375. помиње се Параћинов Брод са тргом, а 1452. у повељи Ђурђа Бранковића као трг „Параћин са панађуром“.

ПЕТРОВАЦ НА МОРУ

Најстарији део данашњег градића налазио се у брду и звао се Ластва. Млечани су у 16. веку саградили на обали лазарет и изнад њега малу тврђаву (castello) по којој се место до 1919. звало Кастил-Ластва. После Првог светског рата место је, по краљу Петру I, добило име Петровац.

ПОДГОРИЦА

У римско доба звала се Birziminium. Словени су јој по истоименој реци, дали име Рибница. Од 1326. године носи име Подгорица означавајући место које се налази испод брда Горица. Од 1946. носила је име Титоград, а 1991. враћено јој је име Подгорица.

ПЛАВ

У 18. и 19. веку помиње се жупа у којој се на месту данашње варошице налазило село Рибаре. Сматра се да данашњи назив потиче од словенске речи која значи плав, модар.

ПЉЕВЉА

Место се у средњем веку звало Брезница, а турско име било му је Таслица (Камено место). Данашњи назив потиче од пљевара (оних који плевe) са поседа манастира Св. Тројице.

ПРИШТИНА

Добила је назив по реци Приштемки.

ПРОКУПЉЕ

Названо је по цркви Св. Прокопија која се ту налазила.

РАШКА

Основана је 1835. као стражара, ђумрукана и карантин на граници Србије и Турске. Првобитно се звала Састанак Рашки. Истим именом називана је и средњовековна српска држава.

СВИЛАЈНАЦ

У 18. веку помиње се као село чији су се становници бавили сточарством и гајењем свилене бубе. Одатле потиче и име.

СМЕДЕРЕВО

Основа имена је лично име Смедер које се помиње још 1020. у Повељи цара Василија. У Дубровнику је 1364. године виђен извесни Nicolaus Nenadich de Smederua.

СПУЖ

Верује се да је име у вези са бугарском речју спуза, што значи врео пепео у којем још гори и светли угљевље.

СРЕМСКА МИТРОВИЦА

У римско доба главни град провинције Доње Паноније, а касније и једна од престоница Римског царства. Римски назив био је Sirmium.

ТИВАТ

Верује се да назив потиче од имена илирске краљице Теуте.

ЋУПРИЈА

Римски назив био је Hergeum Margi (Житница Мораве), а средњовековни Равно. Као Морава и Морава Хисар (Град Морава) помиње се за време Сулејмана Величанственог и касније. Од друге половине 17. века, пошто је Мехмед-паша Ћуприлић подигао стални мост – ћуприју, град добија данашње име.

УРОШЕВАЦ

На месту некадашњег града била је шума у којој се налазио хан неког Фериза по коме се насеље у почетку звало Феризовићи.

ХЕРЦЕГ-НОВИ

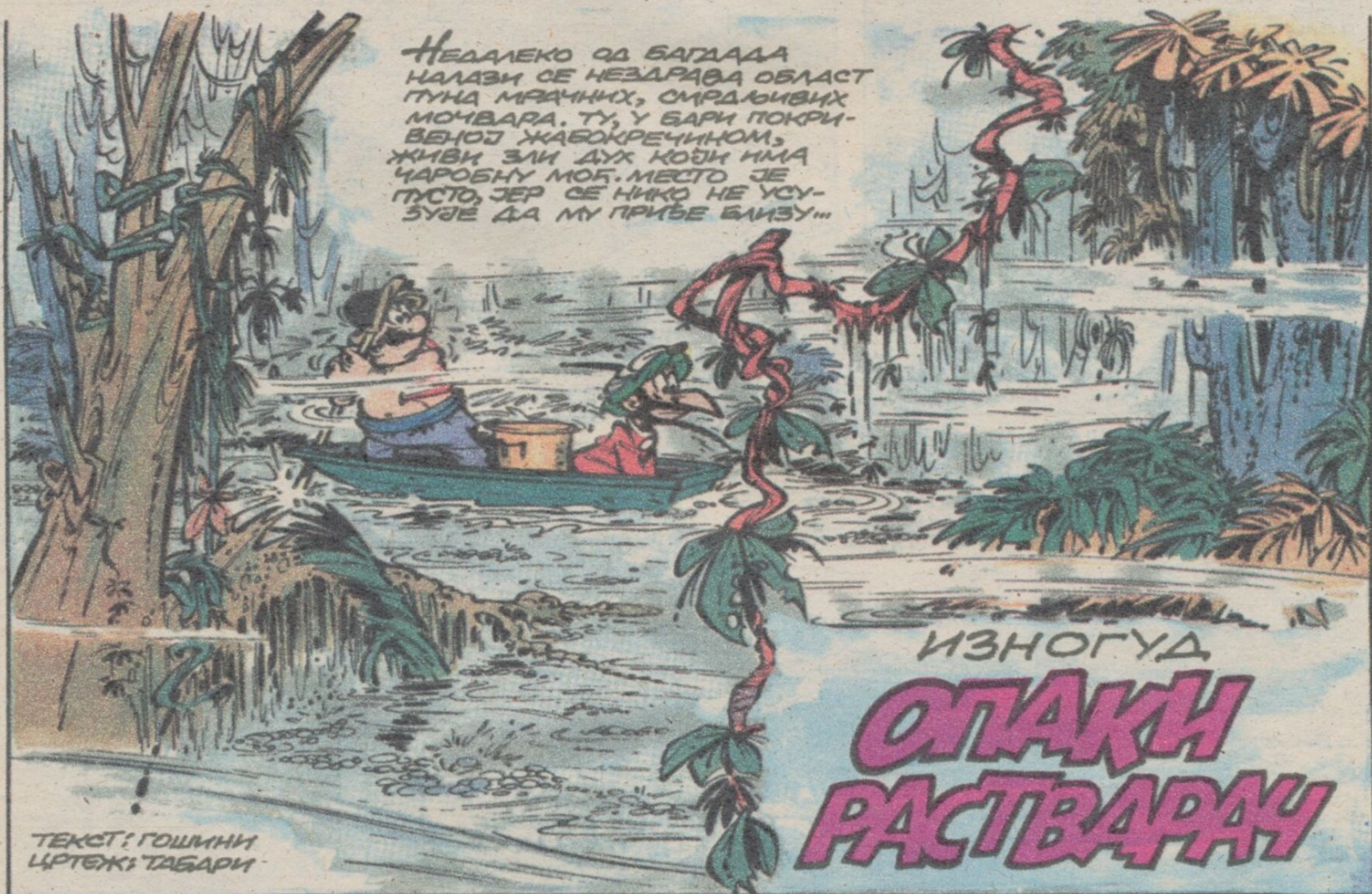
Назив потиче од речи херцог што значи војвода.

ЦЕТИЊЕ

Име је добило по реци понорници Цетини или Цетињи која протиче Цетињским пољем.

ЧАЧАК

На месту римског насеља подигнут је средњовековни град Градац. После турске најезде помиње се име Чачак. Турски географ Хаџи-Калфа помиње варош „Џаџка“ на београдском путу на обали Мораве. Назив вероватно потиче од врсте камена којим су били посути путеви.

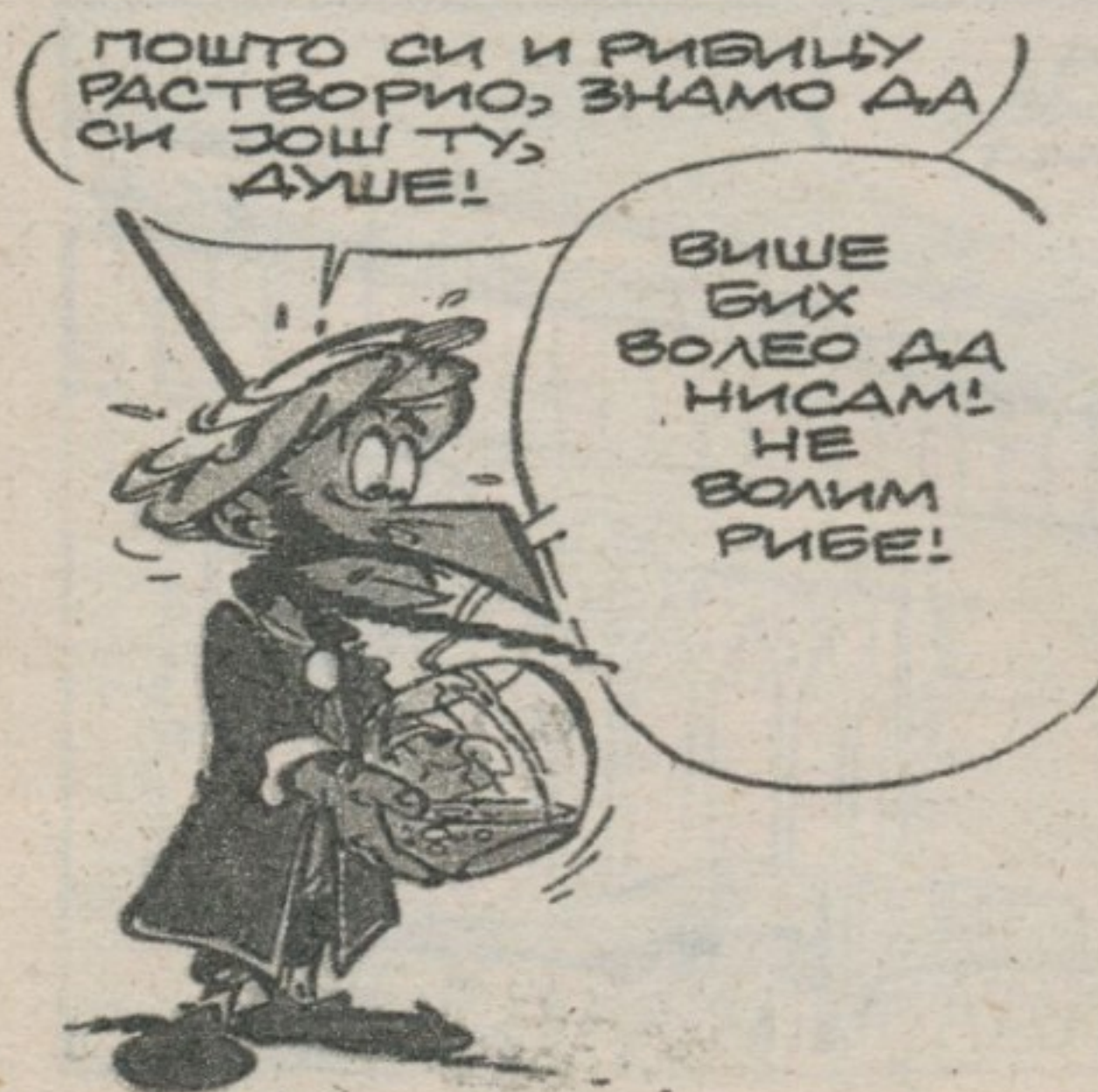


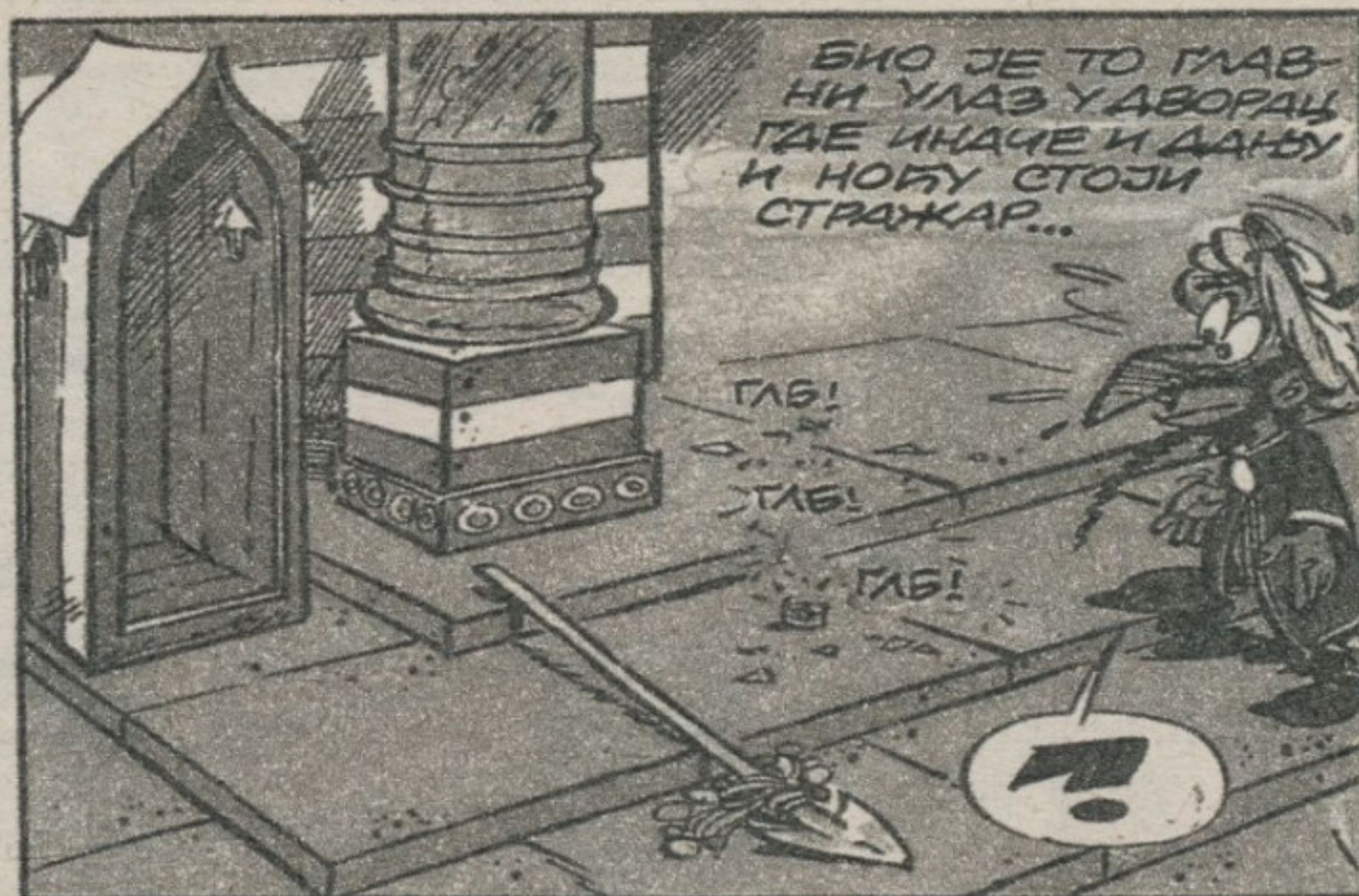
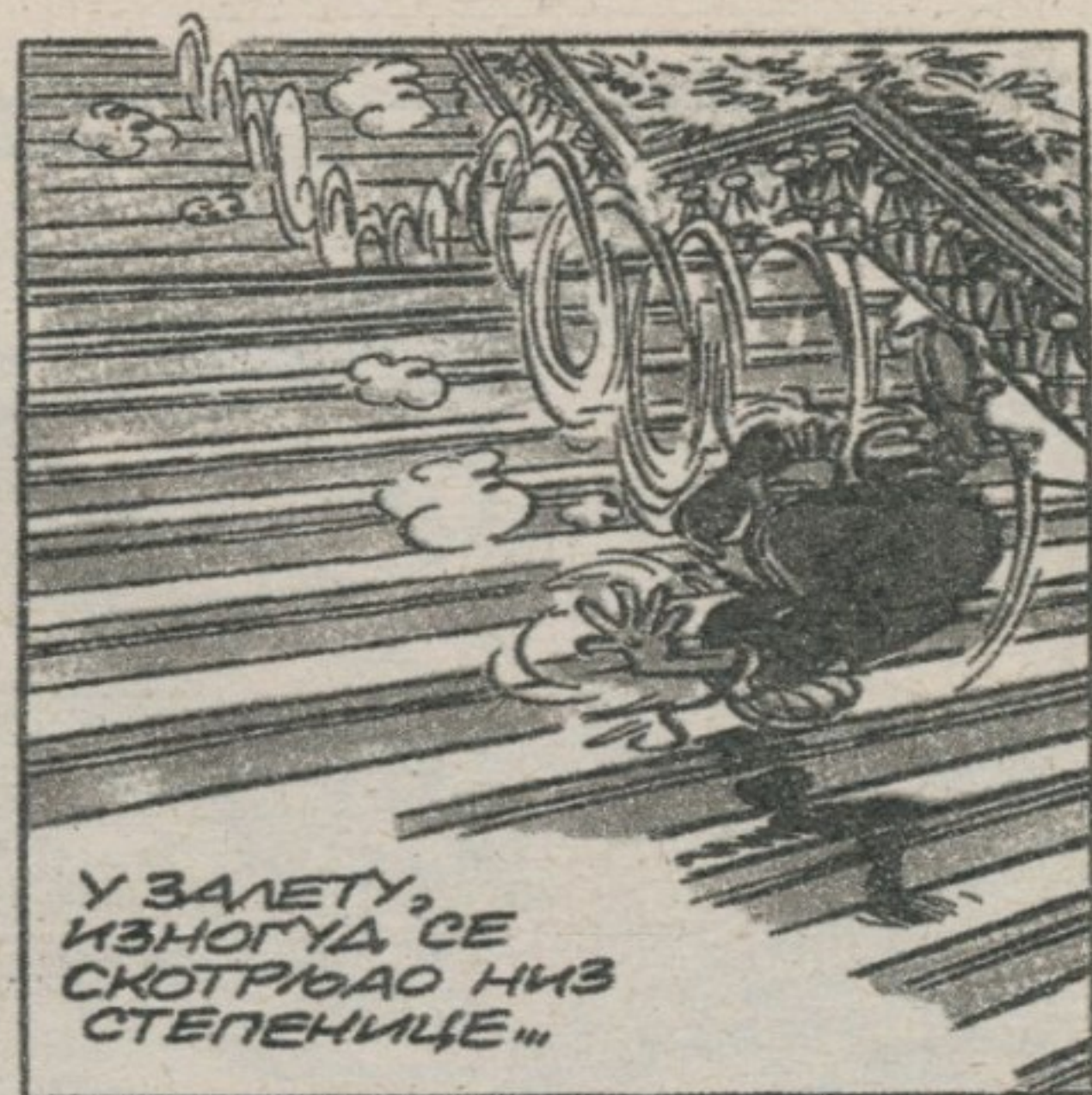


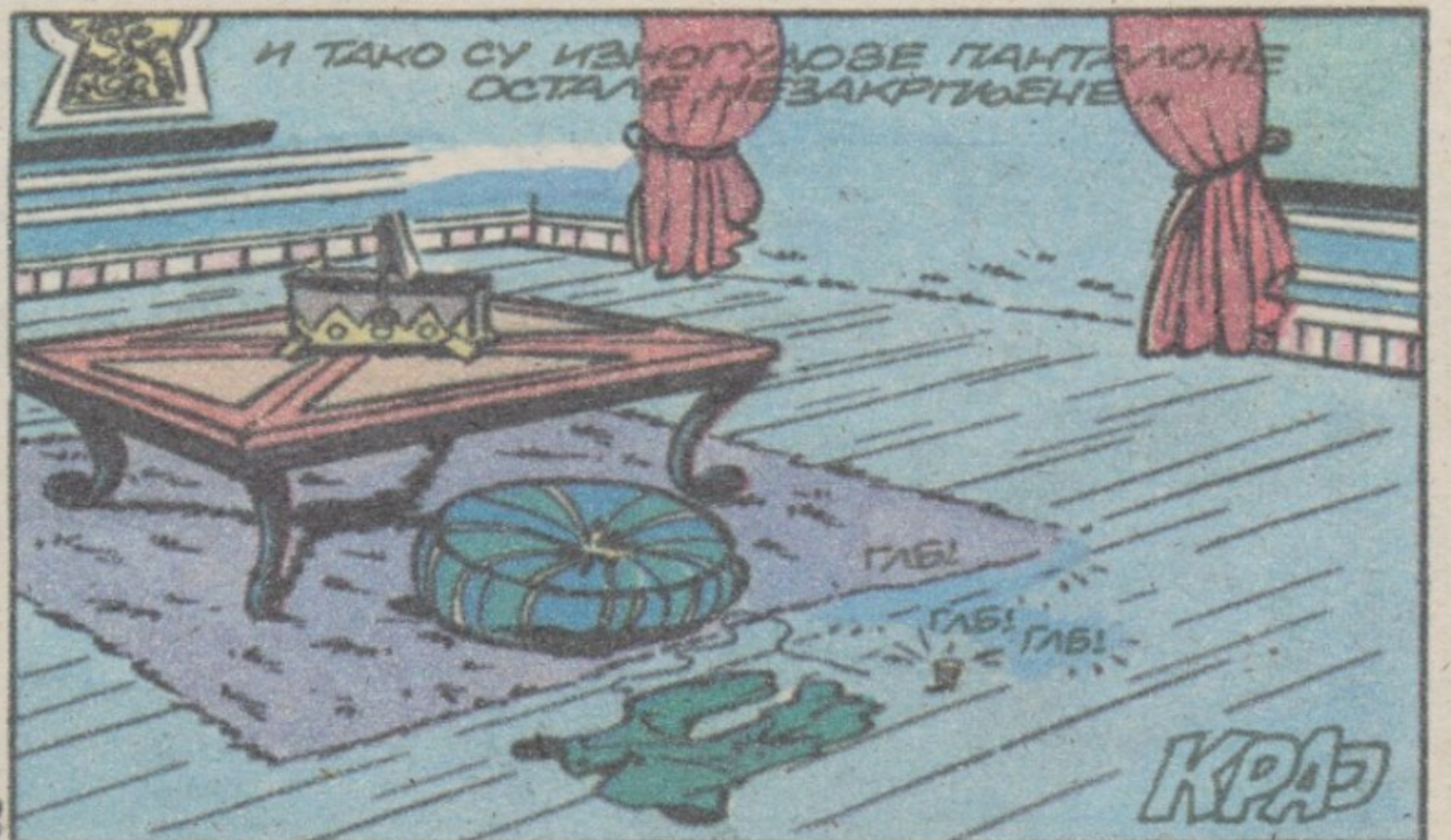
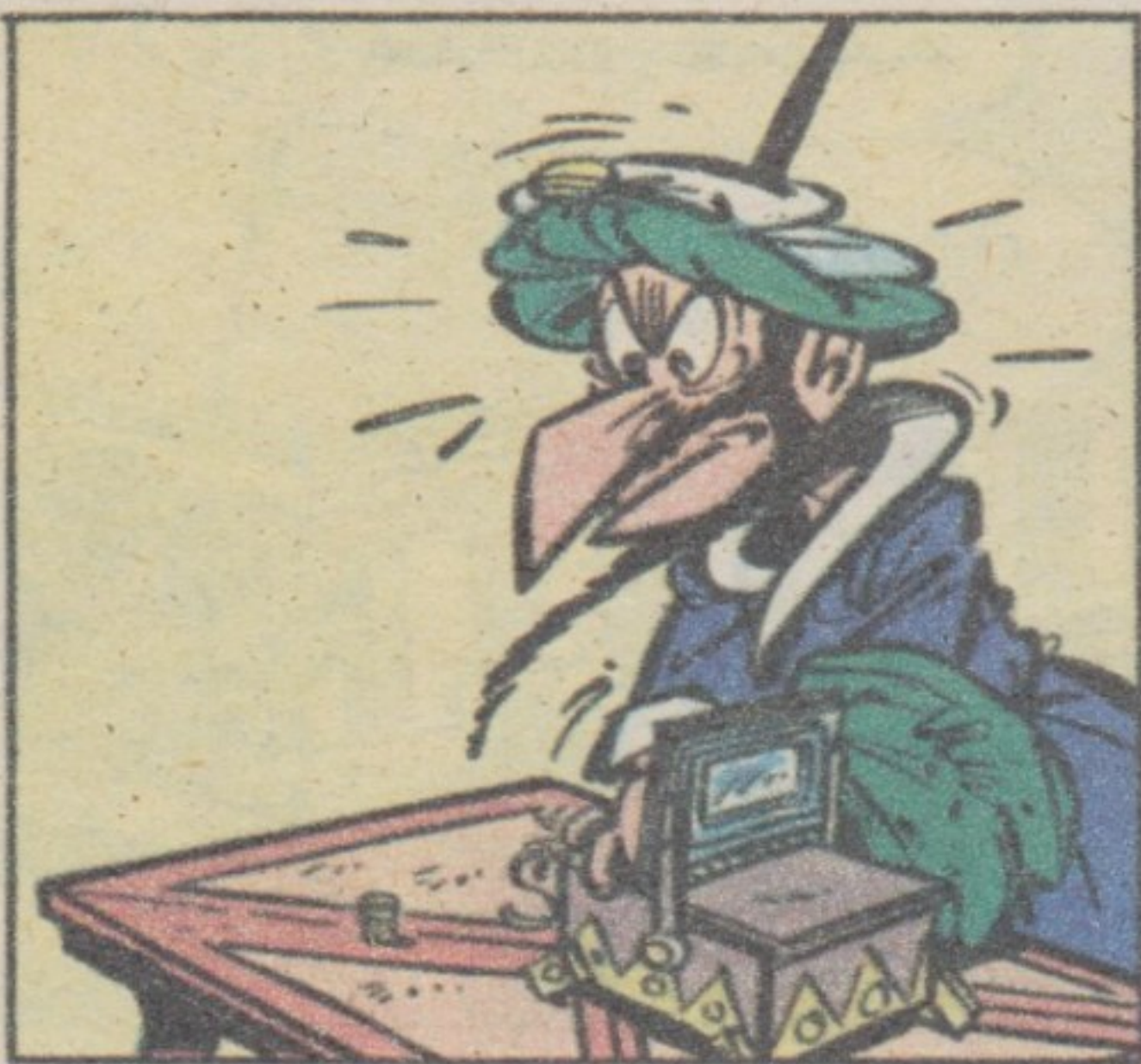












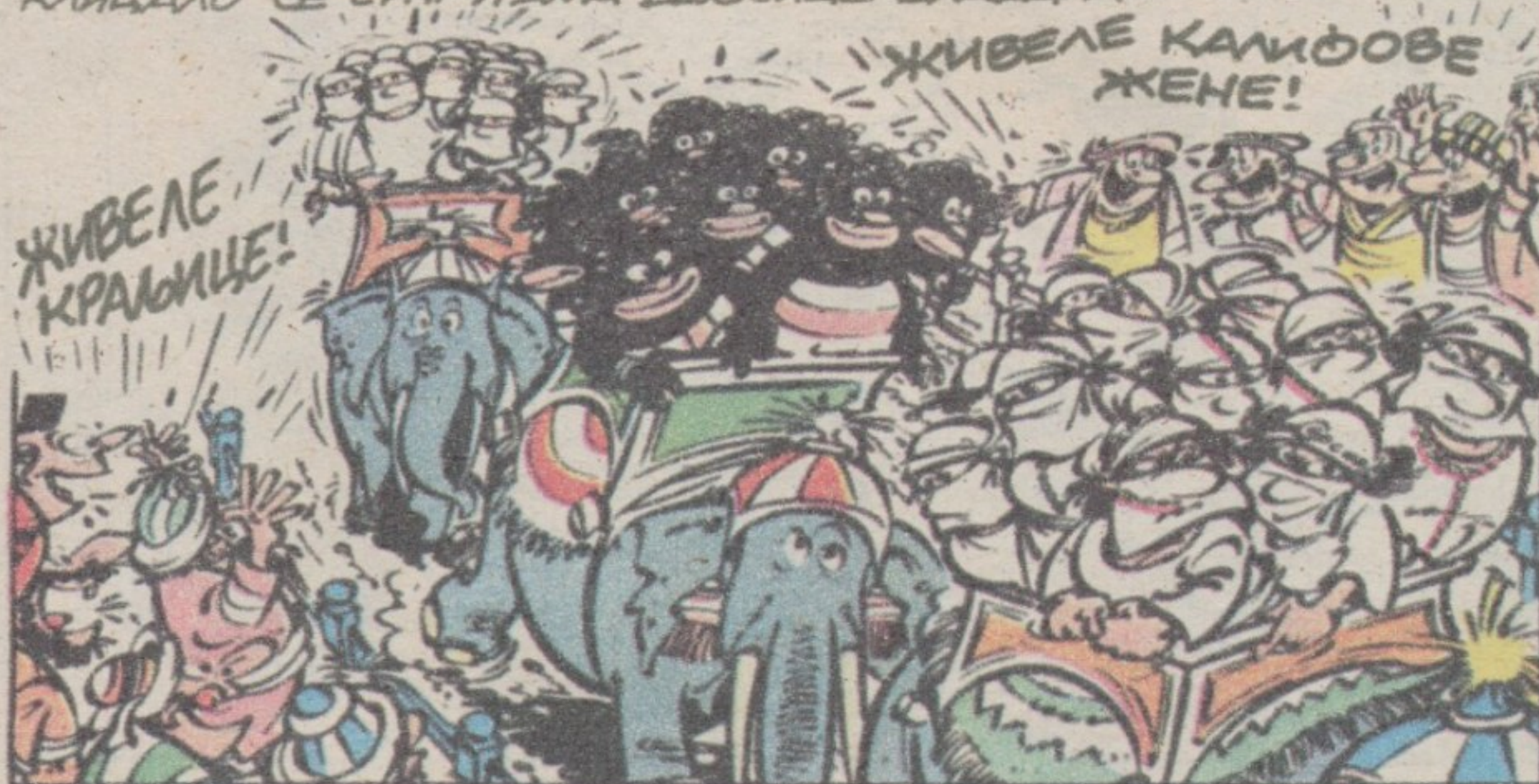
ИЗНОГУД ЧОВЕЧУЉАК ОД ГЛИНЕ

ТЕКСТ: ГОШИНИ
ЦРТЕЖИ: ТАВАРИ

СВИ ГРАЂАНИ БАГ-
АААА ИЗАШЛИ СУ
НА УЛИЦЕ. КАЛИФ
ХАРУН БИ ГУСАХ
ЧЕКАО ЈЕ ГОСТА,
МОЋНОГ КРАЉА
ЈЕДНЕ АФРИЧКЕ
ДРЖАВЕ.



КЛИЦАЛО СЕ СУПРУГАМА ДВОЈИЦЕ ВЛАДАРА...



„ДОК СУ ПРВЕ ДАМЕ
ПРИСУСТВОВАЛЕ ПРИРЕД-
БИ У ДОБРОТВОР-
НЕ СВРХЕ“

ПОЛАКО,
ВЕЛИЧАЈЊСТВА!
НЕ ГУРАЈТЕ СЕ!
ВИДЕ МЕСТА
ЗА СВЕ!



ДОГЛАВНИЦИ СУ ЗА ТО ВРЕМЕ ИМАЛИ
РАДНИ САСТАНАК

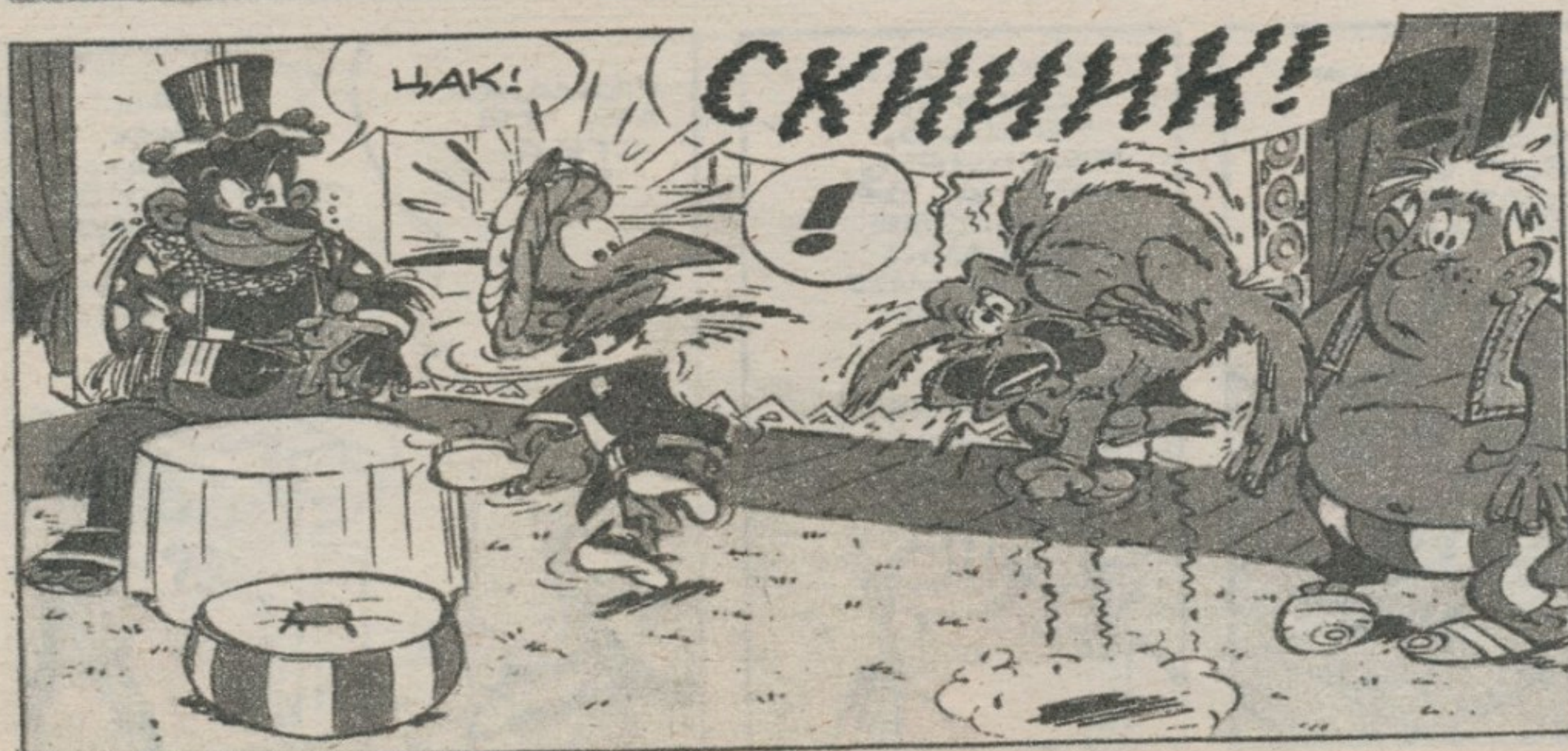


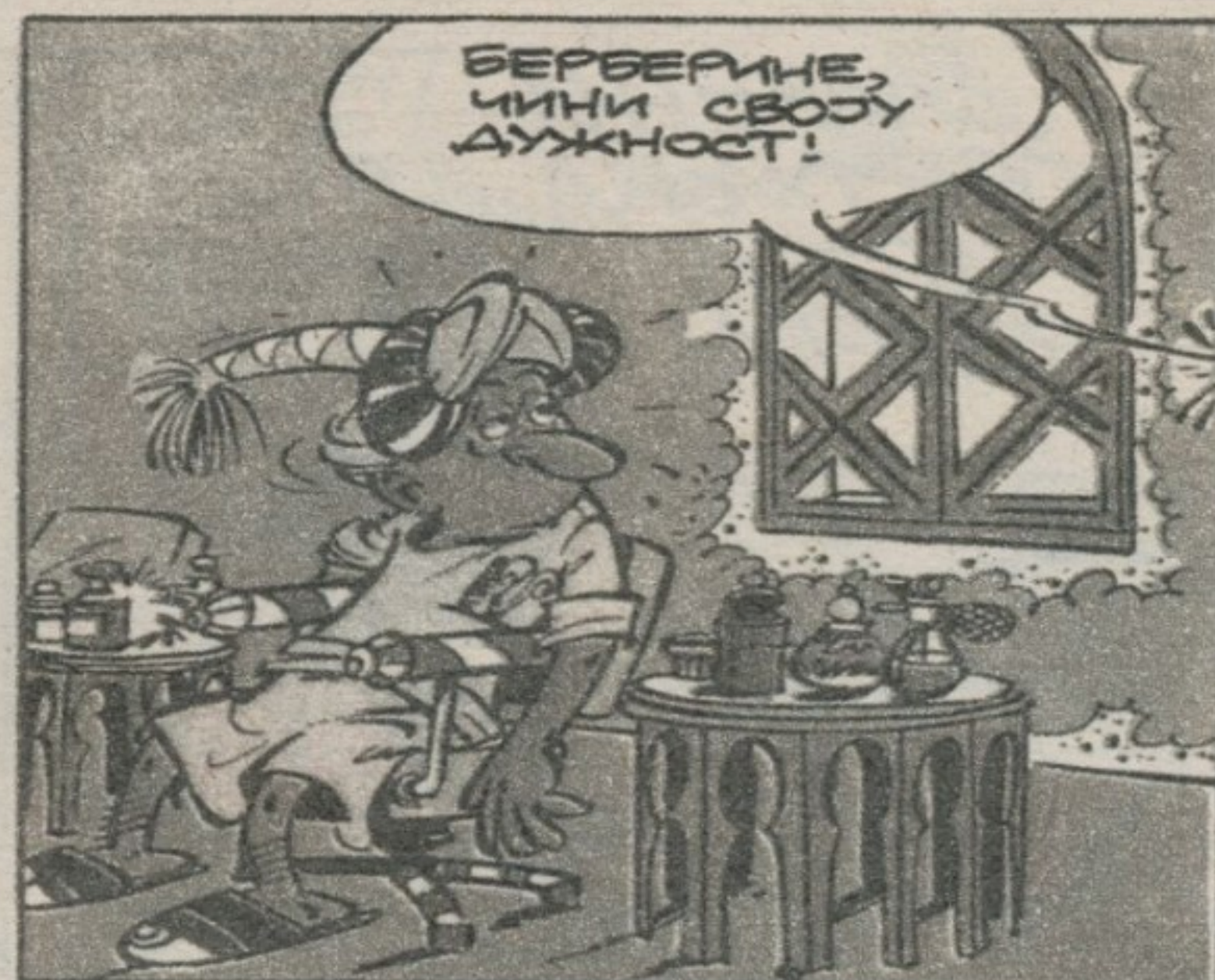














БЛАБЛАБЛА
БЛАБЛАБЛА
БЛАБЛАБЛА
БЛАБЛА...
БЛАБЛАБЛА
БЛАБЛАБЛА
БЛА... БЛА...
БЛА... КХА!
БЛАБЛА...
БЛАБЛАБЛА
БЛАБЛАБЛА
БЛАБЛА...



МАЛО ЗАТИМ...



TEXTE: GOSCINNY. DESSINS: TABARY. 18

КРАЈ



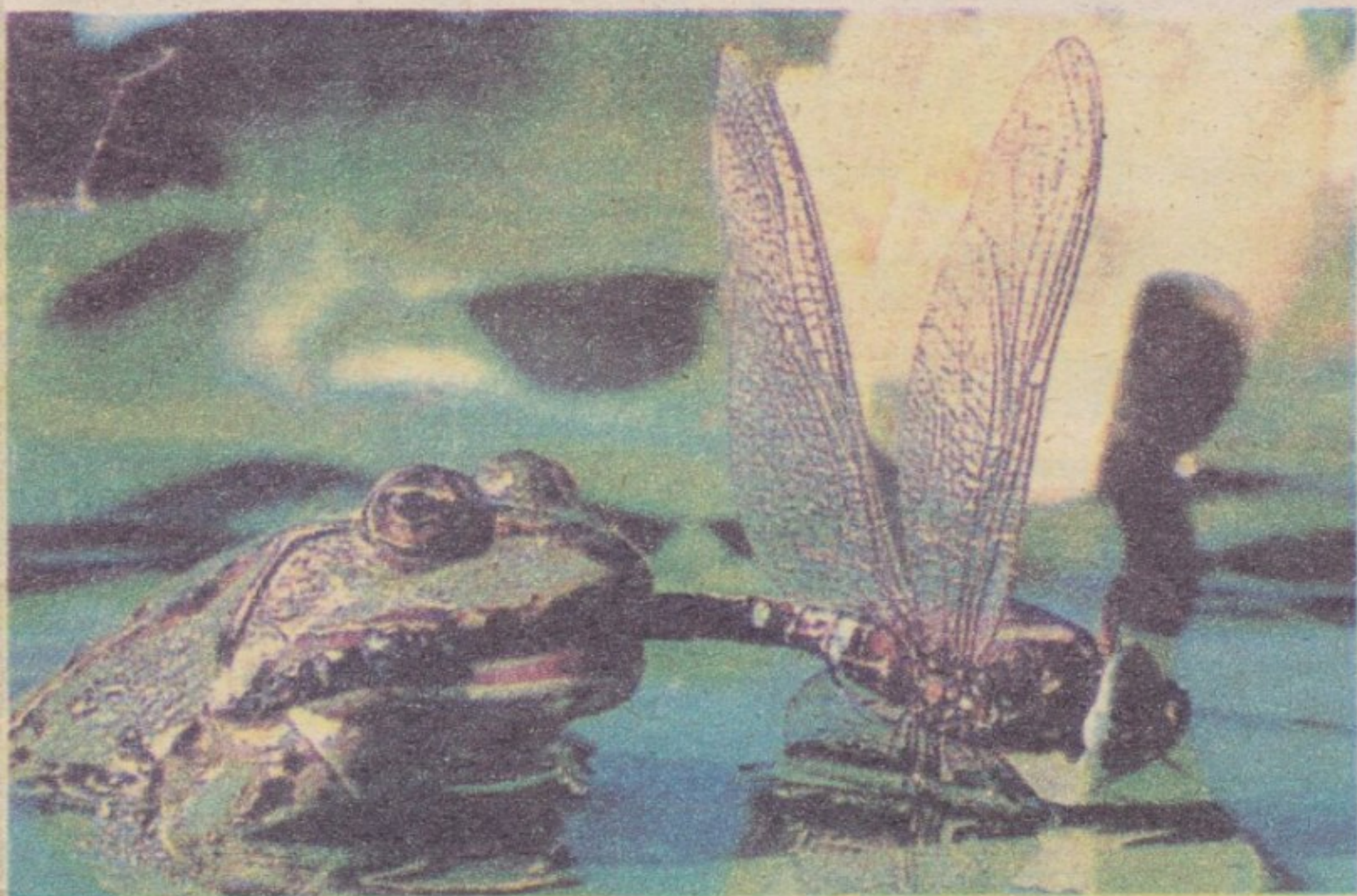
ВИЛИН КОЊИЦ ИЛИТИ ЖДЕРА

Те лак, те плав, грацилан, танког струка, прозирних крила, вилин коњиц, вретенце, како га све не зову на разним језицима. Ипак, изгледа да је најтачнији енглески у коме се овај инсект зове летећи змај.

... по истом ритуалу који траје већ 350 милиона година може се посматрати у летњим месецима како се негде око 20 часова изнад наших слатких вода појављује вилин коњиц. Смешта се на неку водену биљку да би осушио своја крила пре но што ће у зору полетети. Иако више нема распон крила до 70 центиметара као његови преци, остао је опасан месождер. Још док је у стадијуму ларве, што

код њега траје и две године, напада воденбубе, млађ и пуноглавце. Његово оружје је доња вилица снабдевена смртоносним резачем...

Одрастао вилин коњиц претвара се у летачког аса. Рекорди од 50 km/h чине га једним од најбржих инсеката, док му четири независна крила омогућавају да узлеће и пикира вертикално као борбени хеликоптер, унапред, укос, у рикверц. Жртве, које лако запази захваљујући видном пољу од 360°, хвата на изненађење помоћу два пара задњих ногу. Комарци, мушице и водени цветови зачас су прогутани, а неће опростити ни некој угинулој риби. Све ове способности помажу му



Одмор за
вилиног коњица,
ручак за жабу,
његовог
непријатеља бр.1.

да избегне сокола кликташа, водомара или птицу пчеларицу. Али, беспомоћан је пред жабама које вребају тренутак кад се вилин коњиц спушта на кратак одмор – да би га истог часа зграбиле.

ТАЏ МАХАЛ УГРОЖЕН – ЗАШТИТОМ!

Да ли је прелепо здање Таџ Махала заиста толико угрожено загађењем ваздуха како је о томе известила целокупна светска штампа?

Овај величанствени дворач, који годишње посети на десетине милиона туриста и још више верника, у ствари је маузолеј жене шаха Јахана, а налази се у близини града Аг-

ре у Индији (1632–54). Ремек-дело исламске архитектуре смештено је у дну врта уз водени канал, у склопу других зграда (џамија и осталог) на платформи са четири минарета. Маузолеј има облик коцке са четири мала кубета, у његов бели мермер уграђено је скупочено камење, лукови су украшени биљним орнаментима, а светлост продире у унутрашњост кроз мермерне решетке...



Величанствен мозаик нађен испод штале изазвао је спор између сељака и конзерватора Народног музеја у Луксембургу. Потиче из трећег века пре наше ере и направили су га Римљани који су били освојили један део северне Европе.

ЦАРСКА ДВОРАНА У – ШТАЛИ

Док је пијуком копао у углу своје штале, коју је хтео да прошири, један сељак из Вихтена (Луксембург) ударио је о нешто тврдо – показало се да су то плоче мозаика из доба римске владавине. Стручњаци позвани на лице места, запањени, откопали су и очистили за мање од месец дана површину од 60 квадратних метара мозаика за који сматрају да потиче из 250. године пре наше ере и изванредно је очуван.

По мишљењу Жана Кријеа, конзерватора Народног музеја у Луксембургу који руководи ископавањима, мозаик је без сумње под палате неког римског великодостојника. Вилу, напуштену којих стотинак година пошто је мозаик

постављен, затрпала је земља одроњена са суседног брда. То и објашњава невероватну очуваност плочица. У централном медаљону смештен је Хомер у пратњи Калиопе, најстарије од девет муза, заштитнице епске поезије и говорништва, а остале музе распоређене су околу у облику осмоугаоника.

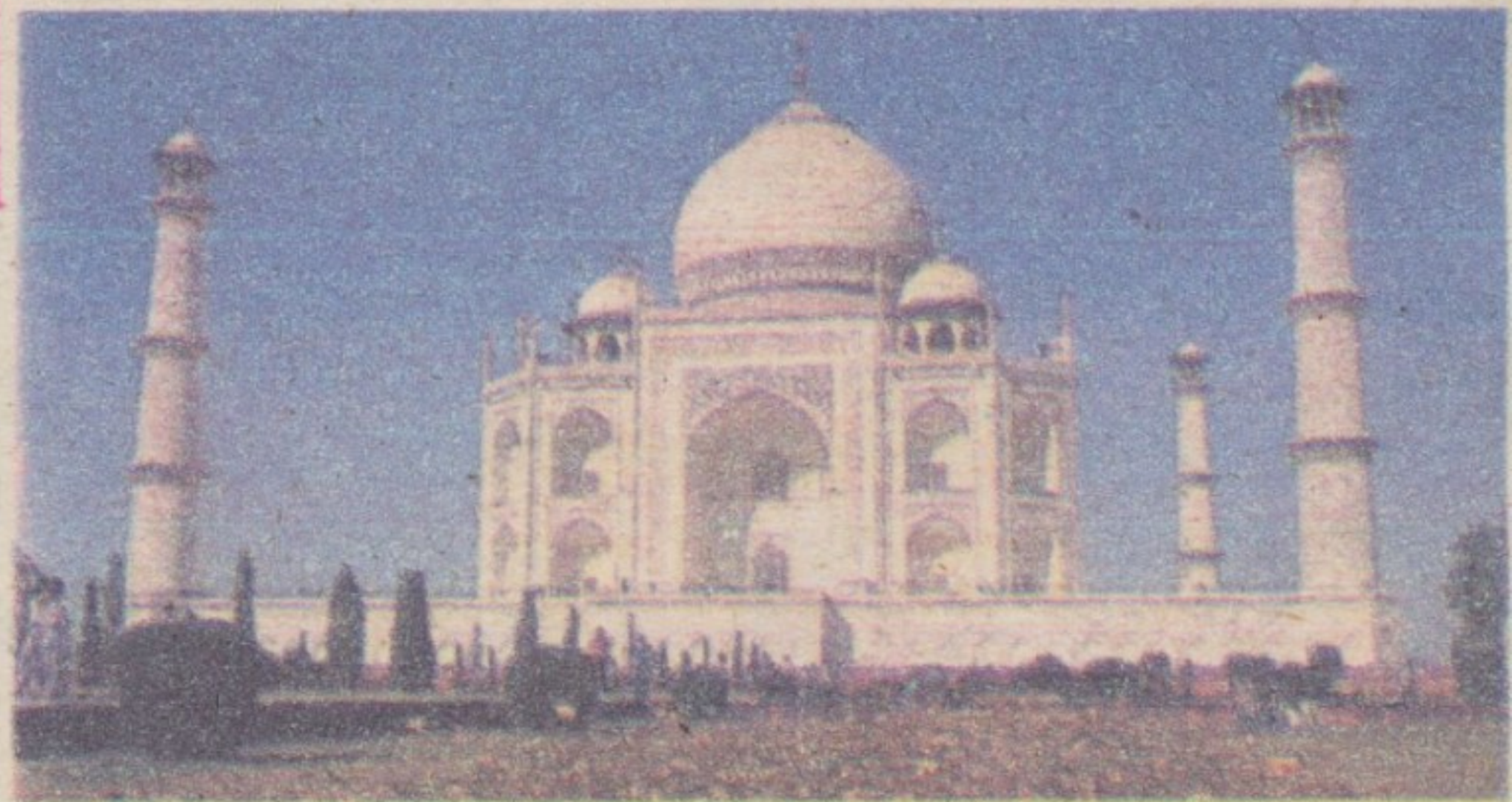
Откривање овако вредног уметничког дела изазвало је одушевљење у Луксембургу, али догађај није прошао без сукоба. Избио је између сељака који жели да мозаик пребаци у центар села и ту сагради музеј и археолога који би да га изложи у Народном музеју великог војводе у Луксембургу. Одлуку ће, међутим, донети сам, лично и, једино власник штале јер је он, по закону, искључиви власник нађеног блага.

И хоће ли сада загађење ваздуха уништити сву ову лепоту? Према стручњацима Унеска, мермер овог споменика „у добром је стању“ и на њему нема знакова оштећења од сумпор-диоксида. Што је још занимљивије угледни геолози тврде да слој жуте прашине наталожен на мермеру потиче од детерџента који су стручњаци препоручили за чишћење и заштиту фасаде!

Ову дијагнозу потврдили су учесници конференције петрографа у Њу Делхију. Ипак,

то не значи да не треба увести мере за смањење загађења око Таџ Махала. Овај пројекат, који треба да осигура будућност коју му је наменио градитељ шах Јахан, монголски владар 17. века, финансираће Азијска банка за развој и Унеско. Индијска држава поклониће 50 милиона долара а 150 милиона долара даће у зајам. Јер, треба решити невоље читаве градске зоне која је погођена отровним испарењима што у будућности изистински може угрозити Таџ Махал.

В. М.



Жута прашина која прекрива споменик талог је детерџента који је коришћен за заштиту фасаде!

ТАМСОНОВ УЗАЛУДНИ ЛЕТ

Друга по реду зимска олимпијада одржана је у познатом швајцарском монденском месту Сен Морицу. Биле су то, у ствари, прве праве зимске олимпијске игре јер је онима из Шамонија, тај статус тек накнадно признат.

Међу најуспешнијим учесницима овог пута није било познатог норвешког смучара-скакача Тулина Тамса који је на Играма у Шамонију убедљиво освојио златну медаљу. У Сен Морицу, међутим, име тог храброг спортисте није се нашло ни међу учесницима који су остварили било какав запаженији пласман. Па ипак, Тулин Тамс је на тој олимпијади добио више аплауза него многи други добитници медаља.

Тамс је желео, као и четири године раније, да скочи даље од свих. У том одлучујућем покушају кренуо је са залећишта свом снагом и остварио, за ондашње прилике, сјајан резултат – скок од 73 метра. На жалост свих присутних, норвешки ас при доскоку је пао, чак се и повредио, па је хитно пребачен у болницу.

Тако је такмичар који је остварио најдужи лет, на читавом надметању, остао без иједне медаље. А колико је Тамсов (непризнати) скок био велик најбоље се види из податка да је победник тог надметања, Алф Андерсен,

Добитник златне медаље на Играма у Шамонију Норвежанин Тулис Тамс остварио је и овог пута најдужи скок, али од тога није имао никакве користи

такође Норвежанин, тријумфовао скоком краћим од његовог за читавих девет метара.

Најуспешнији учесници Олимпијаде у Сен Морицу били су фински ас у брзом клизању Клас Тунберг и норвешки представник у смучарском трчању Јохан Гретумсбротен. Тунберг је своју збирку медаља из Шамонија (три златне и по једна сребрна и бронзана) овде обогатио са још два „злата“, а Гретумсбротен је

био најбољи у трци на 18 километара и у нордијској комбинацији.

У женској конкуренцији уметничког клизања, бар на први поглед, десио се велики преокрет. Такмичарка која је у Шамонију била последња сада је, више него заслужено, освојила златну медаљу. Била је то, наравно, сјајна Норвежанка Соња Хени која је у Сен Морицу изборила своју прву од укупно три највредније медаље.

Међу мушкарцима ни овог пута није било изненађења. По трећи пут (ако се рачуна и програм одржан у оквиру Олимпијаде у Анверсу 1920. године) тријумфовао је шведски мајстор уметничког клизања Гилис Графстрем.



Олимпијска шампионка са непуних 16 година: Соња Хени

У надметању хокејаша Канађани су опет, без премца, играли најбоље. На читавом турниру нису примили гол (дали су укупно 38), а у одлучујућем двобоју за „злато“ победили су Швеђане чак са 13:0.

Најтежа смучарска дисциплина – трчање на 50 километара – протекла је у знаку шведских такмичара. Победио је Пер Ерик Хедлунд, са предношћу већом од 13 минута испред Густава Јонсона и трећепласираног Волгера Андерсона.

И ове игре су прошле без алпских смучара, али је на њима дат предлог да се у програм већ следећих укључе такмичења у спусту и слалому.



ДРУГЕ ЗИМСКЕ ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ

Сен Мориц,
11-19. 2. 1928.

Учествовао укупно 491 такмичар (од тога 27 жена) из 25 земаља. Они су се борили у шест спортских грана (брзо клизање, хокеј на леду, скелетон, смучарско трчање и скокови, уметничко клизање и вожња бобом). Проглашено је укупно 14 олимпијских победника.

ТОПЛО ВРЕМЕ – НАЈВЕЋА НЕВОЉА

Организаторима Олимпијаде у Сен Морицу највише брига задао је необичајено топло време у првом делу програма. Због топлог ветра снежна и ледена борилишта топила су се као на пролећном сунцу.

Тако је, рецимо, висока температура спречила да такмичари у брзом клизању на 10.000 метара заврше своје надметање, па у тој дисциплини нису ни подељене медаље.

Свима је лакнуло тек у другом делу Игара када је стегао мраз и пао нови снег.

Југословени бољи него у Шамонију

У Сен Морицу Југославију су представљали смучари тркачи: Јанко и Јошко Јанша, Петер Клофутар, Борис Режек, Станко Кмет и Стане Бервар. Њихови резултати били су далеко од највећих достигнућа на овим играма, али су ипак знатно бољи од онога што су наши репрезентативци показали у Шамонију.



Швеђанин Пер Ерик Хедлунд, победник у трци на 50 километара

SEGA

MEGA DRIVE 2

REZERVISANO ZA
OZBILJNE IGRAČE



Partija košarke ili fudbala u sred sobe bez razbijenih stvari? Vi kao glavni glumac u svom omiljenom filmu? **Plavi** jež i crv od 2 metra jači od Švarcenegera? Nemoguće ?!

Sigurno još niste upoznali Sega **MEGA DRIVE 2**. To je kućni sistem za igranje koji se veoma jednostavno priključuje na običan TV prijemnik. Baziran je na 16-to bitnom procesoru koji mu omogućuje na **hiljade boja** istovremeno, neverovatne 3D efekte, glatku **animaciju** i **velike** likove na ekranu. Svaku igricu prati veoma realan **stereo stereo** zvuk, koji igranje čini još zanimljivijim. Možda je moguće?

MEGA DRIVE 2 možete igrati sami ili **udvoje**. Za njega postoji veliki broj kertridža sa igricama koje možete kupovati, menjati ili iznajmljivati. Za rukovanje vam nije potrebno nikakvo predznanje. Moguće je ?

MEGA DRIVE 2 nije igračka; to je sistem za igranje rezervisan za ozbiljne igrače.

BEOSOFIT



011/421-355, 429-848

Gospodara Vučića 162, Beograd

Radno vreme od 8 do 21 čas svakoga dana sem nedelje

ВЛАДАРИ КОЈЕ СУ ОБЕЛЕЖИЛИ НАДИМЦИ

Не зна се поуздано дали је – бар то до краја не кажу стихови – народни певач, сиротан какви су песници доскора углавном били, свом јунаку Марку Краљевићу замерао што се родио „на меку душеку“ и што је отхрањен „медом и шећером“. Песма, пак, вели да је Марко убио Мусу Кесецију из потаје, уз помоћ виле. Ништа необично ако се зна да је Муса, рођен „код оваца на плочи студеној“, имао три срца...

Тек, у песми и историји титула сина краља Вукашина Мрњавчевића постала је његово презиме, знак распознавања.

Историја је пуна сличних примера и они се, дабоме, претежно односе на царе и краљеве, владаре који су правили ту исту историју. Или је, равноправно, она правила њих.

Знаменита византијска царска породица Порфирогене добила је име по пурпурној дворској палати у којој су рађани принчеви и принцезе. Јер, на грчком, порфирогенет значи „рођен у пурпуру“ (порфир – пурпур, скерлет, гримиз).

Најчешћи надимци владара који су постали саставни део њиховог имена, разумљиво, носе одредницу – Велики. Тешко је, бар за њихова живота, било рећи господару да је – Мали. Отуда су у Малој енциклопедији „Просвете“, која нам је и водич кроз ово путовање, само два владара убележена као Мали: Пипин Мали и Шћепан Мали.

Великих је велик број. По азбучном реду то, отприлике, изгледа овако: Абас I Велики, Атанасије Велики, Алфред Велики, Акбар Велики, Болеслав I Велики, Григорије I Велики, Ирод I Велики, Казимир III Велики, Карло Велики (син Пипина Малог?!), Катарина II Велика, Кнут II Велики, Константин I Велики, Људевит Велики, Мануел (Емануел) I Велики, Петар Велики, Помпеј Гнеј Велики, Симеон Велики, Теодосије I Велики, Тигран II Велики, Фридрих II Велики, Штефан Велики.

Неким од њих и то је било мало, па су у историју ушли са још једним надимком: Мануел (Емануел) I Велики или Срећни, Болеслав I Велики Храбри. За Александра Македонског, можда највећег војсковођу у историји, надимак Велики је чист плеоназам.

Њима је, наравно, било много лакше него онима које је повест, званично, прогласила лажним или самозванцима. Код-Руса су то били Димитрије I Самозванац и Димитрије II Самозванац, отац и син, а ни ми у том погледу нисмо оштећени захваљујући Шћепану Малом, односно Лажном цару Шћепану Малом, коме је и додатак Мали био мали.

Мада у опису владарског посла стоји и освајање, историја је само двојицу убележила као Освајаче: Виљема Освајача и Мехмеда II Освајача.

Величанствени је само један: Сулејман II Величанствени, мада се гомила његових колега не би с тим сасвим сложила. Ни њихова (не)дела нису, заклели би се они, мање величанствена.

Да међу владарима постоје добри и они који то баш и нису, сведоче следећи примери: Јован Добри (Јован II Команин), Лав IV Мудри, Јарослав Мудри, али

НАШИ ВЛАДАРИ

Кад је о надимцима наших владара реч и они су поприлично живописни. Бар неки од њих.

Први од Немањића који је крунисан за краља је Стефан Првовенчани. Син краља Милана Стефан је, по манастиру, добио надимак Дечански. Деспот Стефан Лазаревић је Високи, а име – надимак добио је – по свему судећи – због своје за то време необичне висине. Недавно су и наши антрополози утврдили да је растом био нагпросечан.

Најмоћнији владар ових простора цар Душан је Силни, а његов син Урош Нејаки.

Кнеза Милоша Обреновића историја не бележи под неким надимком, мада га Београђани – помињући улицу која носи његово име – углавном зову Милош Велики.

Од Карађорђевића, краљ Петар I често се зове Краљ Ослободилац, у народу много познатији као чика-Пера а његов син Александар, Краљ Ујединитељ.

Код наше најдуговечније династије Петровића – Његоша, надимак је – за своје ближње – имао први црногорски световни владар књаз Данило. Звали су га Зеко, због изразито зелених очију. Краља Николу су звали и Цар јунака, али и Зет Европе...

КАД ЈЕ

Многи краљеви и цареви ушли су у историју по свом другом имену. Један је био Сурови, до њега Добри; неки Кривоусти, други Фока... Мноштво Великих и тек по који Мали зауздали су време за нама...

и Марија Тјудор Крвава и Селим I Јануз односно Сурови. јасно је да би наши источни суседи у ове друге и то на првом месту, убележили Василија II Бугароубицу. Шта тек рећи за од давнина обележеног Ивана IV Грозног. Понекад није лепо бити ни цар, ако ни због чега другог, а оно због надимка.

Уз очигледну помоћ цркве, неки краљеви и цареви добили су сасвим одговарајући надимак: Вацлав Свети, Изабела I Католичка, Луј IX Свети, Лудвиг Побожни, Олаф II Свети, Стефан I Арпад Свети, Фердинанд V Католички. Није тешко замислити какав је статус под окриљем крста имао Јулијан Апостата (Отпадник).

Да је с владарског трона много ближе небо, говоре и имена Луја XIV који се окитио титулом Краљ Сунце, те Симона-Бар Кохбе, што у преводу значи Син звезде. Улуг-бег био је Звездочатац. На Месец се мало ко освртао. Можда понајмање Јован Без Земље који је спас потражио бежећи преко мора, односно Ламанша. У стопу га је пратио, вра-

СВ. СТЕФАН, ЗАШТИТНИК КРУНЕ

Сви владари из династије Немањића уз своје крштено име имали су и обавезан владарски придев – Стефан. И то још од родоначелника Немање, великог жупана Стефана Немање. Редом, то је овако изгледало: Стефан Првовенчани, Стефан Радослав, Стефан Владислав, Стефан Урош I, Стефан Драгутин, Стефан Урош II Милутин, Стефан Урош III Дечански, Стефан Константин, Стефан Душан и Стефан Урош.

Име – титула преузето је од Светог Стефана, по хришћанској митологији заштитника владара.

И име Урош се, на извесан начин, може сматрати владарским епитетом, и то у значењу господар, господин...



ЗАВИДЕО



Бајазит I имао је изгледа мука друге врсте. После убиства његовог оца султана Мурата на Косову, 1389, муњевито је преокренуо ток битке у своју корист и штошта брзо завршио. Надимак Јулдерим (Муња) очито је сметнуо с ума бројку 13. После тринаест година владавине умро је у монголском ропству. Не зна се да ли га је у његовом харему жалила и Оливера, кћи кнеза Лазара.

Петар Милатовић

ПАЛТИКИН

ЗАБАВНИК

ЗИМСКЕ ТАЈНЕ

Живот на минус 50 степени Целзијуса није нима-ло леп, али је ве-ома поучно како је природа обда-рила нека ство-рења да се боре против хладоће

Ни минус 50 Целзијусових степени не може да нашкоди ирвасу. Са својим дебелим, ваздушастим крзном одлично подноси поларну хладноћу. Слично се осећају и поларни медведи, пингвини, поларне лисице... Све ове животиње снабдеване су дебелим крзном и посебним масним наслагама које им обезбеђују лагодну шетњу по снегу и леду.

Да би један живи организам успешно савладао хладноћу, није, међутим, довољно само дебело крзно. Свака „биолошка машина“ мора да поседује и неке унутрашње способности: високу и сталну температуру тела, снажне мишиће, успешну размену материја и нервни систем који одлично реагује. Са температуром између 35 и 40 степени и другим неопходним особинама сисари и птице одлично подnose хладноћу.

Зашто човек, који испуњава све теоретске услове, ипак није љубитељ зиме? Први одговор је једноставан: пре два милиона година човек је начинио прве кораке у афричкој врућини. Осим тога, он нема заштитно крзно или перје тако да се без одеће добро осећа само на температури изнад 25 степени Целзијуса.

Дрхтање као загревање

Уколико голог човека оставите петнаест минута на температури од минус 40 степени, он ће умрети. Пре тога његово тело ће се борити против хладноће. На мразу тело почиње да дрхти, тачније, мишићи се скупљају и шире како би производили топлоту. Њихов труд је узалудан јер нема перја или крзна које би ту топлоту сачувало.

СЛАТКА КРВ Ј



Поларни медведи имају одличну заштиту од зиме – дебело крзно. Тајна је откривена: длака има отворе које испуњава топли ваздух

Многи кажу: уколико човек изгуби два степена телесне температуре – тачније уколико она падне на 35 степени – почиње да пати од хладноће. Уколико температура тела настави с падом, код 30 степени телесне температуре човек губи свест. На 28 степени срчане коморе почињу да отказују, што изазива престанак рада крвотока и смрт. Пре тога, због недовољног снабдевања мозга свежим кисеоником, јављају се халуцинације.

Једно научно истраживање у Великој Британији показало је да су старији људи много чешће жртве хладноће. Разлог: својим дрхтањем они могу да произведу много мању топлоту. Осим тога, код старијих особа крвни судови се сужавају седам пута спорије него код младих и то је

основни услов за бржи губитак температуре.

Како се неки живи организам понаша на хладноћи, зависи, пре свега од односа његове величине и површине тела. Тако се срећемо са помало чудном ситуацијом да нека мала животиња има релативно велику површину тела док велика животиња, као слон, има мању телесну површину. Наравно, све то рачунато према тежини тела. Управо због тога мање животиње морају стално да обезбеђују додатне изворе хране како би повећале своју телесну температуру.

Ово, наравно, током зиме није могуће, тако да неке животињице – хрчак, јеж, пух – користе другачије средство – зимски сан. Какав је то, заправо, сан? Сигурно не она-

кав какав је код човека. Ове животињице завуку се у своје јазбине, склупчају се и њихова температура почне нагло да се смањује. Срце куца само неколико пута у минути, размена материја је готово заустављена, мишићи опуштени – стање слично оном које претходи смрти.

Научницима још није сасвим јасно како долази до ове промене „унутрашњег часовника“. Засад се зна да овим догађајима руководе неке хормонске материје у хипоталамусу – делу међумозга. Иако је животни темпо успаваног хрчка битно смањен, њему је потребна извесна енергија. Хрчак може да користи мале резерве у угојеном телу, али то је недовољно. Због тога се он буди, једе и користи

АЧА ОД ЛЕДА

ове паузе да би испразнио црева и бешику.

Медвеђа дијета

Веома је занимљива и „формула“ коју користи медвед да би савладао дугу и хладну зиму. Када осети приближавање хладноће, он почне знатно више да једе. То траје око месец дана и тада медвед уноси дневно у организам и до 20 хиљада калорија – око три пута више него обично. После тога спреман је за зимско мировање – до пет месеци – када дневно троши око четири хиљаде калорија из својих телесних залиха.

Отприлике сваке друге године, током јануара, мечка доноси на свет два-три мечета. Одмах после њиховог рођења она опет утоне у зимски сан. Буди се само повремено како би погледала шта се догађа са мечићима који зиму не преспевају као мајка. Када се мечка коначно пробуди из зимског сна, изгубила је 40 одсто своје тежине, али је веома живахна.

Овај велики губитак тежине привукао је пажњу стручњака који траже решење за невоље милионске армије дебелих мушкараца и жена. Истраживања су открила да је медвеђа дијета савршена јер он, током зимског сна, троши само залихе масноће, не и

беланчевина. Тако медвед губи тежину али, истовремено, његови мишићи остају снажни и гипки.

Главни узрочник овакве медвеђе куре мршављења није откривен. Лекари претпостављају да његово тело ствара извесне хормоне који изазивају разлагање штетних материја и изградњу беланчевина. Уколико се оствари жеља научника да издвоје ове хормоне, они би могли да помогну у лечењу неких тешких болести код човека и то на најбољи начин – у сну.

Исто тако успешну одбрану од зиме, и то без „бекства“ и вишемесечни сан, показују неке птице. Врабац, на пример, може успешно да поднесе и температуру од минус 30 степени. Ова птичица се једноставно нарогуши и прошири површину коју штити њено перје у које сакрије слабо заштићену главу, кљун и ножице.

Занимљиво решење за хладноћу имају птице које се и зими безбрижно брчкају у леденој води. Ово је посебно занимљиво јер је познато да вода хлади тело двадесет пет пута брже од ваздуха. Галеб, патка или лабуд, откривено је, имају у ногама изузетно разгранату мрежу жилица која спречава прекомеран губитак топлоте.

Неке врсте птица бране се од хладноће појачаним ко-

ришћењем својих резерви масног ткрива. Ове птице допуштају да се њихова температура тела спусти са нормалних 41 на 39 степени. Тада престају да користе своје залихе масноће како би спречиле даљи пад температуре. Због тога ове птице не могу да страдају од зиме, али могу да угину од глади.

Хладноћа за живот

За истраживаче је посебно занимљива америчка шумска жаба која на јединствен начин преживљава зиму. Основна је невоља код жабе то што је и код ње вода главни састојак организма па постоји опасност да се она замрзне и претвори у лед који има већу запремину од воде, што, наравно, изазива пуцање живих ћелија. Дакле, циљ жабе је да спречи стварање ледених кристала у свом телу.

Како то решава? Веома елегантно: повећава количину шећера у крви. Истовремено, унутрашњи органи почињу да губе воду, дакле престаје њихов рад – укључујући ту и срце – а престаје и дисање. Када спољашња температура почне да расте, ови органи, делимично дехидрирани, али не и замрзнути, почињу опет да примају воду и раде. Жаба се, захваљујући слаткој крви, тако опет враћа у живот.



Еским добро подноси зиму јер му помаже одећа од животињског крзна. Јакна је од крзна ирваса, а панталоне од крзна белог медведа

Сва искуства животиња у борби с хладноћом веома су драгоцене човеку. Нека испитивања показују да примери из животињског царства могу веома успешно да се користе у савременој медицини. Посебно је занимљиво дубоко хлађење организма када могу да се изведу најсложеније операције на мозгу и срцу. Истраживања показују да човеков организам може, без последица, да преживи спуштање телесне температуре са 37 на 20 степени. У таквим условима крвоток може да се заустави и до 60 минута, што је довољно време за извођење оперативних захвата.

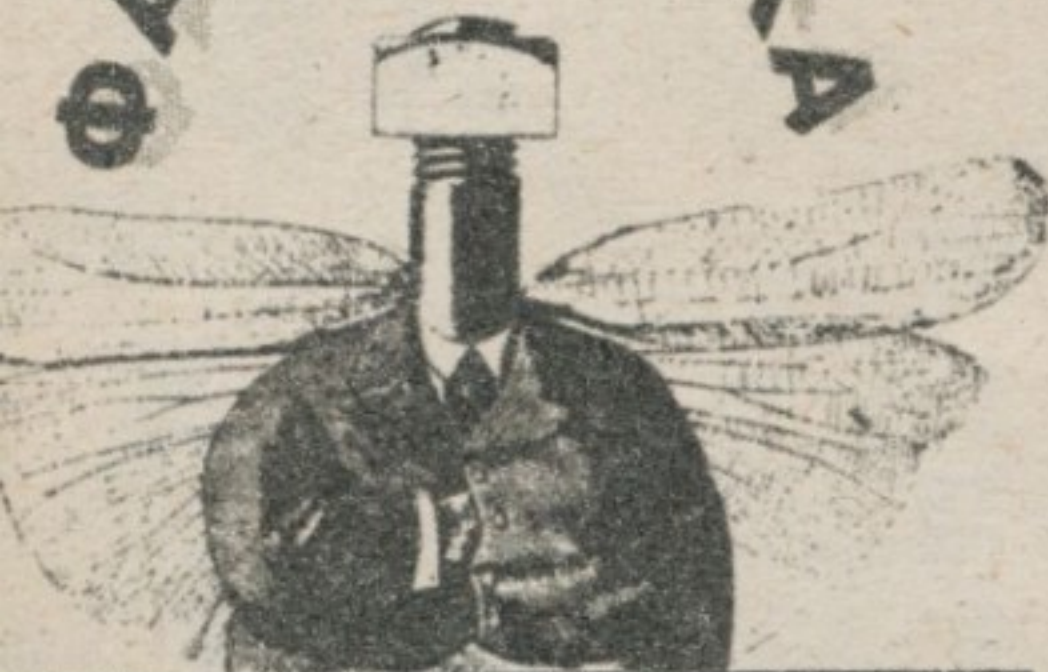
Нека испитивања на псима у САД показују да је могуће телесну температуру снижити и на свега пет степени. После два сата крвоток и срце наставили су да раде.

Чињеница је, међутим, да је међузависност између живота и температуре и даље огромно неистражено поље. Науку ту очекују озбиљни изазови, а наслућују се велика открића. За ово је посебно заинтересовано тридесетак богатих Американаца чија су тела замрзнута на минус 196 степени а који ће бити одмрзнути када наука открије лек за њихове данас неизлечиве болести. Један од њих је и Волт Дизни.

Ж. Р.



Мале животиње које у друштву преспавају зиму



Уређује
др Зоран Живковић

Луис Шајнер

Испричаћу вам нешто о једној телевизијској серији. Ако имате мање од 35, вероватно ћете разумети о чему вам говорим. Уколико сте напунили 42, као ја, можда нећете схватити да једна лоша „сапуница“ може да вам уништи брак и доведе вас до лудила. Најмање да је та серија узрок што је Ричард Никсон изабран за председника, а револуционарне шездесете отишле у бестраг.

Говорим о „Кући Херигенових“, серији коју је чувени „Тајм“ прогласио за најпопуларнији амерички ТВ-шоу. Ја о њему никада ништа нисам чуо, све до прошле недеље.

Зовем се Лери Рајан и радим као слободни новинар. Моја супруга Линда, ми смо и даље у браку мада је питање тренутка кад ћемо се развести, млађа је од мене девет година. Са своје 33 она је прави представник Хериген генерације. Иначе, ради у једном бутику за продају женског доњег веша. С обзиром да је углавном у другој смењени, с посла се често враћа после десет сати увече.

Прошле недеље улетела је у моју радну собу замоливши ме да јој обавезно снимим емисију под назвиом „Хериген манија“. Нагласила је да ће та репортажа почети у 8 увече, на ABC каналу.

— Каква манија?

— Хериген! Па, гледао си Херигенове — отпевала ми је неколико тактова да ме подсети, претпостављао сам, на те неке Херигенове.

— Веруј да заиста не знам о чему причаш!

— Слично је и Професор говорио, само је он користио израз „немам благе везе...“

— Који, молим те, професор?

ГЛЕДАЛИСТЕ

— Професор Хериген, наравно!

У два сам направио паузу за ручак. Иако спадам у људе који не подносе телевизију, случајно сам укључио MTV. На своје велико запрепашћење, водитељка је управо разговарала са неком лепушкастом тинејџерком испод чијег је имена писало Џени Хериген.

Од тог тренутка ђаво ми није дао мира. Листао сам све новине тражећи најаву програма „Херигенових“, звао разне ТВ-станице, телефонирао уредницима новинских ТВ додатака. Нико није знао тачно да ми каже који је канал емитовао ту серију, знали су само да је аутор забрањено преснимавање на видео-касете.

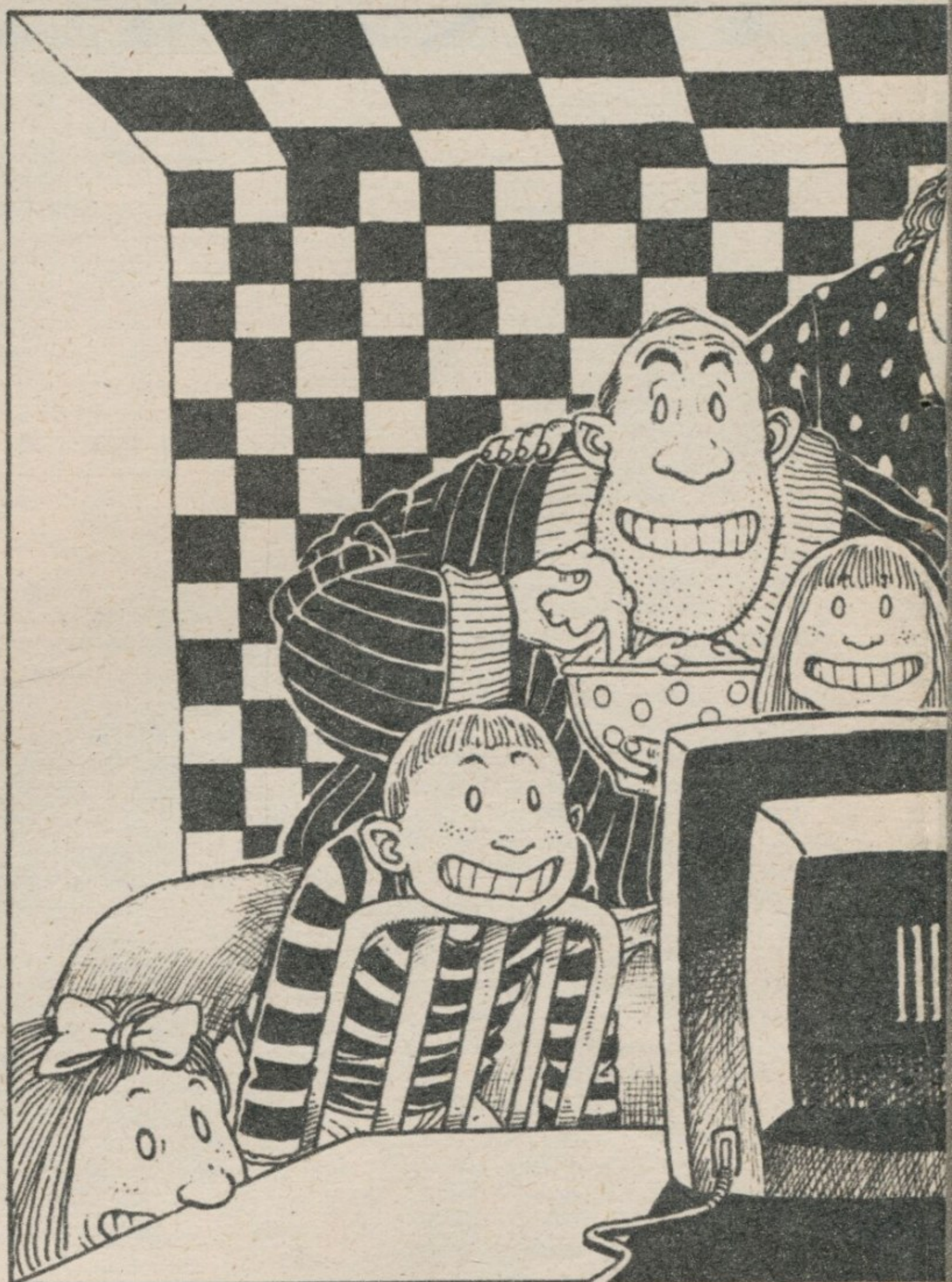
Пошто сам тог послеподнева морао да одем до једне редакције, решио сам да на повратку кући свратим у књижару. Знате, једно је изигравати идиота на телефону, а сасвим десето уживо правити будалу од себе. Некако сам смогао снаге да продавачицу замолим да ми каже има ли неких књига на тему „Херигенових“. Не једну, читав један раф био је пун наслова о чудесној ТВ-породици која је силно утицала на целу нацију.

Уместо да наставим с радом на једном тексту о предстојећој сезони концерата класичне музике, задубио сам се у читање књиге са истим називом као и емисија за коју ме је Линда замолила да јој снимим.

Тина Сторм, књижевница за коју никада до тада нисам чуо, наводила је да је „Кућа Херигенових“ имала осредњи текст, прилично лоше глумце, али да је то ипак била серија која је освојила милионе.

Сазнао сам основне податке. Премијера првог наставка „Херигенових“ била је 27. септембра 1968. у 20 часова на ABC каналу. Серија се вртела све до 1975. године и имала укупно 161 полчасовну епизоду.

Главне личности серије били су Џон Хериген, познатији као Профа, његова супруга Џоан коју су сви одреда звали Мама, њихова кућна помоћница Ненси и — петоро деце. Џеф и Џени била су деца из претходних бракова, ту је био и усвојени дечак Џој, као и Ненсино кћерка Џуди. Пето дете био је, у ствари, Профин млађи брат кога су родитељи



Џона Херигена добили доста касно. И тај деветогодишњак живео је са Херигеновима јер су му у међувремену родитељи умрли.

У серији није било ни помена о бурним шездесетим, рату у Вијетнаму, расним трвењима. Епизоде су се сводиле на мале, животне теме, како је наглашавала ауторка књиге, које су углавном имале благу поуку на крају сваког наставка. Породична идила направљена за све узрасте.

Две недеље пре него што је изабран за председника, Ричард Никсон је, на питање једног новинара, одговорио да су му „Херигенови“ омиљена серија и да такве породице чине америчку нацију великом. Никсонов противник Хјуберт Хамфри на исто питање није имао одговор, напротив. Питао се ко су уопште ти Херигенови. Зар је неко ко чак није ни чуо за Херигенове могао да буде први човек САД?

Ишчитао сам целу књигу чудећи се да није илустрована кадровима из серије. Биле су ту фотографије глумца, репродукције разгледница, мајица, капа са ликовима појединачних чланова или целе породице. Наводно је Шелдон Браун, аутор „Херигенових“, забранио објављивање фотографија са снимања.

Једва сам сачекао осам сати. Тина Сторм била је водитељ емисије „Хериген манија“. Читав шоу махом је био испуњен кратким разговорима са познатим личностима које су објашњавале шта им је значила та ТВ-серија. Ђеј Лено рекао је да је она за њега била нека врста оазе у бурним временима, место где си могао да одеш и поједеш колаче и попијеш млеко у време кад је буктао рат у Вијетнаму и кад су ти девојке окретале леђа.

Шенон Доерти изјавила је да је Профа био отац каквог је сваки тинејџер само могао

ХЕРИГЕНОВЕ?



да пожели и на крају додала да је серија била „кул“. Арнолд Шварценегер је, озбиљним гласом, објаснио да су Херигенови претресали најважније људске и породичне вредности запитавши се на крају зашто се такве серије више не снимају.

Емисија је завршена причом о глумцу који је играо Профу а погинуо је у саобраћајној несрећи. Несрећним случајем завршио је и дечак који је глумио Џоја Херигена. Накратко се појавила и глумица којој је додељена улога Мама. Брзо је склоњена из кадра, видело се да је пијана.

Све време Тина Сторм читала је писма тинејџера која су стизала АВС каналу. Девојке и младићи молили су да их приме Херигенови, њихови родитељи нису били ни приближно симпатични, духовити и пуни разумевања као Профа и Мама.

Око десет сати Линда се вратила с посла. У кухињи смо појели сендвиче које је

на брзину спремила објашњавајући да жури да види „Хериген манију“ коју сам јој снимио на видео.

Као и много вечери раније, више нисам могао ни да се сетим кад смо заједно отишли на спавање, лежао сам у кревету и читао књигу. Линда је била у дневној соби, пред телевизором. Кад сам ујутру устао, још је спавала. Животи нам се већ годинама нису поклапали, живели смо у различитим световима.

Устао сам и кренуо пут дневне собе. Желео сам да учиним нешто што би нас поново зближило. Стајао сам на вратима, неодлучно. Кад сам видео Линду како лежи склупчана на каучу, с очигледним траговима суза и тихо пева текст одјавних стихова „Херигенових“, схватио сам да ми, макар не у том тренутку, није место крај ње.

— Свидела ти се емисија? — Линда је, за дивно чудо, тог јутра устала пре мене.

— Емисија је била потресна

— Линда није ни покушавала да сакрије узбуђење.

— Гледао сам док сам снимао — обратио сам јој се знајући да ћу јој рећи нешто што ће је повредити. — И даље не схватам чему толико узбуђење око тих глупавих Херигенових! Серија није имала везе са стварношћу. Где су ти људи друкчије боје коже, сем беле? Зар је идеал свет у коме жене остају код куће и чувају децу заштићене од неправди, криминала, рата?

— Шта погрешно има у томе? — Линда се разбеснела. Зар све увек мора да има неко више значење? Зар не схваташ да има људи, а њима и ја припадам, уморних од стварног света? Читав дан суочена сам с тешкоћама, људском глупошћу, безобразљивцима. Кад дођем кући, желим да се опустим. А „Херигенови“ су ми дозвољавали да живим у свету маште, свеу где се људи воле и поштују.

— Чему такав излив беса, молим те?

— Мрзим тај надмени тон у твојем гласу. Само зато што си шездесетих учествовао у неколико протестних маршева мислиш да си бољи од других. А годинама си причао како само успутно пишеш за новине, да ћеш једног дана написати Велики Роман. Надала сам се да ћемо то заједно доживети, подржавала сам те. Онда сам схватила да лажеш и самог себе, па и мене. Сва твоја наклапања о бољем свету у чијем ћеш стварању учествовати, била су чиста лаж. Само знаш да причаш. А ми, обични смртници волимо кућу, кола, децу. Све оно што су Херигенови нудили. Била је то серија која се гледала у читавом свету, Источној Европи, Сомалији, Бразилу. Сви људи, ма где живели, желе да буду као Херигенови.

— Линда...

— Ти мислиш да волим свој глупи посао, да сам срећна што смо причали да ћемо, чим се мало обогатимо, имати децу? Сад би се, овог часа, мењала са Маmom Хериген.

— Молим те, извини! Нисам ни слутио да си толико несрећна!

— Е, па, сад знаш! И остави ме на миру!

Тек тада сам осетио жељу да истражим праву позадину Хериген маније. Разговарао сам са пријатељима, две године млађим братом, његовом децом. Готово сви знали

су за Херигенове, али је мало ко тачно могао да ми каже о детаљима и епизодама које је гледао.

Конечно сам донео одлуку да се позабавим архивом. Листао сам све новине које су или биле целе посвећене ТВ-програму или су имале телевизијски додатак. Ишао сам по читаоницама, библиотекама. У време од 1968. до 1975. нигде нисам наишао на траг о емитовању било ког од 161 наставка „Куће Херигенових“.

Одлучио сам да нађем самог аутора. После упорног истраживања једва сам добио телефон Шелдона Брауна. Нисам очекивао да ће тако признат аутор најпопуларније серије свих времена уопште и желети да разговара са мном. После представљања и осталих уобичајених глупости Шелдон је рекао нешто у шта ми је било тешко да поверујем.

— „Кућа Херигенових“ никада није постојала, схватате, нисам је написао ни ја ни било ко други, још мање ју је неко снимио за телевизију. Не ради се о томе да не дозвољавам права да се серија поново прикаже, не може да се приказује нешто што није ни постојало.

— Али, али... — почео сам да муцам у слушалицу — то није могуће!

— Покушао сам то и други, ма да кажем, нико не жели да слуша. Нико у то не жели да поверује, разумете.

— Па снимају се емисије, пишу књиге, издају разгледнице...

— Сећате ли се Волтерове реченице? Да нема Бога, требало би га измислити.

Ако је измишљена читава серија, могао је исто тако лажан да буде и председник Никсон, избори, политичари, узроци ратова који се воде у име правде... Био сам потпуно збуњен. Мислио сам да лудим.

Следећег дана опет сам у кухињи затекао Линду. Седела је за столом на коме је до ручак већ био постављен.

— Драга, лепо си спавала?

Линда је дигла поглед с новина и насмешила ми се. Тек тада сам схватио да је то била једна од чувених реченица Профе Херигена. Реченица која је милионе чинила срећним.

Несвесно сам прихватио да и сам постанем део велике завере, део измишљеног света у коме се треба претварати да нема страхова, беса, очаја. И знате шта? Добро сам се осећао.

Уосталом, зар никада нисте гледали „Херигенове“?

В. С.

Илустровао Добросав Боб Живковић

АЛГА КОЈА СЕЈЕ СМРТ

Зелена алга каулерпа појавила се први пут 1984. године на обали у близини Монака. Данас већ заузима 1500 хектара, а иза ње остаје пустош



Професионални рониоци су немоћни пред каулерпом

Када ће почети жетва
Под морем: колонија зелене алге

На обалама Средоземног мора, међу љубитељима роњења и заштитницима животне околине расту забринутост и страх. Отровна зелена алга каулерпа шири се много брже него што су то наговештавали биолози и други стручњаци за живот мора. Ова алга, откривена 1984. године у близини Монака, убрзано се шири а ове године њене колоније су примећене и на обалама Јадранског мора.

„Алга која доноси смрт“, како је каулерпу описао француски часопис „Л поен“, незадрживо шири свој животни простор. Мала колонија, откривена на песковитим плажама кнежевине Монако, у међувремену се проширила на обале западног Медитерана. Сматра се да је алга путовала прикачена на корита јакти или сидра великих теретних бродова. Почетком деведесетих година отровна алга примећена је на Балеарима, Мајорки, Сицилији, Елби, италијанској ривијери...

Пут око италијанске чизме

Почетком пролећа забрињавајућа вест стигла је из Хрватске. На два места, на обали, откривене су мале колоније зелене алге. Каулерпа тренутно заузима неколико стотина квадратних метара, али стручњаци страхују да ће овај простор, следеће године, бити неколико пута већи. Оно што посебно забрињава је чињеница да је отровна алга обишла италијанску „чизму“ и појавила се на обалама Јадранског мора.

Зашто је каулерпа прогла-

шена за највећу морску опасност? Тамо где се појави зелена алга престаје сваки живот у мору. Уместо дивних места за купање, роњење или једрење остаје само једнолично зеленило дебелих наслага каулерпе.

Када је први пут откривена, зелена отровна алга заузима ла је простор од једног квадратног метра. Данас се колоније каулерпе простиру на више од 1500 хектара. И како очекују стручњаци са универзитета у Ници, она ће тек наредних година почети свој велики освајачки поход.

Наука, засад, није открила прави начин да стане на пут овом зеленом освајачу мора и његових обала. Неки браниоци природе већ су потпуно изгубили стрпљење, па су кренули у отворени обрачун са каулерпом. Тако су у месту Кала д'Ор на Мајорци упустили професионалне рониоце да истребе алгу. Резултат је прилично мршав: део наслага зелене алге је уклоњен али њено размножавање и ширење није заустављено, па тако резултат није оправдао изузетно високу цену ове акције. Чишћење једног квадратног метра обале прекриве-

ног алгом кошта готово осам стотина немачких марака.

Нису се много боље показале ни неке друге технике испробане у борби против каулерпе. Добре резултате није дало посипање алге врућом водом, ледом, покушавано је са ултразвуком, бакарним електродама. На крају је употребљен бацач пламена – узалуд.

Мутант из акваријума

Трагајући за пореклом ове отровне зелене алге, научници су открили низ чињеница које тешко оптужују човека као изумитеља каулерпе. Најлепше алге су, као што је познато, становници топлих мора, али човек је пожелео да их прилагоди животу и у нешто хладнијој води, посебно због жеља појединаца да и своје кућне акваријуме улепшају алгама.

У оваквим опитима нарочито су одмакли у ботаничко-зоолошком врту у Штутгарту где је, како претпостављају научници, настала једна нова, изузетно отпорна алга способна да живи у хладној води. Тако је ова алга, трговинском, стигла и у Монако, у та-

мошњи Океанографски музеј, а одатле је пут до обале Средоземног мора био веома кратак.

Истраживања грађе зелене алге и њених главних особина натерали су научнике да зазвоне на узбуну. Испитујући две мале колоније зелене алге на површини од десет пута десет метара, откривено је, после два месеца, да је број колонија порастао на 215. Док у тропским морима алга нарасте до 20 центиметара, њен нови рођак је три пута дужи. На квадратном метру каулерпе има укупно осам хиљада живих листова и 230 метара корена. У овој шуми нема места за било какав други живот.

Зелена алга не само да отима животни простор другој морској флори и фауни, већ их и трује. Има цео арсенал разних отровних материја. Утешно је, кажу научници, да ови отрови не делују на човека: ни у додиру са његовом кожом ни уколико се са храном унесу у организам.

Није све у вези са каулерпом тако црно. Човек ће, изгледа, имати и неке користи од овог морског чудовишта. Од алге се већ добија антибиотик каулерпинин, а откривена је још једна материја која би могла да се користи као лек. Два састојка алге имају веома јак мирис па ће се користити за производњу парфема.

Тако ће, можда, од велике невоље бити и неке користи а рониоци који су истребљивали зелену алгу могли би да постану прави жетеоци испод површине мора.

Ж. Р.



Хајде да се играмо!

СПОНЗОР РУБРИКЕ

Sega Igrice

Biosfera Media

Малопродаја, Призренска 11, тел. 688-131 и Кнез-Михаилова 2, тел. 623-348



КРАЉ ЛАВОВА цртани филм

Узаврелој савани догодило се нешто велико, важно и лепо: Муфаса, некрунисани владар, краљ свега што живи на том подручју, добио је наследника Симбу. Опасан кад треба, Муфаса је нежни и брижни отац који сина уводи у животни круг чији ће центар и сам једном постати. Објашњава му: недостојанствено је стално показивати своју снагу, тек тако тући и ловити слабије, али ловити да би се прехранио, опстао – то се мора. Тако се успоставља животни круг: кад дођу до краја свог животног пута, лавови одлазе у земљу и постају трава, ту траву пасу антилопе, а њих, онда, лове лавови.

Симба је симпатично, несташно, радознато младунче. Жели да завири управо тамо где му је забрањено, на тајанствено и застрашујуће Гробље слонова. У томе му помаже пријатељица Нала, ништа мање радознала и несташна. Неопрезни, нашли су се у животној опасности, али мудри и опрезни Муфаса, који бди над својим дететом, спасава их.

Симбино безбрижно детињство прекида зли рођак Скар који користи прилику и убија Муфасу. Издаје својим пријатељима хијенама наре-

ђење да убију и Симбу и ускоро заводи диктатуру – влада саваном ослањајући се на зле хијене. Све животиње су угрожене, све је мање хране јер хијене пустоше отимајући и халапљиво прождирући све на шта наиђу.

На срећу, Симба се спасао и одрастао уз помоћ две мале животињице – то су Пумба и Тимон. Спасавајући првог од њих од опасне лавице, усред борбе на живот и смрт, у смртном непријатељу препознаје своју пријатељицу Налу. Она подсећа Симбу да је дошло време да се избори за место које му припада, уклони диктатора и заштити целу област од уништења које јој прети. Симба креће у одлучну битку.

Компјутерска игра

Једна од најновијих компјутерских игрица настала је према дугометражном цртаном филму, и тај обичај истовременог рада на јунацима за филм и компјутерској игри дао је, очигледно, одличне резултате.

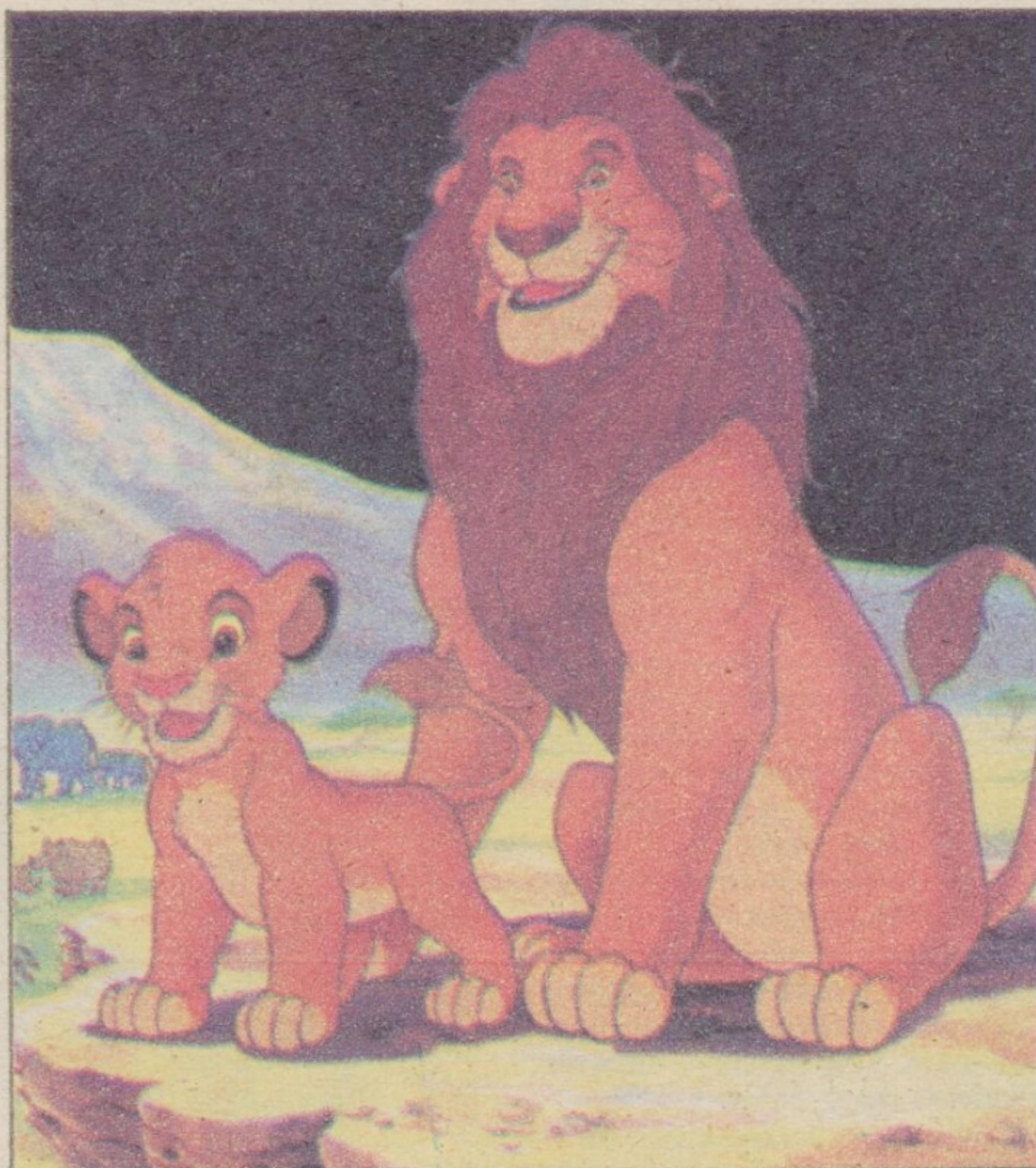
Јунаци игрице су јунаци филма. Симба је љупки лавић који пролази кроз разне пустоловине, одрастајући тако, и прихватајући опасности, изазове и одговорност, које собом носи ласкава титула стечена рођењем. Скакућући, трчећи и котрљајући се Симба се креће пределима ски-

нутим са филма, из пустоловине у пустоловину, из нивоа у ниво игре. Савладавајући опасности и непријатеље Симба полако одраста, постаје вештији, бржи, способнији. Он се, као што то лав и иначе чини, бори са непријатељима обарајући их брзим скоковима или их, бацајући се на њих, спретно окреће и задаје им смртни ударац. Симбино помоћно оружје је његова краљевска рика – урлик од кога се непријатељу леди крв у жилама, који га једноставно заледи, скамени, спута да пружа било какав отпор, те тако постаје лак плен краља животиња. Вешт играч, који се довољно брзо прилагодио својој новој судбини четворношца, проћи ће, кад тад, десет нивоа ове узбудљиве игре и две рунде бонуса. Све са циљем да, уместо злог Скара, завлада џунглом. Цела игра је у покрету и играч, управљајући Симбом, пролази кроз ситуације сличне филмском заплету и, у потпуности, у одговарајућој околини. Он убија и просто брише своје непријатеље (то су хијене и Скар), а према пријатељима – заштитнички и дружељубиво (остале животиње). Игра је, као и филм, подељена у два дела: први је портрет младог Симбе, а други, борба Лављег Принца да поврати Поносну Земљу.

Први ниво – младунче Симба котрља се и скупља бубе, симболе који мирују, прави колекцију и тиме добија на снази.

Други ниво – није приметно порастао, рад је исти, логички се сналази скоковима, котрљањем, трчањем, риком (на плаву бубу, јежа), а у левом углу екрана прати се јачина рике, скаче по жирафама, мајмуну га бацају, на плаве мора да рикне да би га окренули на праву страну и даље скупља бубе и јача.

Трећи ниво – порастао је, шапом удара и обара хијене, скаче на животиње, рика му је страшнија...



Муфаса и Сараби



Нала



Симба



Хијене



Тимон



Млади Симба

ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ

Нове ирске снаге

ЧЕКАЊЕ

СЕ

ИСПЛАТИЛО!



Пре неколико година ирски састав „Cranberries” био је само један у низу оних који чекају неизвесну популарност и славу. Данас су једна од најтиражнијих нових група којима се отварају сва врата.

Наступом на фестивалу у Вудстоку прошле године направили су први велики пробој на светску сцену, а почетком септембра 1995. њихова певачица Долорес Ориордан доживела је велико признање: појавила се на добротворном концерту који је у Модени организовао Лучано Павароти. У дуету са Сајмоном

ле Боном из групе „Duran Duran” отпевала је песму „Linger”, а са осталим учесницима извела је сјајну верзију песме „Ave Maria”.

Све то било је тешко наслутити 1989. године када су три тинејџера у месту Лимерик основала састав „Cranberry Saw Us” са певачем Нијалом Квином. Годину дана касније добили су певачицу, осамнаестогодишњу Долорес. Лета 1991. скратили су име и објавили сингл „Uncertain” који готово нико није приметио. Почетком 1992. започели су припреме за први албум, али им песме једноставно нису ишле од руке.

Amy

Big Yellow Taxi

BIG YELLOW TAXI

*They paved paradise and
put up a parking lot
with a pink hotel a boutique
and a swinging hot spot*

*Don't it always seem to go
that you don't know what
you've got till it's gone
They took all the trees and
put 'em in a tree museum
and they charged all the
people twenty five bucks
just to see 'em*

*Hey farmer put away your DDT
give me spots on my apples
but leave me the birds and the
bees please*

*Late last night I heard the
screen door slam
and a big yellow taxi
carried off my old man*

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

После упорног рада деби албум „Everybody Else Is Doing It, So Why Can't We?” појавио се марта 1993. године. Но, прошло је скоро годину дана док америчке радио-станице нису од песме „Linger” направиле велики хит. Убрзо је стигао и други албум „No Need To Argue” и тако су се оба албума скоро истовремено нашла на топ-листама, а ту су и даље. Њихова деби плоча више од 120 недеља издржава на угледној топ-

-листи магазина „Billboard”, а други албум достигао је у чак 25 земаља златни или платинасти тираж. Новембра 1995. група је ушла у студио и прионула на снимање трећег албума који би требало да се појави априла 1996. године. У исто време објавили су CD-ROM „Doors and Windows” на коме се налазе текстови песама, изводи из новина, снимци са њихових наступа и, наравно, избор њихових песама. ■



Сећање на великана

„In From The Storm” назив је још једног компакт-диска на коме чувени светски музичари исказују своје поштовање према легендарном гитаристи Џимију Хендриксу. Неке од најпознатијих Хендриксових песама на овој плочи су обрадили Џон Меклафлин, Карлос Сантана, Стенли Кларк, Брајан Меј из групе „Queen” Бади Мајлс, Стинг, Стив Ваи, Ноел Рединг и многи други.

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК



ВЕЛИКИ

ЖУТИ

ТАКСИ

Асфалтирали су рај
и од свега направили
паркинг
са ружичастим хотелом и
бутиком
и разиграним врућим
местима

Зар не изгледа да је увек
тако
не знаш шта си имао
све док без тога не останеш.

Покупили су све дрвеће
и сместили га у музеј дрвећа
а људима наплаћују
двадесет и пет долара
само да би га видели

Хеј, фармеру, склони DDT,
хоћу да имам пеге на својим
јабукама
али, молим те, остави ми
птице и пчеле

Касно ноћас чула сам
тресак на улазним вратима
и велики жути такси
одвео је мог старог

Текст и музика: Џони Мичел
Изводи: Еми Грант

Ова песма била је још 1970.
године хит у извођењу Џони
Мичел. Еми Грант је обрадила
уневши само једну измену у
тексту: у оригиналу је било
„људима наплаћују долар и по“
а сада је цифра нарасла на 25
долара. И он, ето, пада.

Лева страна света

У свету уређеном по мери десноруке већине, само у суседној Италији живи и сналази се како зна и уме око пет милиона леворуких. Њима је, додуше, недавно донекле лакнуло. У Торину је отворена радња у којој се продају алатке и предмети за свакодневну употребу који су смишљени и дизајнирани искључиво за њих.

**ИЗВИН'ТЕ,
КОЛ'КО ЈЕ
НАОПАКИХ
САТИ?**



За сада је реч о око стотину предмета увезених из Француске, Велике Британије и Немачке, које су у погледу леводесне равноправности догурале много даље од Италије, већ и по томе што се у овим земљама могу наћи читави каталози робе намењене људима којима је јача она страна с које је и срце.

На пример? Па, на пример: маказе за леворуке, ножеви, баштовански прибор и разновразне справе за домаћинство. Добро се, рецимо, продају и налив-пера, можда зато што леваци све доскора нису могли да их користе због угла под којим пишу, обрнутог од уобичајеног. Има ту још и

нотеса и календара који се отварају слева надесно, сатова и часовника с „наopakим“ бројчаницима, лењира с обрнутим редоследом бројева, па чак и – бумеранга за леворуке... Посебан одељак радње посвећен је професионалцима. Хирурзи ту могу да купе скалпеле за леворуке, зидари одговарајуће мистрије...

Све у свему, десноруком човеку дође да се запита: како су се „наopakи“ до сада уопште сналазили у овом десноустројеном свету?

(Адреса радње у Торину, иначе, гласи: Via Madam Cristina 40; телефон: 9939-011-650-7777. Треба ли напомињати: власник је леворук, као и супруга му и син. Знају људи с чим имају посла...)

Бели свет је коначно схватио да нисмо сви десноруки: тамо се на велико продају предмети и алатке начињени искључиво за леворуке.



**МОЖЕ
ЛИ
КИТ
ДА БУДЕ
ЛЕВАК?**

Могу ли китови (Cetacea) да буду леворуки, у смислу да леву страну тела користе више од супротне? Могу. Да ни они нису бесловесно неопредељени по питању деснице и левице, открили су научници с чувеног америчког природњачког института „Смитсон-јан“ и то пошто су на њушка-

Ни они нису бесловесно неопредељени: већина китова је деснорука, ако тако може да се каже...



ма великог броја грдосија уочили неправилности: низ ожиљака и бразготина на десној, али не и на левој страни горње вилице... Пука случајност? Не, кажу Американци.

Посматрања су показала да китови, када крену у лов на животиње које живе на дну океана, плену по правилу, пре него што га нападну, прилазе с исте стране. У 80 одсто испитаних случајева жртву су нападали здесна. Двадесет одсто њих ту исту радњу обављало је „наopakо“, дакле слева. Зашто?

Иста подељеност уочена је и при изроњавању да би се удахнуо ваздух. Највећи број китова, седамдесет и пет процената одбацује се од површине снажним ударцем десног пераја. Зашто баш десног? Зато што им је тако zgodније...

Донедавно се веровало да је лево-десна подела уобичајена само за људе и то се узимало као доказ надмоћности људског мозга над животињским. Чињеница да је и код китова једна хемисфера великог мозга развијенија од друге указује на то да и код њих постоји расподела функција што, опет, значи да између људског и животињског мозга разлика није онолико велика колико се доскора веровало на шта су неки од нас одувек гледали с подозрењем.

М. И.

АУТОР-ЖЕЉКО	ШУГА (грч.)	ОМЕР ПАША	БРДО КОД БЕОГРАДА	РЕКА У РУСИЈИ	ПОЉЕ ГДЕ ЈЕ ИЗВРШЕНО ОРАЊЕ	АЗОТ	ЛИЧНОСТ СА СЛИКЕ	РУДАРСКИ ИНСТИТУТ (аф.)	КОЊСКА СНАГА	НАКАЛЕ-МЉЕНА БИЉКА (мн.)	СПАВАТИ, САЊАТИ
АЛТИ-НИСТА	P	C	A	N	I	N	A	R	БАЛЕТСКА ИГРАЧИЦА	K	S
УДРУЖЕ-ЊЕ УНИЈА НЕУТРОН	S	A	V	E	Z	ДРЖАВА НА БЛИС ИСТОКУ, ЗАНИМАЊЕ ОСОБЕ СА СЛИКЕ	L	I	B	A	N
НОТАРИ	O	T	A	R	O	S	I	БОКСЕР МОХАМЕД ПИРЕТРЕС	A	L	I
МЕРА ЗА ПО-ВРШИНУ	K	A	L	РЕШЕЊЕ ИСХОД СЕВЕР	R	A	S	P	L	E	T
УБИЦА ИЗ ЗАСЕДЕ АСАСИН	A	S	A	S	ЖЕНСКИ ДЕО КУЋЕ (тур.)	H	A	R	E	M	I
	ГОРЈЕ НА ГРАНИЦИ БРАЗИЛА И ВЕНЕ-ЦУЕЛЕ	I	M	E	R	I	ВЕЛИКА РЕКА У БУРМИ				
	УСАМЉЕ-НИ	S	A	M	I	ИСТОК ДРЖАВНА БЛАГАЈНА	I				
	СПОРТ-СКИ УЧИТЕЉ	T	R	E	N	E	K				
	МУЗИЧКИ ИНСТРУ-МЕНТ АНТИЧКЕ ГРЧКЕ	K	I	T	A	R	A				
	НАРОДНИ ИЗРАЗ ЗА ЈЕЛО (мн.)	I	C	A	АВЕНИЈА ПОДРУЧЈА ПОД УПРАВОМ ЕМИРА	A	V				
СЛОВО ИЗ "Н"	N	ЈЕДНО ОД ТРИ ПИСМА У КАМЕОЦИ ИСКРИВИТИ	C	E	R	A					
ПОЛИТИ-КИН ЗАБАВНИК	ПОЛУ-ОСТРВО НА ЈАДРАНУ	ПРИЧА У СЛИКАМА	ДОМАЋА ЖИВО-ТИЊА	БИЉКЕ ЗА РАСА-ЂИВАЊЕ	МУЗИЧАР САРВАН ЖЕНСКО ИМЕ	A	S	I	M	ДИНАР МЛЕЧНИ ПРОИЗВОД	D
ВАРНИЦА	I	S	K	R	A	ВРСТА ЗАЧИНА (мн.) ИРИДИЈУ-МОВА РУДА	A	N	A	S	?
ИТАЛИ-ЈАН ГРА-ДИТЕЉ ВИОЛИНА	S	T	R	A	D	I	V	A	R	I	ПОГОДБЕ-НИ ВЕЗНИК
ДЕО ПРО-ЈЕКТИЛА (мн.)	T	R	A	S	E	R	I	ВРСТА ПАПАГАЈА ЕЛЕКТРОН	A	R	A
РИВАЛ-СТВО АТАКО-ВАТИ	R	I	V	A	L	I	T	E	T	КАЛИЈУМ ВОЛТ	K
← N	A	P	A	D	A	T	I	НОБЕЛО-ВАЦ АНДРИЋ	I	V	O

ДЕСЕТ РАЗЛИКА



АНАГРАМ

Врли песник сео
ЗА СТОЛИЃАК,
за столићком
напис'о стихићак.
Laza Kostic

ИСПУЊАЉКА

МАЛИ ХИЈАВАТА,
МИКИ, ШИЉА И
ПАС ПЛУТОН.

1	P	A	L	M	A
2	B	I	S	A	
3		A	M	I	P
4	O	P	I	S	
5		A	H	I	L
6	G	U	T	I	
7	A	V	T	I	V

Од слова наведених личности из стрипа треба саставити нове речи и уписати их у лик, тако да у означеним пољима добијете Дизнијевог јунака са слике.

1. Тропско дрво; 2. Врат; 3. Врста хемијског једињења; 4. Дескрипција; 5. Грчки јунак, рањив само у пету; 6. Срдити, наљућени; 7. Радна група људи у некој органи-зацији.



Решења се налазе на страницама "Мале поште"

МАЛА УКРШТЕНИЦА

1	Z	V	E	Z	D	A
7	L	O	N	D	O	N
8	A	N	G	E	L	A
9	T		L	N		K
10	K	R	E	K	E	T
13	O	B	Z	O	R	I

ВОДОРАВНО: 1. Ужарено не-беско тело; 7. Главни град Велике Британије; 8. Страно женско име; 9. Ознака за при-родни логаритам; 10. Жабље оглашавање; 13. Видик, видо-круг (мн.).

УСПРАВНО: 1. Мушко име, Зла-тан; 2. Америчка певачица, Сара; 3. Припадник европског народа; 4. Мушко име; 5. Долина, удолина; 6. Владари, краљеви (грч.); 11. Симбол рубидијума; 12. Симбол ербијума.

АНАГРАМ

ЛЕПА ТИ ЈЕ ТА БАЈКА
ЗА НАИВНУ ДЕЦУ!!

О којој је бајци реч?
ЗЛАТНА БАЈКА

ИЗБАЦИ УЋЕЗА

B	D	F	H
J	N	P	U

1 KIP	2 BO	3 DE
4 RA	5 ST	6 LN
7 AU	8 TOR	9 TOR
10 LA	11 ZI	12 CA
13 MI	14 RA	15 AL
16 DE	17 LE	18 TA
19 RA	20 DI	21 OL
22 OG	23	24



УСПРАВНО: 1. Житељи државе у Медитерану; 2. Набор; 3. Апарат за дестилацију; 6. Аустралијска животиња; 8. Петља на концу; 9. Прво приказивање; 11. Књига са понудама за продају; 13. Енглеска женска племићка титула.

A black and white portrait of a young man with dark, wavy hair, smiling slightly. He is wearing a dark tuxedo jacket over a white shirt and a dark bow tie. The background is dark and out of focus.

Л	Р	А	Р	В	О	Е
Л	Ј	А	Т	Ј	А	Н
И	Ч	Т	К	И	В	Л
О	О	М	И	С	И	Т

LAN NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ "PATIMIR"

АНДРИЋ, АРСИЋ, БАЊАЦ, БЛАМ, ГЕЉО, ДИКЛИЋ,
ДРАВИЋ, ЕЈДУС, ЖИВКОВИЋ, ЖИГОН, КАНДИЋ,
КОЈО, ЛАЗОВИЋ, ЈАКОВИЋ, ЛАШИЋ, МАКСИМОВИЋ,
МАНДИЋ, МАНЧИЋ, МАРКОВИЋ, МИНИЋ, МРКИЋ,
НИКОЛИЋ, ПАВЛОВ, ПАСКАЉЕВИЋ, ПЕТРОВИЋ,
ПОПОВИЋ, ПУЈИН, РАДИЋ, САВИЋЕВИЋ, САМАРЦИЋ,
САРИЋ, СИМИЋ, СОКИЋ, СТАНОЈЕВИЋ, ТАТИЋ,
ФЕЛБА, ЦОКИЋ.

STANIĆ

С	Т	А	Н	О	Ј	Е	В	И	Ћ	Ћ	Ћ	И	В	О	П	О	П
И	А	Н	Д	Р	И	Ћ	Ј	И	И	И	И	Ж	С	Ж	Г	П	Е
М	Т	М	И	Н	И	Ћ	В	Д	В	Р	М	В	И	К	Е	У	Т
И	И	М	А	Л	Б	О	Н	Е	У	А	Т	В	О	Г	Љ	Ј	Р
Ћ	Ћ	И	К	Р	М	А	Љ	И	Н	С	К	Ј	Ф	З	О	И	О
И	И	И	Џ	И	К	А	Њ	Ч	К	О	О	Е	А	Н	А	Н	В
К	Д	В	С	О	К	О	И	А	В	О	Л	В	А	П	И	Л	И
О	Н	К	А	С	К	Ћ	В	И	Ц	Б	Л	А	К	О	В	И	Ћ
С	А	М	А	Р	Џ	И	Ћ	И	А	Р	С	И	Ћ	И	Ш	А	Л
М	М	П	Р	А	Д	И	Ћ	Ћ	Ћ	И	В	Е	Ћ	И	В	А	С

У смеру стрелице упишите име и презиме овогодишњег светског првака у "Формули 1" (слика), а укрштеницу даље решавајте распо-
ређујући речи из пописа. Потребно је учртати и црна поља којих има
укупно 30.

ВОДОРАВНО: АЛИ, ВАП, ГНОМА, ДЕМИ МУР, ЕДА, ЕКС, ЕСТРЕМ, ЕТОАЛ, ИМИТАТОР, ИНО, ИНБУН, ИРИНЕЈ, КАР, КАС, ДАИК, ЛИБ УЛМАН, ЛАО, НАТЕНАНЕ, НЕ, НОВИТЕТИ, ОТ, ПАРИ, ПРЕРАДА, РАДУ ЛОВИЋ, РОЛЕРИ, СИМС, СИНАК, СИНДИ КРАФОРД, СКЕЛЕ, СС, ТА ЛИТИ, ТЕК, ТЕТИДА, ТИТИКАКА, ТОРПЕДНИ ЧАМАЦ, УКТ, УПАСТИ.

УСПРАВНО: АДЕ, АЛЕКСЕЈ, АНИМО, АСАН, АСЛИ, ВЕЛИКЕ ЛИВАДЕ, ВЕРДЕР, ДЕКАМЕРОН, ДРАШКО, ЕЛО, ЕГИТЕЛ, ЕТИКЕТА, ИМ, ИМ, ИМИН, ИМП, ИПСИЛОН, ИСТРАТИ, ИТ, КЕЧЕР, КОПИРАТИ, КИШ, МАМ, МАХУНАРКА, МУСТАНГ, НАКУЛИТИ, НЕНАДАНОСТ, ОКАСНИТИ, ОН, ОПЕТ, ПТИЋ, РАД, РАЈ, РАР, РКУД, РУН, СЕ, ОТИЦАЈ, СУРЛА, ТИВО, УКАТИ, ХА.



V A P S H O I K R A Φ O R D
 E S T R E M B T O A L K A R
 L A I K T E K P R E R A D A
 I N C U N P A R I F A S Ш
 K D E M I M U K S I N A K
 E L S N A T E N A N E I N O
 H I H A E L S U M A H E R T A S I T I
 U P A S T I R A D U L O V I C S I N S
 S S L I V U L M A N N E V E R T O T
 T I T I K A K A N A O R O L E R I И
 A L I E D A T O R B E R N I O A H A C
 N O V I T E T I S K E L B T E T I D A
 G U O H A I M I T A T O R I R I N E D

100% VAZA, 5% TAXA (NOVA ZASTAVAH)

Наведене појмове помакните лево или десно, тако да у (по) три узастопна ступца добијете три врсте воћа.

КАБИНЕТ
ФОРТУНА
ШПАНИЈА
МАРТИНА
НАНЧИКА
ЕМА САМС

**БАКАЛАР
КАНУИСТ
АНАПЕСТ
СТАНИША
ФИНАНСИ
КАСАПИН**

KUPING, ANANAS, BANANA

Погодак са 6,25 метара у кошарци... (2,5)

DE TRICA

Срећемо их на улици,
у дворишту, по степе-
ницама, понекад и у
стану и, углавном, не
предузимамо ништа.
Они се размножавају
муњевито, једу све,
преносе смртоносне
болести. И више их је
него нас

СВАКО ИМА СВОГ ПАЦОВА

ЦРНИ

ПРЕНОСИ
КУГУ

Црни пацов (*Rattus rattus*) први је из родне Азије почео масовно да осваја Европу још у доба старих Римљана, можда и раније, скривен по бродовима или у тропском воћу и другим намирницама. На копно је прешао преко ужади и населио се по житницама и таванима кућа. Наш мрки или путнички пацов (*Rattus norvegicus*) стигао је много касније и скривао се по подручјима истискујући црног рођака. У Северну и Јужну Америку пренели су их на својим лађама морепловци који су истраживали Нови свет. Од њиховог доласка у стране земље опстанак им је зависио од човекових променљивих навика: када је у Европи поново изграђен систем канализације, мрки пацов био је у предности; када је почела изградња бетонских зграда, постављање високих електричних и других каблова и премештање кухиња на више спратова, вратио се црни. Било како било, већ годинама води мрки пацов, а црни је пред њим уступку мада и данас из понеког брода или авиона из источне Европе или тропских крајева искочи црни пацов. Најгора варијанта је када заражени црни пацов залута, рецимо, на аеродрому у Сајгону у путнички авион који лети, на пример, за Сан Франциско и његова бува неосетно грицне неког од путника и пренесе му бактерију куге. Бубонска куга, најчешћа врста ове болести, лечи се антибиотцима, али је њена епидемија, звана црна смрт, у 14. и 15. веку однела на онај свет на милионе људи, међу њима и трећину становника Британије.

Двадесети век полако се ближи крају, а свет уопште, а ми овде посебно, можемо једни другима да честитамо на сталном, мада ненамерном, труду да се бар једна животињска врста одржи за вечита времена и то прописно ухрањена и однегована. Та посебна врста је *Rattus norvegicus* – мрки или путнички пацов.

Овоме сисару из реда глодара (*Rodentia*) никада није било боље. Низ топлих зима омогућио му је дуг период размножавања. То је био дар неба. Наши градови, крцати лоше одржаваним зградама; улице пуне нередовно пражњених контејнера за смеће и ђубрета на сваком кораку... тачно су оно што је пацову потребно да лепо живи и несметано се размножава. То му је дар наших људи.

Испод земље добродошлица пацову још је топлија: температура у канализацији уједначена је током целе године, лавиринти оштећених цеви удобан су стан, проток огромних количина бачене хране одлична трпеза. То је идеална средина за пацова да борави на миру, једе и размножава се до у бескрај.

Британски стручњаци сматрају да у Лондону има више пацова него људи, али се нико није потрудио да процени колико их је. Они које посао свакодневно води у канализациону мрежу тврде да су пацови последњих година постали не само бројнији и смелији већ и крупнији, што је сигуран знак да су дуговечнији пошто се зна да расту до краја живота.

По другим мањим градовима у Британији обављена су истраживања која су показала да се пацови држе сјајно и да их је више него икада. Процењује се, по-

што је пребројавање неизводљиво, да у Британији, не рачунајући Лондон, постоји најмање један пацов по глави становника. Исти стручњаци извели су и следећи поражavajuћи закључак: највероватније се у свако доба на двадесет метара од сваког Енглеца налази по један пацов.

Ако бисмо узели у обзир да се по свим деловима Београда, од најстрожег центра до приградских насеља, пацови често и дању срећу по степеништу, да се, вероватно због општег сиромаштва, против њих ништа не предузима, или се дератизација ради несистематски и „с мене па на уштап“, онда се по свој прилици у свако доба на двадесет метара од сваког Београђанина врзма бар пет пацова.

Истини за вољу јесенас је у нашој штампи осванула дискретна вест да је Завод за дезинфекцију, дезинсекцију и дератизацију по питању пацова обрадио одређене београдске општине и да ће ускоро завршити посао. Нисмо их приметили.

На телефонско питање Заводу како то да по зградама нису стављани плакати са упозорењем да мамци за дератизацију могу да нашкоде домаћим животињама одговорено је: „Сигурно су их поцепала деца!“. А зашто их раније нису цепала? И да ли је могуће да су се баш сва београд-

Разне клопке за пацове које су понеког и ухватиле, али врсти нису нашкодиле. У неким од њих пацови су умрели лаганом смрћу, неке су им помиле кичму, а неке радиле по систему вешала

У 19. веку пацови су у Енглеској ловљени за борбе с псима. Овај „спорт“ одавно више није у моди

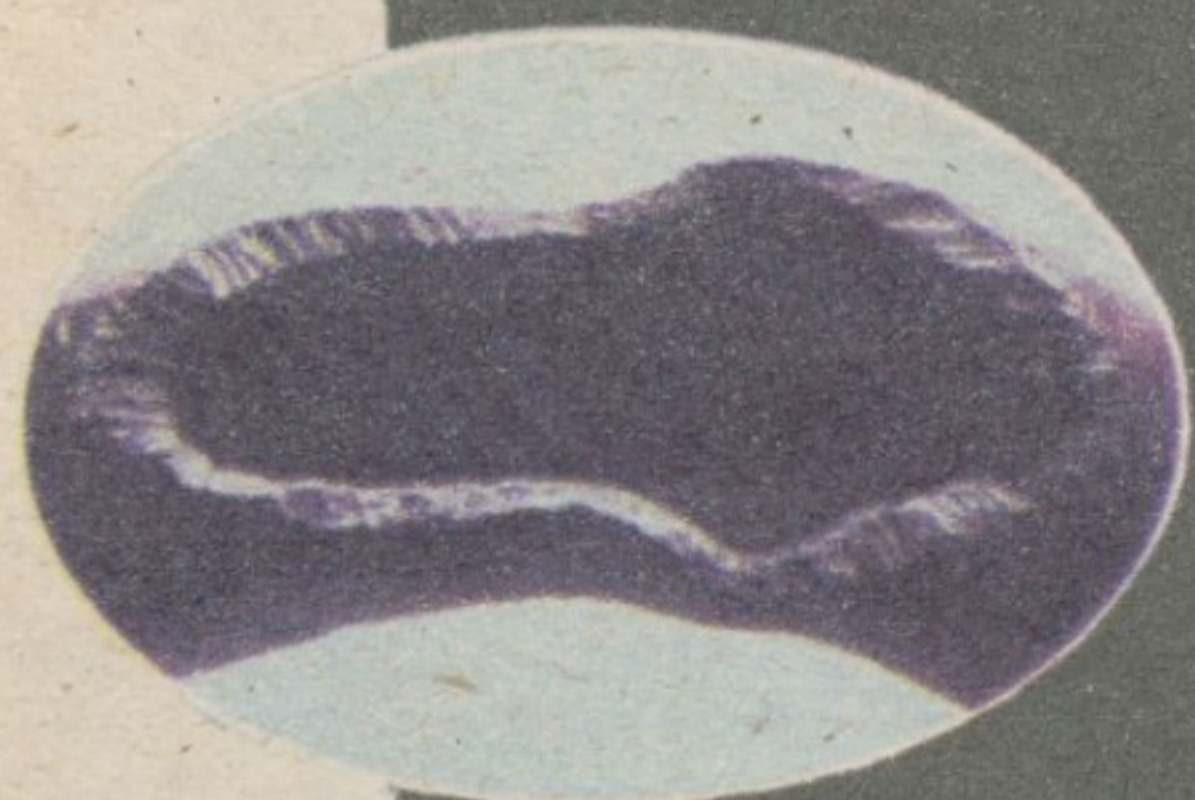


ПОЛИТИКИН

54

ЗАБАВНИК

Пацови су у
складишту
самопослуге
својим
секутићима
отворили велику
кутију у коју су
биле упаковане
кутије сардина.
Они ће
прогристи не
само вреће,
картон и лим
већ и челик и
олово



Канализациона цев савршен је
стан за градског мрког пацова
јер му истовремено пружа кров
над главом и храну надхват
њушке. У слободној природи
пацов је важна карика у ланцу
исхране и равнотеже јер се
њиме хране мање птице граб-
љивице и сисари месождери



приливом становништва, проузрокују ве-
лике штете, преносе опасне болести и да-
ју свој допринос стопи смртности. Посета
званичним пацоловцима Њенога Вели-
чанства компанији „Рентокил“ показала је
шта је све пацов у стању када то науми.

На столу главног шефа „Рентокила“ по-
ређани су: стари пар црвених јапанки из-
глодан да се једва види шта су биле;
тврде гумене чизме са огромним рупама
на прстима и ђоновима; изглоцкане
црквене свеће као да им је нови облик
дао неки веома стрпљиви уметник; елек-
трични утикачи и каблови изгрижени до
неупотребљивости; сажвакане компјутер-
ске дискете; металне конзерве с људ-
ском храном претворене у фронцле...

Као и сви глодари (име су добили од
латинског *rodere* = глодати) пацов непре-
кидно мора нешто да гризе да му секути-
ћи не би порасли, претворили се у беско-
рисне кљове и осудили га на смрт. Пацов
је, значи, принуђен да глође и жваће не

само да би се нахранио већ и да би пре-
живео и то га чини још незгоднијим суста-
наром.

Постоје подаци да су пацови појели и
оглодали болесну живу свињу; да су ус-
мртили бебе; да су прогризли жице и каб-
лове готово уништивши постројење за де-
салинизацију главног извора свеже воде
на једном острву у Персијском заливу; да
су у немачкој фабрици проузроковали ис-
падање из производње аутомобила у
вредности од 250 хиљада марака: да су

угасили сва светла на лондонском аерод-
рому Хитроу; да су усмртили струјним
ударом тридесет четири краве када је
електрични проводник који су изгризли
додирнуо метални валов с водом; да су
избацили из стројева топове ратног брода
изгрицавши њихове главне каблове...

За све ово криве су животињице дугач-
ке до 22 центиметра плус седамнаест
центиметара репа, тешке до петсто педес-
ет грама, које једу око двадесет грама
хране дневно и остављају одговарајућу
количину измета као видљиви знак свог
апетита. Како је ова мала напаст успела
да добије рат против целог света?

Једноставно, чак и ако не рачунамо чо-
векову свесрдну нехотичну помоћ. Поро-
дични мото пацова је свестраност, а оп-
редељење прилагодљивост. И он је, сва-
како, један од највећих мајстора у пре-
живљавању за које се зна у природи.

Пореклом из Азије он је за кратко вре-
ме освојио свет и живи свуда осим на Ан-
тарктику и неким поларним острвима. До-
бро плива, још боље се пенетра куда год
зажели, веома брзо учи на својим и ту-
ђим грешкама, издржава нуклеарно зра-
чење, када су га лансирали у свемир, није
ни трепнуо.

Јесте да се пацов рађа и слеп, и го, и
беспомоћан, али, чим наврши осам неде-
ља, он је полно зрео и често и чило се па-
ри. Женка око шест пута годишње окоти
по осам до дванаест пацовчића који су
после двадесет дана спремни за само-
сталан живот и тамане све што им се
нађе под зубима.

Да је штета коју пацов наноси човеко-
вој околини његово једино злодело, пани-
ка коју дижемо око њега била би свакако
претерана. Опасност је много већа јер
он, углавном преко измета и мокраће,
преноси тешке и често смртоносне бо-
лести: бубонску кугу, ласа грозницу, ти-
фус, лепру (губу), салмонелу, Вајлову бо-
лест, слинавку и шал.

Последња опасност која нам прети од
пацова зове се ханта вирус недавно опи-
сан као „болест у битном порасту“ у Сје-
дињеним Америчким Државама, нарочи-
то Аризони и Новом Мексику. Несрећни-
ци које овај аеробни вирус закачи имају
симптоме као код грипа, плућа им се пу-
не течност и шездесет одсто их умире.
Лек још није пронађен.

Како неуморног и свуда присутног па-
цова држати под контролом? Пре свега
подизањем зграда у које не може да про-
дре, већом хигијеном становања, ефи-
касним уклањањем и уништавањем сме-
ћа, одржавањем система канализационе
мреже и редовном дератизацијом.

Ефикасно средство за дератизацију био
је антикоагулант ворфарин уведен у упот-
ребу негде педесетих година. Ворфарин
је код пацова изазивао крварења и ус-
пешно их таманио све док многе попула-
ције пацова нису на њега постале отпор-
не.

Сада се у цивилизованом свету приме-
њују укусни мамци који делују са за-
дршком тако да проницљиви пацови
смрти својих ближњих не повезују са
оним што су појели, па се на исте мамце и
даље лакоме док их, када би деловали
тренутно, не би ни дирнули.

У Британији је некада постојала „Неде-
ља борбе против пацова“ и Британци са-
да размишљају о увођењу „Месеца бор-
бе против пацова“. Зашто не бисмо и ми
слагали њихов пример?

Бојана Дожић



Уређује: Вито Недељковић

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

Седиште Међународног суда

Пошто се данас често помиње Међународни суд у Хагу, желео бих да знам када је основан и где му је раније било седиште?

БОРА ДЕМИЋ
Нови Сад

Као седиште Сталног суда међународне правде, основаног сходно Пакту Друштва народа, 25. јуна 1921. године изабран је Хаг. Он остаје седиште и новог Међународног суда који је 1945. године основан Повељом Уједињених нација. Нови Међународни суд постаје орган ОУН.



Суд има 15 судија који се бирају на 9 година, без обзира на националност, али само по један држављанин исте државе може да буде изабран. Судије бира Генерална скупштина УН и Савет безбедности, свако тело посебно. Ако у парници наступи држава која нема свог представника, она има право да изабере било свог држављанина или неког другог да учествује у парници с правима редовног судије.

Суђење се врши по међународном праву, а одлука суда је коначна и против ње се не може поднети тужба.

Стефанија Косановић, Призренска 84, 26300 Вршац – 10 година, сакупља салвете, воли путовања.

Тинејџерско обољење

Овог лета био сам на мору у Херцег-Новом и све би било лепо да нисам добио неко гљивично обољење на стопалима. Осећам несносан свраб кога још не могу да се ослободим. Како ово обољење настаје и да ли је излечиво?

РАТКО
Панчево

Несносан свраб на стопалима и између прстију ногу често је гљивично обољење (*Tinea pedis*), а најчешће се јавља код особа које носе патике без чарапа или ходају босе. Како данас тинејџери тако рећи не излазе из патика ово досадно обољење је, у неку руку тинејџерска болест. Треба имати у виду да се узрочници најчешће налазе на земљи, око базена, попличаних плажа, кампова и у хотелским купатилима.

Обољење се испољава прскотинама на кожи између прстију која је беличаста и смежурана, љушти се и шири ка стопалима изазивајући свраб. Печи се хиперманганским купкама и антимикотичним кремовима. Прсте треба раздвојити газом а излагање оболелих делова сунцу убрзава излечење.



„Забавниковци“ за Дамира

Зовем се Дамир Рогуља, имам 13 година и идем у шести разред. Избеглица сам, и у Шиду живим од 6. августа. У свом месту оставио сам много тога што ме је чинило срећним. Остала ми је и колекција старог новца и преко 150 књига.

Молим све вршњаке да ми помогну да обновим своју колекцију и да ми пошаљу неку књигу која им је вишак.

ДАМИР РОГУЉА
22240 Шид
Иве Андрића 12

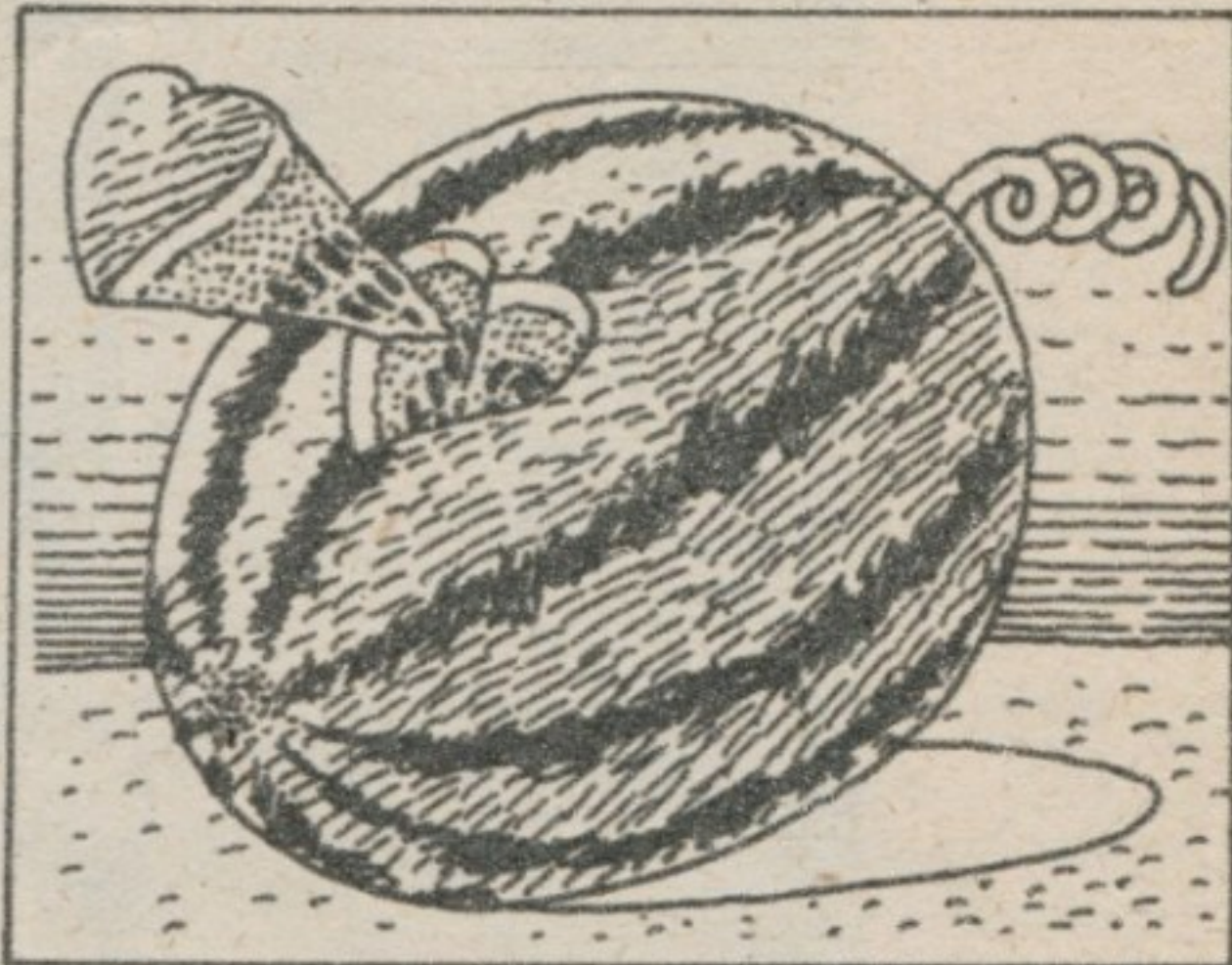


ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

56

Бојана Момић, Милоша Чавића
25, 25263 Пригревица – 10 година, сакупља салвете и миришљаवे сличице



Сви воле женске лубенице

Лето јесте прошло, а са њим и моје најслађе воће – лубенице, али ми је остала недоумица да ли заиста постоје мушке и женске лубенице јер их сви нешто загледају и траже женске убеђени да су оне слађе. Продавци се смеју, па ми никако није јасно да ли заиста лубенице деле према полу?

ВОЈА
Београд

Једина подела међу лубеницама коју наука познаје и признаје јесте подела на сорте. Подела на мушке и женске ипак је само народно веровање које је, као и многа друга, настало ко зна кад.

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА:

Скандинавка: планинар, КС, савез, Либан, нотароши, Али, рал, расплет, асас, хареми, Имери, сами, И, тренер, китара, ића, ав, њ, чера, Асим, д, искра, анаси, Страдивари, трасери, ара, ривалитет, К, нападати, Иво; Анаграм: „Златна јабука и девет пауница“; Испуњаљка: Паја Патак (палма, шија, амин, опис, Ахил, љути, актив); Мала укрштеница: звезда, Лондон, Ангела, т, лн, к, крекет, обзори; Анаграм: Лаза Костић; Избаци уљеза: Д (остало су и хемијски симболи и ауто-ознаке држава); Слоговна укрштеница: Кип слободе, ра, расти, Нико, ла, аутор, прелази, ми, цака, јеле, та, радиолог; Коњићев скок: Лав Николајевич Толстој, „Рат и мир“; Укрштеница за стрпљиве: ВАП, Синди Крафорд, естрем, Етоал, кар, лаик, тек, прерада, инђун, Пари, кас, ш, к, Деми Мур, синак, екс, натенане, ино, Михаел Шумахер, тајити, упасти, Радуловић, симс, сс, Лив Улман, не, УКТ, от, Титикака, нао, ропери, и, али, Еда, торпедни чамац, новитети, скеле, Тетида, гнома, имитатор, Иринеј; Осмосмерка: Станић; Ребус: нова застава („НО“ ваза, „С“ тава); Двострука помицаљка: купина, ананас, бана-на и бана-на, ананас, купина; Индирект: јетрица (је трица).

Енигматске стране припрема:
ЕД „Борђе Натошевић“, Сомбор
Уређује Славко Бован
Аутори: Димовић, Милин, Ј. Недић и Бован.



НОВО!

крз игру и забаву научите највеће

МАФИОНИЧАРСКЕ ТАЈНЕ

свих времена! Лако, брзо и гарантовано!

ПОПУСТ 50%

ПОКЛОН: мафионичарске новчанице,
телепатске картице за читање мисли, путоказ



1. КАКО ПОСТАТИ ХИПНОТИЗЕР (I и II)

Научите како да хипнотишете људе и да раде оно што им наредите.

2. МАФИОНИЧАРСКЕ КАРТЕ

Трикови се изводе лако и са овим картама мафионичар може бити свако. Карте + објашњење за 25 трикова.

3. КОМПЛЕТ МАФИОНИЧАРСКИХ КЊИГА (1-5)

Најновији трикови са картама, новчићима, новинама, канаџи-ма, коцкицама, шибицама, гумицама и другим реквизитима које сигурно имате код куће. Око 200 првокласних трикова.

4. МАГИЧНА КАРТА

Кад на такву карту ставите палидрвце оно ће остати да мистериозно лебди у ваздуху а може чак и да плеше гледаоцу испред носа. Трик се може 1000 пута поновити али га никада не могу открити.

Наручите телефоном или писмом. Шаљемо одмах.
Плаћате поштару по преузимању пошиљке.

Телефон: (011) 493-045 од 8 до 20 часова
АДРЕСА: Поштански фах 6, 11090 Београд 75.

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
БРОЈ 2288

YU ISSN 0032-339X

Први број «Политикиног Забавника»
изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси
Директор «ПОЛИТИКЕ»
Хаџи Драган Антић

Издаје НП ПОЛИТИКА Д.О.О.
11000 Београд, Македонска 29

Штампа графичко предузеће
«Штампарија Политика»

В. д. председника комитије «ПОЛИТИКА»
Томица Раичевић

Уредник сатире Мирјана Маринковић.
Ликовно графички уредник Соња Јашовић
Редакција Олга Вукадиновић, Бојана До-
жић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић,
Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера
Милићевић, Весна Милић, Вито Недељ-
ковић, Биљана Орловић, Љубомир Па-
триогић, Весна Софреновић, Војислав
Стаменовић, Недељка Сташић, Миленко
Тодоровић и Бранислава Црномарковић
Техничка редакција

Душан Глушац, Радоје Савић,
Зоран Петканић и Радана Весовић
Секретаријат Зорица Филиповић
Дописници «ПОЛИТИКЕ» из иностранства:
Петар Поповић (Москва), Дарко Рибни-
кар (Њујорк), Мирослав Стојановић
(Бон), Душан Симић (Лондон), Бошко
Јакшић (Рим), Верица Рупар (Будим-
пешта) Момчило Пантелић (Пекинг),
Радислав Ђук (Атина)

Редакција «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК»
Македонска 29, 11001 Београд, П.фах 124.
Телефони: секретаријат 3224-471,
редакција 3224-483, техничка редакција
3226-620, централа 3224-191 и 3225-761,
претплата: 3228-776.

Маркетинг агенција: Македонска 31/1,
телефон 3220-645.

Рукописи, фотографије и цртежи се не
враћају.

На основу мишљења Републичког секретари-
јата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од
22. 1. 1973. године не плаћа се порез на промет.

Претплата за нашу земљу
1 месец 19,50 дина.
3 месеца 58,50 дина.
6 месеци 117,00 дина.

Претплата на жиро рачун број:
40801-603-3-42104, уз обавезну назнаку:
Н.П. «ПОЛИТИКА» — ПРЕТПЛАТА НА
ЛИСТ «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК»

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

Полугодишња — возом: 90 DEM, 40 USD
или противвредност осталих валута.

Полугодишња — авионом:

I група-Европа: 129 DEM. II група-Блиски исток:

130 DEM. III група-Африка, Азија: 135 DEM.

IV група-Америка, Канада: 136 DEM. V група-

Далеки исток: 138 DEM. VI група-Јужна Америка:

144 DEM. VII група-Аустралија: 146 DEM.

или противвредност осталих валута

Претплата се врши преко фирме

«EINS PLUS ZWEI» GmbH, FRANKFURT/M
у противвредности валута USD или DEM и то:

DEUTSCHE BANK AG, Fr/M. (BLZ 50070010)

За DEM — КОНТО — 092430800

За USD — КОНТО — 05092430801

Код уплате ОБАВЕЗНО навести — «Сврха плаћања»

ПРЕТПЛАТА НА «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК» —

откуп дуга.

Копију уплате ОБАВЕЗНО послати на факс

бр. ++ 381 11 3228 776 или на адресу:

ПРЕДУЗЕЋЕ «ПОЛИТИКА» 11000 БЕОГРАД,

29. НОВЕМБРА 24/1, ЈУГОСЛАВИЈА

Годишњу претплату на лист не примамо.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

By Jim Davis

ГАРФИЛД



© 1984 United Feature Syndicate, Inc.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

РЕКЛИ СУ...

... О АДВОКАТИМА

Адвокати су једине особе чије се непознавање закона не кажњава.

Џереми Бентал
енглески филозоф и
правник
(1748–1832)

Не верујем да адвокат може да се учини поштенним законским прописом. Треба радити на његовој савести. А недостатак савести је оно што га чини адвокатом.

Вил Роџерс
амерички хумориста
(1879–1935)

Адвокати се бацају у политику као медведи у мед.

Роберт Таунсенд
амерички бизнисмен

Адвокат са својом ташном може да украде више него стотину људи с пиштољима.

(Из филма „Кум“)

Марио Пузо
италијански писац

Порота се састоји од 12 особа изабраних да одлуче ко има бољег адвоката.

Роберт Фрост
амерички песник
(1875–1963)

Онај ко је самом себи адвокат има будалу за клијента.

Енглеска пословица

Нема бољег начина за вежбање маште. Ниједан песник не тумачи природу тако слободно као адвокат истину.

Жан Жироду
француски драмски писац
(1882–1944)



У правосуђу се не тражи блистав ум. Само здрав разум и релативно чисте руке.

Џон Мортимер
енглески адвокат и писац

Отишао сам у правнике а не у глумце сматрајући да је лакше прећи на позорницу пошто пропаднем у судници него прећи у судницу пошто пропаднем на позорници.

Лорд Гардинер
бивши британски министар финансија



Да није лоших људи, не би било ни добрих адвоката.

Чарлс Дикенс
енглески писац
(1812–1870)



Кад год пожелиш да прекршиш закон, увек се прво посаветуј с добрим адвокатом.

(Из књиге „Преображење капетана Брасбаунда“)

Џорџ Бернард Шо
ирски писац
(1856–1950)



ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

